Pighius

1758

WITHDRAWN
GRARY

THEMIS DEA,

SEV

DE LEGE DIVINA,

STEPHANI PIGHII

CAMPENSIS.

AD AMPLISS. ANTONIVM PERrenotum Cardinalem Granuellanum.

ITEM

MYTHOLOGIA EIVSDEM IN QVAtuor *anni partes, ab auctore recognita.*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXVIII.

STEPHANI PIGHII CAMPENSIS THEMIS DEA; SEV DE LEGE DIVINA: AD ANT. PERRENOTVM CARDINALEM.

VIDERER profectò, Illustrissime Domine, morem à me tantopere laudatum, cùm de strenarum vsu, origine & antiquitate scriberem, tacitè nunc improbare, nisi & his anni noui Kalendis absentem patronum strenula noua prosequi, votis solennibus omnia prospera ac læta precari pergerē. Cuius rei causa cùm his diebus schedas meas perlustrarem, votis optarem à Deo, vt felicibus auspiciis annueret, measq; inuocarem Musas, vt offerrent boni ominis aliquod argumentum tuis rationibus quàm maximè congruū,

Introductio ad argumentum per prosopopœiam.

 quod

quod dignè mitti à me poſſet, & à te feliciter accipi; repentè oblatum eſt manibus meis Pantheũ, quod olim variis veterum deorũ, dæmonúmue ſimulachris atque elogiis inſtruere adornareque inſtitueram. Cùm itaq; eius templi ſacraria, cellulas, adytaq́; ſtudiosè perluſtrarem, & anxius inquirerem, quiſnam ex illo cæleſtiũ cœtu noſtris votis fauens meo nomine tibi ſalutem, proſperaſq́; noui anni kalendas perferre vellet; veneranda Themis ſpem pudibundo riſu faciens mox ſe facilem præbet, & ad amicum notumq́ue hoſpitium ituram pollicetur. Gratias itaq; ſancto numini immẽſas egi; vtq́ue placidum, benignum, ac felix te adire vellet, ſupplicaui; nec ſine cauſa. multiformis enim dea eſt, variaſq́ue induere perſonas nouit. Veniet igitur, verùm non incitata, armíſue inſtru-

Themis αἰδοίη dicta Hesiodo.

ĉta tanquam prauos impiósue castigare velit, cùm vehemens, tristis ac seuera sit; sed vt Orphei verbis dicã, ἀγλαόμορφος καὶ σεβάσμιος, quo vultu deorum concilium cogere solet, & rectæ rationis terminum præscribere, honesta, splendida, ac venerabili maiestate decora. Hanc, patrone, tribus comitatam filiabus pedisequis tua solita humanitate benigniùs excipe; non enim ignotam mitto vel peregrinam, sed multo antè tibi familiarem, amicam ac domesticam, atque in sanctiore pectoris tui larario religiosissimè semper, nec immeritò cultam. Potens enim & magna est dea, nec nisi fausto feliciq́ue bonos visitat omine, in omnibus rebus salutifera atque officiosa, in dubiis viam monstrans tutam ac rectam, in prosperis consilia tẽperans, nec nisi moderata suggerens, repellit impe- *Themidis virtutes.*

tus ſuperbos. in aduerſis fiduciam præbens, ſpem firmat, & victoriam pollicetur certam, quamuis aliquãdo tardam ac difficilem, eo tamen magis ſecuram ac glorioſam. Quis igitur non lætus hanc aduenam excipiat? non curioſè obſeruet veræ ſolidæque felicitatis largitricẽ deam? quæ animam naturamque humanam perficit, virtutem ipſam docet, hoc eſt, vt Lucilij poëtæ verbis dicã:

Iamblichus & Metopus Pythagoricus Metapontius.

——Scire id quod quæque habeat res.
—Scire homini rectum, vtile, quid ſit honeſtum.
Quæ bona, quæ mala, quid ſit inutile, turpe, inhoneſtum.
Hoſtem eſſe atque inimicum hominum morumque malorum.
Contrà defenſorem hominum morumque bonorum.

Victoria ἄπτερος apud Athenienſes.

Iam verò ſi Athenienſis ille populus Victoriam dubiam, leuẽ, & inconſtan-

ſtantem deam (quam idcirco Homerus ἑτεραλκέαν, καὶ ἀμφήριστον νίκην appellat) alis ſolicitè ſpoliarunt, & implumẽ colere, Pauſania teſte, voluerunt; ne ſcilicet ab ipſis auolaret, quam nihilominus ſæpenumerò perdiderũt: Si Spartani Martem barbarum, homicidam, pernitioſum, & ſanguinarium dæmona catenis vinctum ſibi retinere voluerunt, vt belli principẽ Deum præſentem ſemper haberent, qui imperium, vrbem, Spartanumq; nomen omne peſſum tandem dedit: quantò magis tibi gratulandũ, patrone ampliſſime, cuius rebus hoc ſalutare imprimis numen adeſſe cupiens, ac tanquam permanſurum Termini perſonam, ne Ioui quidem cedentis, accipiens diuino atque inuiſibili greſſu καὶ ἀχέιροτον vltro occurrit? Qua forma Romæ primùm Themidis ſimulachrum vidi in Pa-

Mars βροτολοιγὸς καὶ αἱμοχαρὴς dictus Homero & Orpheo.

Themis terminalis.

rio marmore exculptum apud Illu-ſtriſsimum virum Cardinalem Rodolfum Pium Carpenſem , quod poſtea delineatum accuratè ad Antonium tuum Morillonum in Belgicam miſi. In cuius quidem hominis nobiſcum & ſtudiis iiſdem, & amicitiæ vetuſtate quondam coniunctiſſimi, ob eximias ipſius dotes mentionem lubenter incido. magna namque in eo vis ingenij erat, qua picturam ſculpturamque difficiles alioquin artes puer ſuaſponte, atque αὐτοδίδακτος ad excellentiam vſque perceperat. Magnum adoleſcēti optimarum diſciplinarum ſtudium, tū diuina quædam rerum & verborum memoria, quam ipſemet arte quadam (cùm omnia quæ à puero legerat ſibi deinde profutura, ſuccinctè ordinatèq; in claſſes ſeu locos quoſdam cōmunes digeſſiſſet) ita firmarat,

Antonij Morilloni ingenium ac dotes.

rat,

rat, vt de quauis re difficili et obſcu-
ra copiosè & promptè eruditeq́ue
commentari ac diſſerere poſſet. Ora-
tionem verò eius ornabat ſumma di
cendi facilitas, atque grata quædam
oris facũdia; qua cùm de rebus phi-
loſophiæ reconditis ac abſtruſis lo-
queretur, omnes in ſui admirationẽ
rapiebat. Denique conſuetudinem
familiaritatemq́ue illius rara quædã
comitas mirè dulcem atque ſuauem
faciebat: neque hoc mirum; occur-
rebat enim mox animus ab omni
faſtu atque ambitione alienus, eni-
tebatq́ne confeſtim candor in eo ex-
imius; atque ſi quam amplexabatur
amicitiam, in ea colenda fidum ac
ſincerum pectus apparebat. Cum
hoc autem adoleſcẽti mihi primùm
litterario in tirocinio Louanij quæ-
dam cõtracta fuerat amicitia, quam
Romæ deinde, cùm bona nos quæ-

dam fortuna iunxiſſet ante annos ab hinc plus minus octodecim, in tantum adauxit ſtudiorum ſimilitudine ingeniiq́ue conſenſu crebrior illa conſuetudo, arctiorq́ue familiaritas, vt rari dies interuenerint biennio ferè integro, quo Romæ mãſit, quibus litterariæ ſocietatis cauſa non vnà eſſemus. Moleſtior itaq; nobis vtriſque fuit diſceſſus ac ſeparatio, cùm ille in Germaniam à te reuocatus, vrbem noſq́ue relinquere cogeretur. At quæ corpora tunc ſeiunxit fortunæ inuidia, animorum illud vinculum ſoluere tamen non potuit. Nam æquè validũ ſemper permanſit, immo cum ſuauiſſimæ conſuetudinis peractæ memoria & deſiderio fortiùs hoc cõſtrinxit frequens litterarum viciſsitudo, cùm ego de communibus ſtudiis multa ſæpe mouerem, atque ipſe diligenter vſque de omni-

omnibus reſponderet. Quamuis igitur gratiſsima illa familiaritate eius ac conuerſatione prima frui mihi deinde nunquam contigerit (nam illud immortalitate dignum ingenium illæ animi ſummæ dotes Antonij noſtri præpropero fato extinctæ liberalibus ſtudiis nobiſq́ue cũ ipſo ſunt ereptæ, non admodum diu poſt meum ex Italia in Belgicam reditum, anno ab hinc ferè decimo) memoria tamẽ tanti amici mihi perennis erit, quamdiu virtutem litteraſq́ue ſum amaturus. Quæ quidem faciunt, vt lubenter admodum veteres eius de ſtudiis noſtris ſermones animo repetam, quia hac ratione mihi videor moleſtias ex eius deſiderio conceptas, vſque animo inhærentes, nonnihil alleuare. Inpræſentiarum igitur de Themide dea facturus verba, ipſum in partẽ ſermonis

nis vocabo, atque aliâs ſæpenumero de rebus difficilibus differentẽ oblata occaſione inducam, vt amico gratiam, etſi illius ingenio meritiſque nequaquam parẽ, at pro noſtra beneuolentia ſinceram, certè debitam referamus. Sed antequam ipſum loquentem producam in medium, à te patrone optime, cui dotes Antonij tui probè cognitæ ſunt, impetratam veniam cupio, ſi minus acumini eloquentiæque illius hæc mea reſponderint, & ſi qua ἀπροσωπολήπτως à me effuſa ſenſeris: ab aliis verò quibus ingenium illius minimè perſpectum fuit, & hæc forſan in manus ſument, omnino poſtulamus, quod M. Cicero L. Craſsi oratoris ſuo ſæculo præſtãtiſsimi perſonã ſcriptis inducturus petiit: Vt ſcilicet maius quiddam ſemper de Antonio Morillono ſuſpicẽtur opinétúrue, quàm quan-

Epilogus cum obteſtatione.

De oratore lib. III.

tum

tum à nobis hic alibíue dicetur vel exprimetur. Verùm de his nunc ſatis multa. Quare ipſius iam verba de Themide tua referemus, cùm prius dixero, quàm bella & tẽpeſtiua occaſio nos ad diſputationẽ hanc perduxerit.

Transgreßio ad argumentum.

CVM ANTE ANNOS ALIQVOT Romæ kalendis Ianuariis Pontificiũ in Vaticano ſacrum, ad quod omnis Cardinalium Epiſcoporumq́ue cœtus ac ferè totius Chriſtiani orbis Principum legati conuenerant, acceſſiſſem: ſolẽnes illas (quæ tunc boni ominis cauſa fieri ſolent) ſalutationes attentiùs cõſiderans, vt quaſdam gratas, ſinceras, & iucundas; ſic plurimas rurſum ineptas, fucatas, & frigidas eſſe vidi. Et quò magis ambitiosè ſolicitéque obirentur,

Occaſio dialogi.

eò

eo molestiores importunioresq́; accidere, non sine risu animaduerti. Apparuit proximus mihi subitò à dextris meus Morillonus, quem eo die non videram, atque tum oportunè cum clarissimo viro Didaco Hurtado de Mendoza, Cæsareo legato aduenerat. Nec mora, quin salutem felicibus verbis inuicem, vt mos est amicorum, precati, è turba discederemus. INTERIM quàm primùm ille, Quid ridebas, inquit, Pighi, cùm te accederem? MOLESTA, inquam, atq; importuna ambitiosorum istorum studia, quę cùm infeliciter pluribus euenire viderē, te conspecto, omnino probare illud Plautinum incœpi:

Nihil homini amico est oportuno amicius;

quemadmodum tu mihi. TVM ille suo more renidens, An ne te pudet Democrite hîc curis hominum illudere?

dere? Eia, inquam, nunc Bithus contra Bacchiũ: alto tu quidẽ risisses cachynno si prius adfuisses, qui iisdẽ, vt aiunt, cæpis lubenter vesci soles. Sciscitantibus deinde nobis, si quid fortè noui è Germania haberetur in ædibus legati Mendozæ, in cuius tunc erat ipse familia atque ædibus hospitio exceptus. RESPONDIT, nihil aliud ferre postremas litteras, quàm ab exercitu Cæsareo Magdeburgum arcta admodum obsidione cingi, deditionisq́; conditiones eam vrbem offerre. SED omitte, quæso, ista, inquit, quæ nec ipse percunctari, nec audire magnopere curo: quæro à te potius, ecquid hisce noui anni kalendis antiqui nobis adfers, nuper in lucem eruti, quod magis intelligere lubet, quàm quid per terrarum orbem moliantur principes. TVM ego: Et ista à te rogare volebã,

quem ſcio omnigenæ antiquitatis monumentis me multò inſtructiorem eſſe, & inter præcipuos verſari quotidie, quorum cura hæc indagantur. Attamen, ne nihil adferre videar, intellexi hodie ab Antonio Auguſtino, quem hiſce ſolennibus & feriatis diebus officij cauſa accedere nonnunquam ſoleo, Rodolfum Pium Cardinalem Carpenſem nuper dono, à neſcio quibus amicis, accepiſſe pulcherrimum muliebris formæ Terminũ marmoreum, quẽ Veneris eſſe nonnulli coniiciunt, propter tres imagunculas, quæ deam conſertis manibus circundant, quas Gratias autumant. Sed dubitat Auguſtinus admodum, quòd non nudas, ſed ſtolatas videri dicant, atque alio quàm Gratiæ ſolent, ordine diſpoſitas. AD hæc ita mox ille. De Venere Terminali quicquam me lege-

Antonius Auguſtinus

Rodolfus Pius Carpenſis Cardinalis.

legere profectò non memini, cuperem itaque videre ſimulachrum illud, atque eam maximè ob cauſam cras ibo ſalutatum Cardinalem, cũ quo mihi propter hæc ſtudia, quibus admodum ille delectatur, familiaritas ſatis magna eſt. IDEM & Auguſtinus animo ſtatuit, inquam: Sed eum cum Cardinale vidi colloquentem, cùm ſimul ædem intrarẽt ſacram. Vnde coniecturam capio, quòd cęremoniis in templo finitis, ipſe Cardinalem, cum officij, tum videndæ huius ſtatuæ gratia, ſit domum deducturus. Quin igitur huic obuiam imus occaſioni? & ad ædes Cardinalis præcedentes, redeuntem exſpectamus? Non deerit ſpero ſalutandi, atque ſimul ſignum hoc videndi oportunitas, maximè ſi Auguſtinus adfuerit. RECTE ſuades, mi Pighi, reſpondit Antonius,

atque omnino eundum censeo. Cardinalem namque spero qua est humanitate, quamprimùm nos viderit, vltrò de hac re verba facturum. Lubenter enim monstrat studiosis omnia quæ habet (habet autem plurima atque insignia antiquitatis monumenta) mutuoque dat etiam alacriter. Quin etiam sæpenumerò sua sponte me solet inuitare, quando quid non antea visum nactus est. FINITO igitur sacrificio confestim è Vaticano descendentes per pontem Aelium recta in Campum Martium ad ædes Cardinalis properamus, ibidemque in propylæo deambulamus, donec ex strepitu equorum aduenire Cardinalem intelligimus. Obuiam igitur procedentes ipsum Antonio, vt diuinaram, Augustino comitatum reuerenter, vt decebat, felicem anni noui

curſum optantes ſalutamus. ET
lle, Oportunè, inquit, ades Moril-
oni cum tuo Pighio. iam enim con-
icio, te non ob aliam quàm Augu-
ſtinum cauſam adueniſſe, nempe vt
Terminum videres meum, qui mihi
uper eſt dono datus. Rarò alioquin
ui copiam nobis faceres, niſi quid
imile te eliceret; Auguſtinum verò
iegotia aliquando impellunt, vt ve-
iiat, aliquando etiam idem ille ſtu-
iorum amor, qui te tenet, noſtri
nemorem facit. Sed nihil nunc oſtẽ-
am ante prandium; iamdudum
nim nos expectant Oeconomus &
tructor, eduliaque moram non pati
iuturniorem clamitant. Atqui non
nmeritò gemmis Indicis chariores
ſtimare poſſum, qualeſcunque cõ-
ruo & colligo antiquitatis reli-
uias, quarum ob cauſam ipſe ali-
uo ſum in precio, atque ambior à

vobis aliisque eruditis: & meæ insuper ædes hortusque in Esquilino à studiosis artium ingenuarum plerunque frequentantur. TVM Augustinus. Non ob hæc tantum, Rodolfe Cardinalis illustrissime, te colendum obseruandumque iudicamus, sed imprimis ob heroicas illas animi virtutes, quibus amplissimum hoc ordinis tui fastigium adornas, & ob dignam homine nobili raráque tuam doctrinam, vt alias omittam dotes inæstimabiles, quas hîc modestia tua recenseri non pateretur. Ob hoc verò quòd omnigenæ antiquitatis reliquias historia varia plenas diligenti cura, & magno impendio rei litterariæ & artium bonarum in gratiam è tenebris extractas colligis, restauras, & cõseruas, doctisque hominibus benignè communicas; immortales profectò deberi tibi gra-

Rodolfi Cardinalis laudes.

gratias ab omnibus, qui ingenuis ſtudiis fauent & delectantur, nemo non fatebitur, cui ſenſus virtutum ineſt aliquis. HAEC ferè dum in atrium itur, vbi cùm ſe Cardinalis toga illa ſui ordinis purpurea exuiſſet, Auguſtinum manu prehenſum ducens, nos ſequi iubet in cœnationem proximam, in qua repperit & alios conuiuas exſpectantes, menſamque inſtructam. Itaque confeſtim lotis manibus, conuiuioque ſacris verbis benedicto; Auguſtinum applicans lateri ſuo, cõſedit, noſque ſimul accumbere iuſſit. Sed, vt ad rem noſtram veniamus; finito deinde hilariter prandio, dimiſſiſque ceteris cõuiuis, in interius cubiculum à Cardinale ducimur, qui accerſito Martino ſuo elegantis ingenij iuuene, prouinciali noſtro (qui tum erat ex Atrienſibus illius) mandat, vti ſi-

gnũ ex Musæo depromat. Adfertur, atque in tabula statuitur, vt commodè conspici posset. Accedimus, diligentiusque contemplamur. Erat autem Terminus sesquipedali ferè altitudine ex Pario marmore artifice manu sculptus. Eius caput muliebri decora atque honesta facie, crinibus à fronte & occipitio vitta in nodum collectis, ita tamen vt duo longiores cincinni aptè per humeros defluerent. Reliquum corpus iusta proportione quadratum, æquilateram, vt Termini solent, columnam paribus angulis efficit: quam tres semiplanæ imagunculæ puellares eiusdẽ habitus, & staturæ in imo coronãt, ita vt prima dextrũ latus tegat, altera medium frontispiciũ, tertia sinistrum. Et hæc quidem tali erãt forma, quali totum opus hîc delineatum posui.

Simulachri Themidis descriptio.

Quod

ΘEMIS . CARMENTA
EVNOMIA
IRENE
DICE

Quod dum diligenter omnes considerамus, Cardinalis, dispositis ante focum sellis, considere nos cùm iussisset, ita est exorsus. VEHEMENTER Antonij, qui nunc duo adestis, aueo vtriusque vestrũ de signo hoc opiniones intelligere, quod iam multis antiquitatũ peritis, ingeniosisque hominibus ostendi. Quorum nonnullis Venus cum Gratiis tribus esse videtur; rationes tamẽ quas hactenus attulerunt, mihi quidem nõdum satisfaciunt. Nam quòd indicari volunt, cupiditatem termino finibusque suis coercendam esse; ad Ethicam magis quàm ad Theologiam illam veterem spectat, atque interim de Gratiis nihil digni adducunt. Tu quæso, mi Augustine, dicas primùm, qui his doctis antiquorum symbolis argumentisque mirificè delectari soles: An tibi hæc Venus,
an

an quicquam de eius Termino apud veteres, quos plurimos te diligenter peruoluisse ſcio, legeris. TVM ille; Nihil quidem expreſsè me legere memini, vt neque de Gratiarum hoc habitu atque poſitura: plurima tamen in ſimilibus antiquorum reliquiis reperiri non diffiteor, de quibus maiorum ſcripta, quæ ad noſtra peruenerunt tempora, memoriæ nihil prodiderunt: vel quia hæc admodum tunc vulgata, atque omnibus nota fuerunt; vel quia etiam nō pauca ad veteris Theologiæ ipſius normam communem in tanta religionis libertate minimè facta apparent: Sed pro cuiuſque opinione atque intellectu efficta vel variata, quæ vix ipſe magnus Apollo nunc nobis declararet, vixq́ue Oedipus ſolueret. Hic tamē Terminus, cuiuſcunque ſit ille numinis, ab ipſo flo-

Cur tā multa in antiquis ſymbolis obſcura ſint.

Termini præſentis ſimulachrum quale ſit.

rentis æui sæculo reliquus, magni auctoris instar nobis esse poterit, quamuis talem non descripserit in Imaginibus suis Philostratus Lemnius, nec Pausanias, Plinius, aliiue, qui de veterum statuis scripserunt, eius mentionem fortè fecerint. Non enim sine Theologica ratione compositū puto, cùm sine parergis, simplex, apertus, atque ad eam rem dūtaxat demonstrādam effictus videatur, cuius causa factus est. Attamen hoc tempore mihi difficile foret ipsum declarare, eiusque significata expromere, qui similem nunquam viderim. Onerosum insuper hoc iudicandi munus, cui iam annis aliquot, vt scitis, astringor, litesque illæ forenses, quæ vix me respirare sinunt, felices has Musas animum excolentes à me prorsus auerterunt? quas tamen obseruare & colere diligen-

Antonius Augustinus x.vir litium iudicand.

ligentiſſimè ſoleo. AT illæ, proh dolor, me tanquam profanum vel proſcriptum fugiunt : adeo vt niſi rariſſimè & quidem procul has videre mihi contingat, etſi non minus quàm antea earundem amore tenear. Morillonus itaque hic noſter erit appellandus, ſi quid de his intelligere velimus, qui penè ſolus nunc eas hic poſſidet, apud quem eſſe volunt, quem exornant, euehuntque non immeritò cùm ſtudioſiſsimè abeo colantur: vt qui earũ amore percitus ab extremis Galliarum finibus huc ſe contulerit. Age mi Morillone, hanc rem nobis expedias, tu enim facilè poteris ex Camœnarum tibi fauentium reſpõſo, ſimulachri huius myſteria aperire: Nam forſan ex earum & hæ ſunt conſortio, quas Termino adiunctas videmus. Muſas enim, vt nouiſti, pri-

Musæ primum tres. primas vetuſtiſſimorum plerique tres tantùm fuiſſe putarunt; atque hoc Ephorũ in primis ſcribere, Eumeliumq́; poëtam Corinthium, teſtantur commentator Heſiodi Ioannes Tzetzes, & Arnobius in Apologia cõtra Gẽtes. EXCEPIT mox orationem Auguſtini Cardinalis, Morillonumq́ue inſuper adhortari cœpit, vt quæ de hoc ſigno ſentiret, ipſe in mediũ proferret. *Morilloni modeſtia.* AT ille ſe primùm vehemẽter excuſare, teſtariq́ue nihil prorſus auditorio tanto dignum, ad quod ipſe cum magno diſcendi deſiderio veniſſet, adferre ſe poſſe: Alij inſtare vehementer, perurgereq́ue; donec tandem Cardinalis auctoritate compulſus: ADMODVM, inquit, me conturbat exſpectatio veſtra tã certa, tã firma, quæ vereor, ne vos ipſos primùm fallat. Nam boui, vt aiunt, clitellas, quæ

quæ quia gerendæ ſunt, minùs ſanè laboro, quàm rectè cõueniant, quáque ea, quæ veſtro iuſſus imperio malè inſtructus adfero, valde probentur. Dicam enim ea tantùm quæ temerè occurrent: nec ea, in quibus à vobis aliiſque me doctioribus non malim vinci quàm vincere. HAEC præfatus, ſignum ipſum manibus eleuatum aliquantò diligentiùs intuetur, atque ita diſſerere incipit. THEMIDIS illius primæuę omnino atque antiquiſſimæ, mihi eſſe hoc ſimulachrũ videtur, quam Cæli Tellurisq; filiam, Iouiſque ſecundam coniugem fuiſſe, Græci fabulantur: deprehẽſam enim cùm Iouis nuptias fugeret, apud Ichnas Macedoniæ, ductamque eidem Ioui primùm peperiſſe tres filias, quarum nomina ſunt, Eunomia, Dice, & Irene. TVM Cardinalis. Rectè tu quidem

Themidis fabula.

Ichnæ.

Themidis tres filiæ ex Ioue.

quidem hæc, quemadmodum memini Hesiodum in Theogonia scribere, post primam vxorem Metin à Ioue secundam Themida ductam esse.

Themis secunda Iouis vxor.

Δέυτερον (inquit) ἠγάγετο λιπαρὴν θέμιν,
ἣ τέκεν ὥρας
Ευνομίην τε, δίκην τε, καὶ εἰρήνην τεθαλυῖαν.

Quæ sic Latinè sonant:

Sedula quæ ducta est Themis altera protulit horas,
Eunomiamque, Dicenque, Irenen atque virentem.

Ad hæc Morillonus. Multò etiam ante Hesiodum hæc vetustissimum poëtam Orphea scripsisse constat, qui Horas item Themidis Iouisq; regis filias esse cecinit. Nam is auctor ætatibus aliquot (vt quidã volunt) ante bellum Troianum vixit: immò vt Eusebius in Chronico

…pheus …tiquissi…es poeta …o tempore …rit.

&

& Suidas tradunt, non vſque adeo diu poſt Moſen, iudicum Hebræorum tempore: vir ſapientia quadam diuina, quiſquis ille fuit, ſublimique ſupra humanũ ingenio præſtantiſsimus, cuius hymnos quoſdã de diis adhuc habemus ſuperſtites arcanis myſteriis refertiſsimos. Apud Suidam verò vos legiſſe puto, quæ de ſummo Deo mundi fabricatore, ac lumine ſupremo omnia complectente atque illuſtrante, tum de humani generis conditione ſentit Moſaicæ Theologiæ haud incongruẽtia. Quinimmò Iuſtinus philoſophus & martyr in Ægyptum Orphea religionis ac ſapientiæ adipiſcendæ cauſa profectum memorat in Parænetico ad Græcos, atque ibidem ab Hebræis vnius veri dei pietatem & cultum didiciſſe, atque tum recantaſſe, quæ πολυθεότητα

Orphea Hebraicam ſciuiſſe Theologiam.

priùs

prius ceciniſſet: eiuſque de hac re quoſdam verſus in medium ad Muſæum filium (quem Moſen Græcorum tamen quidam fuiſſe exiſtimãt) ſcriptos veræ religionis lucem quandam præferentes: quos eoſdem & Cyrillus Alexandrinus contra Iulianum Cæſarem, & Ariſtobulus Iudæus in eo quem ad Ptolemæum ſcripſit, commemorãt. Ex Hebraicæ igitur Theologiæ limpidiſſimo fonte videtur Orpheus pleraq; ſua hauſiſſe, variiſque fabulis inuoluta promulgaſſe poſteris: quæ etiamnum velut puræ quædam guttulæ, riuulique clariores, in turbulentiſsimo illo prophanæ Theologiæ fluento intercurrentes nonnunquam apparent diligenter aduertentibus. Nam Orphica illa Theologia, variis multarum regionũ populis infuſa, ſenſim propagata eſt; in qua tamen pro tempo-

Moſes Muſæus à Græcis quibuſdam appellatus.

Vnde religionum tanta diuerſitas apud veteres.

temporum locorumúe mutatione ac legiſlatorũ libero iudicio, qui reſpublicas nunquam ſine religionis aliquo fundamẽto inſtituerunt, plurima frequenter ſunt variata, immo contaminata. Horum enim conſuetudo fuit, auctoritatem nouorum inſtitutorum accepto ac noto alicui numini attribuere: veterem verò religionem pro temporum ſtatu immutare, atque non tam pietati antiquæ, quam vſui reipublicę accõmodare. Hinc illa ſacrorum rituum fabularùmq́; diuerſitas, quam mirum in modũ adauxit poëtica illa libertas, qua impunè licebat mortalibus ingenijs non ſolum inepta, ridicula & abſurda, verum etiam turpiá; indigna atque impia de dijs confingere. Adeò vt ab Orphica illa prima puritate plurimum degenerarit Gręcorum Theologia, vt quæ prorſus nõ

Legiſlatorũ mos vetuſtus in inſtituenda rep.

ſibi ſimilis ſtolida opinionum colluuie contaminata appareat. Heſiodus tamen, atq; Homerus alijq́; poëtarũ vetuſtiſſimi Orphica imprimis obſeruarunt, quemadmodum non ſolũ demonſtrant eadem deorum nomina & genealogiæ: ſed etiam plurimæ de rerum principijs fabulæ, ſi non verbis omnino, at ſignificatione Orphei hymnis cõuenientes. Ab Orpheo igitur venire videntur, quæ Heſiodus, Pindarus, Lycophrõ, Diodorus Siculus, Pauſanias, Apollodorus Athenienſis in bibliotheca, Hyginus in fabulis, alijq́; poſteriores de Themide & Horis memoriç prodiderunt. Quorum auctorum dicta non huc congeram; vobis enim nota eſſe exiſtimo, & mihi ad commemorandũ nunc miminè neceſſaria: quãdoquidem pro diſputationis curſu probandi cauſa ſuis locis ſparſim ea

Quinam auctores Orphica ſequantur.

adducere

adducere, & inter ſe conciliare forٍtaſſe cogemur. APPROBO tuum (inquit Auguſtinus) conſilium; Terminum ipſum igitur aggredere: imprimis autem exſpectamus, cur hac forma Themidem nobis exprimere, quidq́; per eā ſignificare voluerit antiquitas. Scio mi Morillone pro tuo ſingulari ingenio atque eruditione, eximiaq́; memoria diſputationem te doctam non ſolū; ſed & variam, iucundam, pulchramq́; nobis introducturum eſſe. TVM ille. Equidem ſcio me rem arduam difficilemq́ue aggredi, quæ iuris diuini humaniq́; fundamenta; immò ipſius naturæ, omniſq́ue philoſophiæ principia in ſe complectitur. Cùm philoſophiam hic dico; non ex Solonis, atque Hyppiæ ſophiſtæ ſententia polymathiam, vel omnium artium cupiditatē peritiámve intelligo: ſed eā dico, *Philoſophia quid.*

Eius duo officia.

cuius duo esse officia, nos Plato in Amatoribus docet, nosse scilicet diuina, & gubernare humana: Magnum & minimè opus humanum vtrunque, ne dum nostris par humeris onus, quod à me vel ferri, vel exponi in medium rectè possit. Quapropter admodum te rogatum cupio, mi Augustine, vti mecum prouideas, ne in tam vberis materię amplissimo campo latius euagemur, nosúe perdamus: immo Terminum termino etiam angustiore concludamus. Admonet enim id deę signum, vltra quàm fas est, diuinitatis conditionem inquirere non permissum esse demonstrans. AGE, inquit Cardinalis, magna ex parte aperire cœpisti, quid Terminus hic noster velit: docet enim, vt videtur, certos fines à Deo omnipotenti propositos esse, quos etiam numinum inferio-

Cur termini forma Themis, prima ratio.

rum

rum potentijs egredi non datum eſt: tantò magis nos tale quid vt conemur ingenij noſtri confidentia, ſacroſq́ue terminos vt trãſgrediamur, omnino nefas, temerarium, atque impium fore. Neque hoc fugit ſagacem illam antiquitatem, quæ nobis complurium deorum Terminos idcirco prodidit, varijsq́ue fabellis vulgus à diuinitatis curioſa nimis inquiſitione deterrere voluit. Eò enim ſpectant, quę de Gygantum, Promethei, Ixionis, Tantaliq́ue apud inferos pœnis legimus. Sed ne à Termino noſtro & ipſe diſcedam, iam mente repeto, quæ olim de Themide me apud Sex. Pompeium legere memini: deam ſcilicet hanc eſſe, quæ præcipiat hominibus id petere, quod fas eſt: eamq́ue id eſſe exiſtimari, quod & fas eſt. Hæc quidem Pompeij verba non abſurda

Themida fas ac licitum in ſe complecti

videntur. Quid enim aliud apud Græcos θέμις quàm fas, honeſtum, ac licitum ſignificat? Atque ideo inſtitutum antiquitus, vt ad Themidis ſimulachrum concionaturi ſederent; quo dea hæc moneret, honeſta, iuſta, & æqua eſſe debere, quæ dicere ac ſuadere quis publicè vellet: Hinc Agoræam appellauit Homerus, & eius commentator Euſtatius, Themin & Iuſtitiam deam eandem eſſe putauit: alij verò Themin dicunt deorum eſſe: Iuſtitiam quam δίκην appellãt, hominum. de qua re plura Phauorinus diſputat: Nam Dice iudicat homines; Themis verò Iuſtitia eſt, qua dij iudicant, quæ & ipſa hominum fora ſoluit. Itaque Plato de rep. libro ſecundo, multis aſſerens, Deum cauſam eſſe boni, non mali, inuehitur in poëticas illas Homeri aliorumque fabulas, quibus

Cur ad Themidis ſimulachrum concionaturi ſederent.

Quid diſcrepet Themis à Iuſtitia.

Deum boni cauſam eſſe, non mali.

quibus ſtultè Iouem ex duobus ſortium dolijs bonorum atque malorum velut promum condumq́ue faciunt, reprehenſioneq́ue dignum iudicat, ſi quis deorum controuerſias, diſſenſiones & iudicia per Themin atque Iouem concitari, nõ terminari dicat. TVM Morillonus. Bene quidem hæc, & eandem ob cauſam dicitur Themis deorum cogere concilium, quòd in hoc niſi bona & iuſta tractentur, numinũq́ue inferiorum poteſtates huic deæ etiam ſubſint. Et pulchrè Plato idem De legibus XI. Themin inter iuriſiurandi deos idcirco tertiam nominat poſt Iouem & Apollinem: timore diuino, veritate ipſa, ac æquitate ſumma ſanciri debere iuramenta docens. In Ioue enim ſummi numinis poteſtatem falſi ac periurij vindicem, in Apolline veritatis lumen

Arguitur à Platone fabula Homerica de duobus ſortium dolijs.

Themis deorum cõcilium cogere cur dicatur.

ſua ſe ſponte prodens, in Themide ius fas atque licitum eſſe intelligit. Eſt autem Themis, vt breuiter dicam, ipſa lex æterna atque vniuerſalis, quam velut edictum perpetuum Deus mundo ac rerum naturę præſcripſit. Hanc legem Cicero de rep. libro tertio definire volens, rationem rectam naturæ congruentem appellauit, Chryſippus vim diuinam in ratione poſitam, Zeno Stoicus vim quandam diuinam eſſe cenſuit, recta imperantem prohibentemq́ue contraria; atque alibi rationem quandam vocat ad omnium naturam rerum pertinentem, per aſtra atque elementa corporaq́; omnia ſe motu quodam certo & ordinato diffundentem. Non igitur mali cauſa Themis, quatenus lex diuina eſt. Atqui non nocebit altius diligentiusq́; Deæ naturam condi-

Themida legem diuinã eſſe

Veterum definitiones legis diuinæ ſeu naturalis

tionem-

tionemque ſcrutari. Ipſa enim licet Termini forma hic ſit concluſa, ex ſeſe tamen hoc habet, vt labore ac ſtudio perquiri inueſtigarique velit. Nec enim ipſe Iupiter, quem animæ mundi mentem eſſe intelligit Plato, eam aliter aſſequi potuit: Nam vt habent fabulæ, fugientem Themida latentemque perſequendo deprehendit in locis, quibus pedum eius impreſſa erãt veſtigia, vnde ipſa Ichnæa, & locus κατ' ἴχνας, id eſt, ſecundum veſtigia, eſt appellatus, oppidumque loco vicinum Ichnæ dictum, velut Stephanus Grammaticus de vrbibus ſcribens ex Phileta & Herodoto memoriæ prodidit. Strabo item Geographiæ libro nono in Phthiotica Theſſaliæ plaga Phyllon eſſe dicit, ibidemq; Phyllæi Apollinis fanum & oraculum, atq; Ichnas, quo in loco (inquit) & Ichnæa Themis

Iupiter mens animæ mundi Platonicis.

Fabula de Ioue & Themide explicatur

Cur Ichnæa Themis dicta

mis colitur. Quidnam igitur hæc aliud ſignificant? quàm ſtudio veſtigationeq́; nobis opus eſſe diligenti, vt ad rectæ veræq́; rationis cognitionem perueniamus? quæ non prima ſtatim frõte imbecillo noſtro ingenio occurrit. Idcirco & Themida Heſichius ἰχνέμην vult dici, ab ἰχνάομαι quod eſt ἰχνοσκοπεῖν, vel per veſtigia ſcrutari. At Lycophron in Caſſandra Ichnæam, vt alij, nominant, & Solis filiã eſſe dicit; cuius verba ſunt hæc de Proteo iuſtiſſimo iudice:

Themis ἰχνέμης

Κεῖνός σε γουνεὺς ὥσπερ ἐργάτης δίκης,
Τῆς θ' ἡλίου θυγατρὸς ἰχναίας βραβεὺς
Ἐπεσβολίσας λυγρὰ νοσφιεῖ γάμων.

Qvo loco commentator Ioannes Tzetzes Ichnæam vocari dicit, ab inſequendo per veſtigia & pedes Gygantum. Ioui enim bello Gyganteo viam ad hoſtes monſtraſſe Themis fingitur, eò quòd obſcura & latitans

Veſtigia Gygantum detexit Ioui Themis.

titans per eam iniquitas recta ratione detegatur. Alij nutricẽ Iouis cum Amalthea nympha Themin faciũt, vt ex Orpheo Hyginus, quòd animę mundi mentem ipsam rectę rationis lege subsistere ac vegetari Deus voluerit. Rationes insuper adfert Tzetzes non ineptas cùm Solis filiã Themin esse dicat Lycophron: quòd videlicet Sol ipse nõ solùm omnia videat, audiatque; verùm etiam obseruet, visitet, vegetet ac recenseat, obscura & occulta aperiat: quodque ipsa Themis in morem Solis splendeat, seq; possidentes animos, quẽadmodum Sol inferiora corpora, illustret. Mox Cardinalis, pulcherrimum sanè hunc locum nõ memini me vidisse. Adfer librum Martine, vt eum nobis prælegas. Allato libro Morillonus locum indicauit, quem Martinus ita legit: ἡ θέμις ἡλίου θυγάτηρ,

Nutrix Iouis Themis.

Cur Solis filia Themis.

τηρ, διότι καὶ αὐτὸς πάντας ἐφορᾷ, καὶ πάντων ἐπακούει. ὅθεν ἰχναία· διὰ τὸ κατ᾽ ἴχνας, καὶ κατὰ πόδας τῶν γιγάντων ἕπεσθαι, καὶ λάμπειν δίκην ἡλίου, ἢ διὰ τὸ λαμπρύνειν τοὺς αὐτὴν κεκτημένους, διότι εἰς γῆν ἀνεδόθησεν.

Quid per solem intelligant Platonici.

TVM rursus Morillonus: Non lucidum illud corpus cæleste diem nobis promens & condens; quod ferrum candens Anaxagoras, glebā auream Euripides appellarunt, commentator intelligit: sed secundum Platonem, illud Ens, Bonumq́ue incomprehensibile Deum supremum mundi conditorem rectoremq́ue.

Brachmanni

Quemadmodum & Brachmannorum philosophia Deum solem ac lumen esse dicebat rationis, quo occulta mysteria sapientibus vidētur, vt ait Origenes. Quin & antiquos nostrę religionis interpretes frequētissimè Deum soli comparare con-

Solem Deo cur comparēt Christiani.

stat. Nam Vnum, Bonum, ac lumen animi

animi Deus eſt, ſicut & Sol vnus, à ſolitudine ſcilicet dictus, & lumen corpora omnia illuſtrans, & bonus, vt cognoſcitur ex effectibus, experimento quotidiano, cum omnia calore ſuo producat in vitam, nutriat & conſeruet. Quare nullum ſole magis congruũ Dei ipſius hieroglyphicum inter mundana corpora reperitur, de quo multa diligẽtiſſimè Dionyſius Areopagita, & alij plures diſſerunt, quæ breuitatis cauſa prætereo. Quinimmo & ſæpè ſacræ literæ Christum ſeruatorem noſtrum Dei ſummi filium, qui vnus idem cum patre eſt, cum imaginantur, Solem nominant fulgentem in terris, hoc eſt, in nobis, quos viſitat oriens ex alto, & illuminãs in tenebris, atque in vmbra mortis ſedẽtes, dirigensq́; pedes noſtros in viã pacis. Sic etiam Eucherius interpretatur, quæ reprobos

Chriſtus ſol fulgens in terris.

bos dicturos legimus apud Salomonem; ergo ſol iuſtitiæ non luxit nobis. Huius verò ſacroſanctā legem, qua nobis vt Deum ſupra omnia colamus, diligamusq́ue, proximũq́ue etiam inimicum non minùs, quàm noſmetipſos præſcribitur; quid vetat, quæſo, noſtram dicere Themida? veræ pietatis ac iuſtitię baſem ab ipſo poſitam velut Terminum vel ſcopum, in quem cogitationes & actus noſtros dirigamus, demonſtrantem nobis illud animæ ſalutiferum bonum, Dei quippe ſimilitudinem, vt appellat Plato, quod Deo ſummo bono nos vicinos collocat. Ab hoc enim illud promanat, quẽadmodum lumen quoddam ab ipſo luminis primi fonte defluens. An ne igitur hęc Themis noſtra Chriſti veri Solis filia patrem ſuũ referre, ſeq́ue poſſidentes illuſtrare videri poterit?

Sol iuſtitiæ.

Chriſtiana Themis lex Chriſti.

quando hanc ipſe nobis velut ſui ſplendoris imaginẽ offerat, ad quam in mẽte noſtra ab ipſo acceptam luminis ſcintillam foueamus excitemusq́;. In eum quippe finem nobis hanc legem præſcriptam, hunc Terminum ſcopúmve ab illo poſitum nemo negabit, ex ijs quibus clarum illud vel à longinquo videre datum fuerit. Quod non omnibus datum, vt Homerus etiam affirmat:

ὀυ γὰρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς.

NON enim cuiuis, inquit, manifeſta numina diuûm, ſed ijs duntaxat quibus ipſe Sol pater radiis ſuis interpoſitis hanc Themida ſuam oſtendere voluerit. magnum profectò bonum, ſed ad æternæ felicitatis faſtigium aſſequendũ (animæ ſummum illud bonum dico) nec dum pollens potensq́; ſatis: niſi ipſe Sol noſter Chriſtus nobis per tot tenebricoſos

Chriſti meritum ac diuinam gratiam nos beare

bricosos tramites tendentibus suæ diuinæ gratiæ lucidissimam facem assiduè præferat, viam ineffabili misericordia sua non solum monstret; sed etiã cruce passionis suę per abrupta imperuiaq; imbecillitati nostræ loca pontem præstruat, per quẽ immensę bonitatis suæ salutifera manu nos perducat. Hæc autem de nostra, id est, Christiana Themide apud vos iam satis. Redeo igitur ad poëtarum philosophicam, cuius signũ præ manibus est: quamq; Solis filiam Lycophron asserit esse, reipsa nihil dissentiens ab Orpheo, qui ex Cælo & Tellure prognatam fingit, Deum ac naturæ vim secretam intelligens, cui à Deo hanc legem impositam constat, atque per eam rebus creatis omnibus inductã. Nam Platonici quoque summum Deum appellant Cælum: quia sicut istud sublime corpus omnia

Themis Cæli ac Telluris filia secundũ Orpheũ.

Cur Platonici Cælo Deũ summum cõparent.

omnia corpora regit & continet: ſic Deus omnes ſpiritus excedit, & gubernat. Nec diſſentiunt Heſiodus, Apollodorus & alij, qui Vranũ deũ primum apud vetuſtiſſimos homines Atlantides iuſtitia & pietate celeberrimos regnaſſe, & Deorum genus omne procreaſſe fabulantur, velut longa hiſtoria declarat Diodorus Siculus libro IIII. bibliotheces rerũ antiquarum. Rem eandem apertè nobis & pulchrè exponit Plato, vbi de regno diſputat, olim quippe aureo illo Saturni ſæculo regem vnum humani generis, quem Homerico more paſtorem nominat, fuiſſe Deũ: Atque ab hoc primo monarcha rerum omnium adminiſtrationem, ſecundum vnam quandam generalẽ regulam inſtitutam eſſe. fieri enim aliter non poſſe, vt tam vaſta rerum varietas, tam diuerſæ gentes ad vnũ

Vranus deus antiquiſsimus apud Atlantides.

Aureo Saturni ſæculo Deus vnus monarcha legem primam vniuerſalem inſtituit.

omnium cõmunemque finem perducantur, nisi ab vno, per vnã quandam legem communis boni causa latam, qua mundus tãto sæculorum ambitu sit administratus. ATQVE hic cùm Morillonus paullum respirando substitisset; Augustinus excepit. RECTA atque euidenti prorsus ratione hæc probat Plato, quem memini item asserere, nõ tantum ab initio hanc legem mundo vniuerso, sed rebus etiam singulis impositam: immò simul cum rationis lumine à Deo infundi hominũ animis, velut rectissimum veri falsiq;, boni malique examen, secundum quod actiones vitæ ad bonum dirigãtur. A qua deinde lex scripta ducit originem, vt in exordio libri legum testatur, docens non ab homine, sed ab ipso Deo leges habuisse initium, vt etiam indicat in Protagora, cùm dicit, Iouem

Lex nõ mundo tantum vniuerso, sed rebus etiam singulis imposita.

A lege diuina lex scripta promanat.

Iouem per Mercurium, quem diuinæ rationis cuncta percurrentis actum intelligunt eſſe veteres, condidiſſe legem, qua iubeãtur omnes ciuilitatis eſſe participes; hoc eſt temperantiam & iuſtitiam colere: quæ ſolæ virtutes ciuitatem formant ac conſeruãt, harumq́; omnino expertes eliminãdos eſſe cenſet. Sed quãdoquidé hanc Themida legem eſſe illam primã diuinam Morillone putas, quam Orpheus peculiari hymno nobis decantat, cur alio maſcula Dei perſona νόμον οὐράνιον inuocans, etiam hanc legem plurimis pulcherrimiſq́; exornat epithetis? immortaliũ mortaliumque regem caſtum appellans, aſtrorũ poſitorem, ſignaculum iuſtũ maris & terræ, atq; inflexibile robur naturæ, ſeditione carentem, ſemper legibus obſeruatum, quibus ipſe ſupergreditur magnũ cælum ferens &

Mercurius quid Platonicis.

Iouis prima lex.

Nomus Vranius deus apud Orpheũ.

Legis diuinæ epitheta & proprietates.

 ini-

iniquam inuidiam ſibilo ingenti explodens. Quiq; mortalibus vitæ finem bonum excitat: ipſe enim ſolus, inquit, viuentium gubernaculũ firmat, ſententijs rectiſſimis agens, immutabilis ſemper: priſcus, & multæ experientiæ, innocẽter omnibus iuſtis cohabitans, iniuſtis ferens perniciem grauẽ. Quibus profectò verbis præclaras legis diuinę virtutes nobis exprimit Orpheus, atq; ita in cælum euehit, vt Arnobio teſte, Zeno Citieus Deũ ipſum hanc putauerit, & ſimul æthera, quam Themida tu eſſe dicis, atq; Orpheus etiam Nomum cæleſtem appellat. RESPONDIT illico Morillonus. Et hæc quidẽ difficultas me quoque aliquandiu perplexum tenuit: Sed vbi animaduerterem Lunum Deũ antiquos vocaſſe, & eandem Lunã Deam, maremq; & feminam diuerſo tamẽ reſpectu ab

Zenonis ſententia de lege diuina.

Lunus deus, et Luna dea.

ab Orpheo & Ægyptijs existimatam; Veneremq́; biformem appellare Iul. Firmicum, atque Platonicos insuper obseruasse nomina Deorum masculina significare in diuinis actum efficientē: feminina verò virtutem ipsam ac potentiam capientem numinis. Et rursus nomina, quę in diuinis significāt statum, referri ad numinis substantiam: quæ verò motū, ad eius actionē applicari: mox est exemptus ille mihi scrupulus. Nam lex diuina Themis à positione, vt mox dicam, nuncupata femininè, substantiā & potentiam capacem propriè signat, qua vim diuinam in se recipit: Eadē cùm νόμος dicitur, παρὰ τό νέμειν, à distribuēdo: masculo nomine eius efficientia atque operatio in inferiora corpora notatur. Et quamuis poëtica illa libertas veterum istas differētias nō tam religiosè obseruet, apud

Venus biformis.

Nomina deorum masculina quid signēt, et quid feminina.

Orpheum tamen has duersas eiusdē numinis naturas ac pöprietates vtrunque hymnũ diligeitiùs perpendentes haud difficulte perspiciunt. Pulcherrimas enim legis cælestis & diuinæ virtutes, quibus totum hoc vniuersum administraur, abunde nobis expressit Augustnus ex Nomi hymno: in Themidis autem cognoscimus varijs epithetis potentiam & perfectionē legis, quan à Deo latore accepit, cùm ex eadē honores beatorum, atque religionis vaticinijq́ue mysteria pura prouenire canat, Cæli, hoc est Dei, castam filiam vocans, atque Telluris, seu primæ materiæ, nouũ germen: dicensq́ bonis parentibus ortam, beatam, præclaram, augustam, atq; hominibus honoratam esse, gaudereq; dulci & læto cõsilio. Hanc igitur Themid., ex qua leges omnes bonæ promanant, à summo Deo

Legis diuinæ perfectio.

Lex diuina à summo Deo præscripta.

Deo prognati constat, siue hunc Solem appellare voluerit poëtica libertas, quòd vnus sit; siue Vranum, eo quòd omnia videat, finiat, & custodiat; siue Aethera, ἢ θεὸν, ἢ ἥλιον, à motu quo omnia creauit primũ, creatáque iam gubernat. Zeno quidẽ Stoicus, vt Augustinus paulò antè ex Arnobio, & etian apud Ciceronem libro de natura Deorum primo legimus, Deum Aethera nominauit. Et amplius Orpheus poëta diuinus incomprehensibilem quendã & omnium supremũ, ac natu maiorẽ, omniumq́; opificem hunc supremũ dixit Aethera, ac Tellurem inuisibilem vocauit. Vnde Hyginum existimo Themida filia Aetheris dixisse: quod nomen exponunt Plato & Aristoteles, quasi ἀεὶ ἀήρ quoniã semper currat moueaturq́;. A qua motus natura τὸν θεὸν quoq; volũt appellari, καὶ ἥλιον ex

Deus Aether dictus.

Themis Aetheris filia.

Dei & Solis etymologiæ.

ex eo quod ἀεί εἰλεῖ id eſt ſemper re-uoluatur. Nam, vt ibidem Plato tradit in Cratylo, cùm priſci illi Cęlum, Solem, Lunam, Stellas, Ignem, aërem, aquam, terram, & quæ ex his generātur, in perpetuo eſſe motu viderent, atq; per hunc maximè cõſeruari: deos etiam ipſos creatarum rerum numina ac poteſtates eiuſdé eſſe naturæ putarunt; omnesq́ue θεοὺς, hoc eſt, curſores, appellandos, motoriq́; omnium ſupremo ab eodem effectu nomen dandũ eſſe cenſuerunt; non ſecus ac alia etiam nomina huic à diuerſis operationibus proprietatibusq́; attributa cognoſcimus. Itaque & deorum antiquiſſimũ & ſummum Atlantides, aliíque vetuſtiores in orbe populi Vranum appellarunt παρὰ τὸ ὁρῶ, τὸ βλέπω, quòd omnia Deus conſideret ac videat; ἢ παρὰ τὸ οὐρῶ, τὸ φυλάττω, quòd omnia cuſto-diat,

Cur ad motum nomina referantur diuina.

Vranus vnde dictus.

diat, cõſeruet & foueat: ἢ παρὰ τὸ ὁρίζω quòd omnia terminet ac definiat. TVM ita Cardinalis. Atqui video M. Tullium ex antiquorum opinione terminatorem extremum cæleſtem circulum Deum dixiſſe. VERVM eſt, inquit Morillonus, nam in ſomnio Scipionis vbi de nouem mundanis orbibus diſſerit, ita loquitur: Quorum vnus eſt cæleſtis extimus, qui reliquos omnes complectitur, ſummus ipſe Deus, arcens & continens ceteros. Quo loco Deũ, ſupremum motorem intelligit. Verùm D. Lactantius Vranum Latinè Cæleſtum interpretatur, à nobis autem, an ne Cælus maſculino vocabulo appellari poſſet? Quid ais Pighi? de ea namq; re neſcio quid heri adferebas. TVM ego. Adferebam occaſione, inquam, antiqui illius tituli.

Extremus cæleſtis circulus deus dictus.

Vranus Cæleſtus dictus.

Cælus Deus.

OPTIMVS MAXIMVS CAELVS AETERNVS IVPITER.

QVI legitur in aræ marmoreæ fragmento nuper è ruinis castrorũ peregrinorũ effosso, velut mihi retulit vir eruditione varia & antiquitatis peritia excellens Benedictus Ægius, qui hoc tãquam accessorium quoddam testimonium nobis attulit, rationem reddens cur Apollodori sui initium (quam Bibliothecam hactenus prælo non editam, simul latinitate donatam, breui, vt spero, studiosis publicabit) hoc modo transferre voluerit. Cælus primus orbis totius imperio præfuit. In qua quidem voce imprimis Ennij auctoritatem se sequi affirmat, qui Deum intelligens, Quem Cęlus genuit, dixit. Atque ideo eundem hunc Ennij locum Flauius Sosipater grammaticus probatissimus annotauit, indicans

cans non malè pro Deo singulariter & masculinè hanc vocem pronunciari. DEINDE Morillonus. Sed hæc de Themidis patre, inquit, dicta sufficiant, quam meritò vocat ἐυπατέρειαν Orpheus, velut à summo bono procreatam. eandemq́; Telluri, id est vniuersi materiæ primæ, vel naturæ principijs infusam à Cælo fabulantur poëtæ: è qua deinde per omnes mundi partes omniaq; corpora propagatur. Tellus namque Græcis γῆ vel γαῖα dicitur à γῶ, τὸ χωρῶ καὶ τίκτω, quòd omnia suscipiat & pariat lege quadam diuinitus imposita. vnde γεννήτειρα vocatur, & mater magna Romanis. Cuius filia Themis à Ioue cōiunx adsciscitur, eidemq́; gignit Horas. Non hic tamen est Iupiter ille optimus maximus, supremus Deus, quem nobis Orpheus apud Proclū describit, sed mens animæ mundi,

ἐυπατέρεια Themis.

Tellus.

Iouis coniunx Themis.

Iupiter mens animæ mūdi.

atque

atque vis illa benefica Dei prouidẽs rebus omnibus, vt volunt Platonici, quem poëtarũ deos diuersos vnius summi numinis plures esse potestates interpretantur. His enim Cælus Deus prima simpliciq; nominis positione animam sphæręstelliferæ significat: secunda Deum ipsum: tertia Dei fœcundã virtutẽ, qua omnia procreauit: quarta Dei aspectum ad superiora. Sic Iupiter his primo nominis intellectu anima est sphęrę tertiæ, secunda mens animæ mũdi, tertia voluntas benefica numinis omnibus prouidens, quarta numinis aspectus ad inferiora. Igitur secunda & tertia nominis impositione Cælũ vel Iouem intelligunt, cùm Themida hic coniugem habere dicitur, ille procreasse. Ideoque Orpheum puto Iouem Horarum patrem appellare non βασιλέα, sed ἄνακτα, cùm dicit, ὧραι θυγα-

Cæli dei variæ significationes apud Platonicos.

Iouis variæ significationes apud eosdem.

θυγατέρες θέμιδος, καὶ ζηνὸς ἄνακτος. Isocrati enim alijsque Græcorum antiquissimis probatissimisque ἄναξ minus est quàm βασιλεύς, vnde Iouem supremū vocant βασιλέα, ceteros verò minores deos ἄνακτες. Verùm hæc nimis prolixè; eas enim Cæli, Saturni, Iouis, aliorumq; deorum potestates & significantias ex Orpheo, Platone, Trismegisto, Porphyrio, Proclo, & Iamblicho harum rerum studiosus colligere poterit. Nobis autē constitutus terminus hæc Themis nostra, cuius interpretationem quærimus, per quam, vt dixi, prudēs antiquitas nihil aliud mihi videtur intellexisse, quàm legem illam perennem à Deo naturæ impositam; atque ita sanctè præscriptam, vt sine hac ipsa nihil possit. Quæ quidē lex εὔλογον illud in se continet, quod Græcis κατ' οὐσίαν λόγος, ἢ ὁριστικὸς, μόνιμος, καὶ ἀμε-

Lex diuina terminus à Deo naturæ præscriptus.

ἀμετάπτοτος appellatur, hoc eſt, ipſius eſſentiæ definitiua vel terminatrix, immobilis atque irrefutabilis ratio eius rei cuius eſt interpres, queq; aliter eſſe non poteſt. Non mirum igitur ſi Termini forma deam effinxerint, quam à poſitione appellatam eſſe ipſum eius nomen indicat. cuius etymologiã ita deducũt veteres Grammatici. θέμις δηλοῖ καὶ τὸ πρέπον, καὶ τὴν σωματικὴν θεάν. γίνεται δὲ παρὰ τὸ θεσμὸν θέσμις, καὶ ἀποβολῇ τοῦ σ. θέμις. Τὸ δὲ θεσμὸς ὄνομα, ἀπὸ τῆς θέσεως. ἕκαστος γὰρ νομοθέτης ὡς ἐβούλετο, ἐτίθετο τοὺς νόμους. ἐκ τοῦ θεσμὸς οὖν, ὅ σημαίνει τὸν νόμον, γίνεται Θέμις, ἐκ τοῦ τίθημι, θεμὸς καὶ θεσμὸς, καὶ θέσμις καὶ θέμις. Huius itaq; legis nulla alia eſt ratio quàm quia legiſlatori Deo ſic viſum: à quo tamen nihil niſi ſummè bonum atque εὔλογον conſtituitur. Quapropter ipſum fas eſſe interpretatur Sex. Pompeius: ἄξιον, πρέπον, ἀνάλογον, καὶ ἁρμόζον Heſychius, alijque Græci.

Themis vnde dicta.

θέμις ἢ θεσμός idẽ ferè.

Themis ipſum fas.

Græci. Ea enim omnia lex iſta in ſe continet, atque Themidis poteſtati conueniunt; cuius eſſe inter nos paciſci, compactáque cuſtodire Phurnutus ſcribit: θέμις δὲ, inquit, ἡ τοῦ συντίθεσθαι τι μεταξὺ ἡμῶν ϗ φυλάττεσθαι. Cuius item actus omnes ad Dei cognitionem, hominum beatitudinem, rerumque omnium procreationem, ac naturæ conſeruationem tendunt. Quod idem docent Deæ diuerſa epitheta ab antiquis ei attributa, quibus inſigniter adornatur, depingiturque pulcherrimè. Orpheus enim ipſam appellat ἁγνὴν, παντιμὸν, σεβάσμιον, ἀγλαόμορφον, ϗ καλυκώπιδα κούρην: nempe ab innocentia, maieſtate, atque decore. Sic Heſiodus αἰδοίην vocat à pudore ingenuo ac temperãtia. Pindarus σωτεῖραν ϗ εὔβουλον, à ſalute, prouidentia, & bono conſilio. Hæc enim præbet dona verè ſe colẽtibus, id eſt,

Themida paciſci, pactáq; cuſtodire inter homines.

Themidis variæ laudes variæq; virtutes.

αἰδοίης cur dicta Themis.

id eſt, fas ipſum obſeruantibus. Hæc munera intelligit Catullus poëta ad Mallium ſcribens:

Huc addent diui quàm plurima, quæ Themis olim
Antiquis ſolita eſt munera ferre pijs.

ATQVE hæc locutus, ſignũ denuò manibus apprehenſum diligentiùs conſiderat, tãquam ad alia perrecturus. Tum ego ſumma diſputationis huius amœnitate affectus, atque ſciſcitãdi cupiditate inſtinctus: Atqui, inquam, eleganter admodũ mi Morillone, plures legis diuinæ dotes, quibus animum perficit, nobis in Themide hac explicaſti. Sed quæſo ne prætereas cur σωματικὴν καὶ σωματοειδῆ θέαν veteres appellarint, iſtud item nobis explica.

Cur Somaticam Themin veteres appellarint.

NEQVE hoc, inquit, caret myſterio, σῶμα nãque ſicut nouiſtis, Plato παρὰ τὸ σῆμα vult deriuari, quod nõ modò ſepulchrum

In Cratylo.

Sepulchrum animæ corpus.

chrum animæ ſit corpus: ſed etiã ſignum monumentumúe, per quod σημαίνει id eſt ſignificat, quæcunque ſignificare poteſt. Itaque Somatica vocatur dea Themis, quia nobis velut ſignum ac nota voluntatis diuinæ eſt, rerumq́ue agendarum terminus à Deo conſtitutus; vel quòd ſeruet animam & corpus lex diuina: nam σῶμα vocant Orphici & Pythagorici, idcirco corpus, quòd anima in eo σώζηται, ſeruetur & cuſtodiatur, vt ibidem Plato teſtatur in Cratylo. Quinetiam corporalis dea idcirco dici poterit, quòd procreationẽ rerum promoueat, quæ legem à Deo ſtatutam excedere nõ poteſt. Quod ſi contingat monſtra portentaq́ue naſcuntur, quibus iram diuinam oſtendi volũt, grauiſſimaq; reip. imminere pericula ob legem hanc cæleſtem ſpretam vel violatã. Non abs

re igitur Somaticam vocarūt Deam, quando ad eius proportionē iuſtam elementa rerū congregantur coaceruanturq́ue ad corporum generationem. Eſt enim σωματοῦσθαι concreſcere, atque vt Quintilianus loquitur, in corpus ire. Cùm autē duæ ſint potiſſimum Themidis virtutes & tanquam binæ leges à Deo poſitæ, quarum vna corpori eſt præſcripta, vt iam dictum eſt, quam σωματικὴν θεὰν. altera menti animęq́ue, quam νοητικὴν appellarunt: Duas etiam Themides multi antiquorum putarunt eſſe, atque imprimis Romani, Carmentas eas nominantes. Quarum bina ſacra Carmētalia, pontificū vnum, ad animorum curam pertinens, matronarum alterum ad corporum ſanitatē generationisq́; felicitatem expetendam à Numa rege Ianuario menſe inſtituta fuiſſe, memini te Pighi in tuo

Themides ſeu Carmentæ duæ.

Carmentalia bina.

tuo faſtorum ſeu Kalendarij antiqui cõmentario non malè expoſuiſſe, atque eandẽ eſſe cum Themide Carmentam, & Dionyſij antiquitatũ libro primo, & Plutarchi Problematibus abunde probaſſe, vt qui auctores, atque etiam ipſe Ouidius in ſuis faſtis ea de re hanc narrent fabulam Arcadicam nympham Themida, quam & Nicoſtratam appellarunt Græci, velut vi rectæ rationis inuictam, ex Mercurio Euandrum peperiſſe, intelligentes εὐανδρίαν id eſt, pulchram vim, generoſamq́ue virtutem naſci ex naturæ lege, motu diuinæ rationis, qui Mercurius eſt. Deinde cum filio Euandro ex Arcadia ab improbis pulſo, in Italiam nauigaſſe, ſexaginta fermè annis ante bellum Troianum, atque eo loci vbi nunc Roma eſt, Palantium oppidum in colle Palatino poſt dicto cum ſuis

Themis cum Carmenta eadem.

Carmentæ fabula.

extruxiſſe, ibidemque manſiſſe, & Aborigenes rudem incultamque Italiæ gentem, deorum cultum, leges, mores bonos, atque litteras docuiſſe, rationisq́; gubernaculis ſubieciſſe. Vnde propter diuinam ſapientiam vaticinandiq́; peritiam Latino nomine vocarunt pro Themide vel Nicoſtrata Carmentam ſeu Carmentem, à mentis ſcilicet raptu, vel priuatione, aut διὰ τὰς θεοφορύσεις, vt Plurarchi verbis dicam. Hinc enim metra, quibus oracula legeſqúe edebat diuino afflata numine, nominarunt carmina. Vnde & Dionyſius græcè Carmentam θεσπιωδὸν ab oraculorum cantu dici exiſtimat. Ceterùm, vt antè dixi, pro duplici numinis poteſtate, duas etiam Carmentas poëtæ finxerant. Vt enim D. Auguſtinus de ciuitate dei libro quarto ex Varrone, ni fallor, ſcribit, Ioui deas adeſſe

Carmenta vnde.

Carmina vnde.

θεσπιῶδος.

adesse putarunt, quæ fata nascentibus canunt, & vocantur Carmentes. Quo loco fata intelligi debent, non necessitates illæ causarũ primæ, sed naturæ leges à deo nascentibus rebus datæ. Alioquin & oracula, quę item leges diuinæ sunt, appellantur fata quod à Deo fantur. Tales duas nobis Carmẽtes mõstrauit nuper noster Pighius in arca sepulchrali marmorea in historia Iudicij Paridis, vbi Iuppiter medius inter duas hasce deas sedens conspicitur, quo nobis signatur, diuinitatis aptissimas has esse comites, atque ab ipso Ioue tanquã summo bono prouenire, illique adhærere, sine eo nihil esse. Iam verò Carmentã cum Themide vel Nomo eandem esse, illudqúe numen aliquando secerni, atque haberi duplex, satis constare ex iam dictis existimo. Cùm enim elementa, ex qui-

Carmentas Ioui adesse.

Fata naturæ leges.

Oracula fata.

Carmentæ in arca sepulchrali Romæ.

Carmentæ seu Themides qua ratione sint duæ.

bus corpora inferiora componuntur, rectè disponit & æquè digerit, vna videtur; cùm mentes animosq́; ad pietatis, æqui, boniq́ue cognitionem ac regulam format, actusq́; hominum ad hunc scopum dirigit, altera. Quapropter vti prior à matronis colitur ob causas iam dictas, ita hæc ad animi bona adipiscenda sacro pontificio propitiatur, tanquam nobilius & maiestate augustius numen, quãto mens animaq́ue corpore est præstantior. Atq; hæc etiam splédidioribus ornatur titulis σωτεíρα, βουλαῖα, ἔυβουλος, αἰδείης ab auctoribus appellata. Nec non ab Orpheo decorata non minùs digno quàm proprio elogio, dum ad Musæum hymnos Deorũ & sacra scripturus, eam inter alios inuocans θέμιντ᾽ ἱερόσκοπον ἀνδρῶν, id est sacram obseruatricem hominũ appellat: quippe quę hominum cogitatio-

Quæ Carmẽta matronarum, & quæ pontificum.

Themis ἱερόσκοπος.

gitatio-

gitationes & acta inſpicere, & aruſpicis in morem diuini numinis voluntatẽ ipſis patefacere ſoleat. Hæc itaque eſt illa θεσπιῳδος & fatidica Romanis Carmenta, quę mẽtes agitat, cuiusq́; arbitrio oracula nõ ſolũ omnia ſubijcit Ammianus Marcellinus; verũ etiam Deos ipſos, à quibus illa prouenire putabantur, quos ſubſtantiales vocat poteſtates. Immo & rationẽ noſtram ex elementorũ perennium ſpiritu, vt autumat, vim ſuam habentem, omniaqúe alia media, per quæ futurorum aliquam notitiam aſſequi poſſumus, huic deę ſubeſſe dicit. Indicat inſuper ſummum Iouis numen fas illud primum ſeu legem hanc ſuam in ſe complecti, nihilqúe contra illam facere, cùm in cubili Iouis Themin manere ſcribat, nimirum Orpheo atque alijs aſſentiens, qui hanc ſecundã Iouis cõ-

Fatidica Themis.

Ammiani Marcellini ſententia de Themide.

Themis in cubili Iouis.

Themis Atlantidum vna atque Iouis nutrix.

iugem volunt esse. Cùm verò Athlãtidum vnam Themin fingunt, atque cum Amalthæa nympha Iouem nutricasse: mentem animæ mundi cum Platone intelligẽtes, in lege illa æterna subsistere, & foueri docent.

AD hæc ita Cardinalis: Haud sanè vulgaria mihi videntur quæ memoras, sed cognitione prorsus digna. Quare ipsum Marcellinũ lubenter audirem. Deprome librum Martine, vt nobis locum prælegas. Is cùm attulisset librum, verba ipsa ex historiarum XXI. sic recitauit. Elementorum omniũ spiritus, vtpote perennium corporum, præsentienti motu semper & vbique vigens, ex his quæ per disciplinas varias affectamus, participat nobiscum munera diuinandi, & substantiales potestates, ritu diuerso placatæ, velut ex perpetuis fontium venis, vaticina

morta-

mortalitati ſuppeditant verba. Qui- „
bus numen præeſſe dicitur Themi- „
dis. Quam ex eo quòd fixa fatali le- „
ge decreta præſcire fas ſit in poſterũ „
(quæ tethimema ſermo Græcus ap- „
pellat) ita cognominatam in cubili „
ſolióque Iouis vigoris viuifici Theo „
logi veteres collocarũt. TVM Au- „
guſtinus: An igitur exiſtimas Moril-
rone ſemper vnam eandemq́ue hanc
eſſe Themin legémve de qua hacte-
nus es locutus? IMMO eandem,
reſpondit Morillonus; nõ enim niſi
vnam Themida, vnũ lumẽ, vnamq́; legem intelligo: quam non malè Ci-
cero, tam (vt dixi) de republica libro
tertio, quàm de natura Deorum ſe-
cundo, rationem rectam ſummi Io-
uis appellat, perpetuam, atq; vt alibi
dicit à numine Deorum tractã, cum
mũdo natam, vniuerſitati, ſingulisq́;
rebus conuenientem. Nec diſſentire

Themis, & lex vna.

Themis, ratio recta ſummi Iouis.

Mundũ vna lege guberna ri secundum Platonicos, vtq́; per vniuersa propagetur lex diuina.

Platonem nouiſtis, qui variis locis docet, non ſolum humanum genus, verum etiam mundum ipſum, atq; ea quæ in eo producuntur, ad vnum boni finem à Deo vna quadam lege dirigi atque perduci. Quæ ab ipſo promanans, tanquam à primo ſummi boni fonte ac luminũ patre, per inferiorum Deorum dæmonumq́ue poteſtates, & corporum cæleſtium elementorumq́ue ſpecies ideáſve diuerſis radiis diffunditur, variisq́; riuis profluit, atq; inde etiam in mentes animasq́ue & corpora inferiora ſingula: ſed certo pulchroq́; ordine & proportione iuſta, vt vnũquodq; pro ſuæ conditionis, naturæ, & materiæ qualitate, plus minúſve accipiat à Themide muneris, quantum ſupremo rerum omniũ gubernatori placuerit. Adeo vt videatur quidem multæ Themides, multæúe leges, eò quòd

quòd diuersis gradibus distinctæ plus minúsve polleant, cùm tamen reipsa non nisi sit vna. DEINDE rursum Augustin. Iam mihi in mentem, inquit, reuocasti, quod de legis diuinę veræq́; naturalis quatuor differentiis seu gradibus Platonici sentiunt, quasq́; pulchrè Ficinus ex ipso philosopho collegit. Legem vnam quippe æternam esse, ac penitus immutabilem, apudq́ue omnes gentes eandem de rebus ijsdem. Nam quæ temporibus, locis, opinionibus permutatur, non legē sed constitutionē dici debere. Legis verò illius æternæ species quatuor Platonem ponere, quarum prima diuina, in summi Dei mente posita sit, quam prouidētiam, & ex Orpheo Saturni legem appellat. Secunda cælestis in superiore animæ mundi parte, quam fatum vocans Iouis legem dicit. Tertia

Legis diuinæ quatuor gradus seu differentiæ.

tia mouens in mouente inferioreq́; illius potentia, quam primæ Veneris. Quarta in hominis mente animaq́; rerum creatarum, quam secundæ Veneris legem nominat. Harum primam, ait, à summo bono, quod supra mentem est, profluere in vniuersa: Secundam à mente & summo bono: Tertiam ab vniuersali anima, mente & summo itidẽ bono: Quartam ab eodem, mente & anima; omnesq́; ad ipsum bonum quoque reflecti. Primam versari in Idæis circa summum bonum supra rationes: Secundam in rationibus circa Idæas supra semina: Tertiam in seminibus circa rationes supra formas: Quartã verò in notionibus ac formis circa rationes supra actus atque artes. Et hanc regiam appellat legem supernæ legis imitatricem, qua homines reliquaq́ue animata gubernantur.

Regia lex qua homines animataque gubernantur

HIC

Hic denuo Morillonus: Non adeo quidem, inquit, hæc extra ſcopum; ad terminum enim noſtrum quoque pertinent, quem quadrangulum nunc conſtituis; aperiſq; illas ſpecierum inter ſe conuerſiones, vtque ad vnum idémque principiũ, à quo promanant, regrediantur. Sed hoc aduertendum, duas priores ſapientiam illam diuinam in ſe complecti, hoc eſt, cognitionem earum rerum, de quibus vix à nobis haberi ſcientia poteſt: vt ſunt ſumma rerũ principia, & æternæ rationes, quas diuinas appellat Plato, qui diuinarũ rerum ſcientiam aſſerit eſſe ſapientiam abſolutam. Ex his duabus itaq; prior virgo etiamnum Themis Cæli vel Solis filia, ſupremi boni contẽplationẽ ſacratiſſimam præſtat, Saturni aureum ſæculũ menti repræſentans. Altera in rationibus circa Idęas verſatur,

Noetica Themis ſeu duæ priores legis diuinæ ſpecies quid contineant.

Themis virgo.

ſatur, & oracula diuina pandit, & nunc Iouis coniunx eſſe Themis dicitur, atque in eius habitare cubili, Parcasq́; producere vt tradit Heſiodus. Reliquæ duę ſpecies ad inferiora hæc pertinent: quarum prior Horas Ioui, atque Mercurio Euandrum protulit, circaq́; rationis motum potens ſupra formas verſatur, quam Plato primę Veneris appellat. Poſterior in notionibus ac formis efficax, ſecundæ Veneris Platoni, poëtis Eurinome dicitur, atque Ioui Gratias gignit, generationi actibusq́ue præfecta. Atque hæ duę non diuinarum rerum, ſed humanarum ſcientiã docent, quam Plato prudentiam appellat. Harum quidem ſpecierum quatuor legis diuinæ claram perceptionem atqué intellectũ ſine diuini numinis ope nemo poterit aſſequi, nemo Themidis huius noſtræ virtutes

Themis Iouis coniunx.

Somaticæ Themidis, ſeu legis diuinæ poſteriores duæ ſpecies.

Quid ad legis diuinæ verũ intellectum requiratur.

rectè

rectè cognoſcere niſi à vitiis purgatus, mentem animæ nobiliſſimam partem lumine cælitus demiſſo, illuſtratam habeat. Quamuis faculā rationis nobis Deus ſit largitus, qua cæteris animātibus præſtamus, quæ, vt Homerus ait, τὸ τῆς ψυχῆς κέαρ, hoc eſt, illud animæ cor non habēt. Hæc ſola nos aptiores reddit ad percipiēdam Deæ virtutem, cui radius diuini luminis ſi accedat, magis etiā viget, cauſas conſecutionesque rerum facilius videt, celerrimè multa ſimul agitat, ſimilitudines transfert, diſiūcta coniungit, præteritis præſentia comparando, mox futura ſimul concipit. Hinc Romanis, vt Macrobius refert, Anteuorta & Poſtuorta, vel vt Ouidius, Porrima & Poſtuēta Deæ, quæ fatidicæ illius Themidis ſeu Carmentæ ſorores ne fuerint, an comites, poëta dubitat Faſtorum libro

Ratio, cor animæ Homero dicitur.

Rationis diuinitus illuſtratæ vis.

Anteuorta & Poſtuorta Deæ, vel Porrima & Poſtuenta.

primo

primo canens ita:

Si quis amas veteres ritus, adsiste precanti,
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placatur Postuentaque, siue sorores,
Siue fugæ comites Mænali diua tuæ.
Altera, quod porro fuerat, cecinisse putatur;
Altera venturum post modo, quidquid erat,

Prosa & Postuerta.

ALII autem existimant vnius Deæ diuinatricis hæc esse cognomina, quæ opinio mihi non displicet: nam easdem puto esse Carmentas duas, quarum Gellius libro & capite XVI. meminit, & ex Varrone nominat Prosam & Postuertam, à recti peruersiq; partus & potestate & nomine, quibus aras Romæ difficilis partus auertendi causa statutas fuisse scribit, quæ σωματικῆς, vel procreatricis

cis Themidis item videntur esse cognomina. Sed hæc Pighio declaranda relinquamus. MOX Augustinus. Antequam tamen (inquit) progrediare vlterius Morillone, velim explices latiùs, vnde Themidi oracula, quæ deinde ipsam Apollini tradidisse legimus. Hoc eò familiarius à te postulare audeo, quò Pighio felicius cessisse video, quòd tuã orationem de Somatica Dea interrogando paulò antè tam audacter interpellarit. AD hæc Morillonus. Quidlibet vobis pro vestra in me auctoritate ac iure in his licitũ putate, quod iamdudũ Pighius sibi licere pro nostra amicitia & mutua beneuolentia nouit. Queris vnde Themidi oracula, rem certè quæsitu dignam: sed magis tibi Augustine (vt autumo) quàm mihi notam. Quia tamen pro ingenij tui elegãtia dissertatiunculis hisce

Scientiæ fructus ac delectatio.

te plurimùm delectari ſcio, lubenter ea quæ nunc occurrunt, in medium adferam. Indagatio enim hæc rerum cum maximarum, tum etiam occultiſſimarũ habet oblectationem ſuã. Si verò quid occurrat prius non cognitum, amœniſſima completur animus voluptate; quę quidem & me mirificè ad horum ſtudiorum amorem trahit, omnemq́ue laborem leniens faſtidia procul abigit. Quapropter mea quoque cauſa interrogationibus hiſce veſtris lubenter reſpondeo. Iam verò ſatis demonſtratum puto, Themida noſtram nihil aliud quàm legem eſſe diuinam ab ipſo ſummo promanãtem bono, naturæq́ue vniuerſitatis ita præſcriptã, vt ſine hac conſiſtere nequeat. Igitur & oraculorum diuinationisq́; fontem purum cõtinere arbitrantur Platonici; atque diuini nominis, (quod ipſum

Cur Themis oraculis præſit.

Lex diuina fontem oraculorũ, ac diuini nominis interpretationẽ continet.

ipſum bonum ac verum eſt) claram complecti ſcientiam, planamq́; interpretationem. Cui ſcientiæ ſapientes Hebræi tantam tribuerunt auctoritatem, vt eam non modò ſcientijs omnibus, verùm etiam legi diuinæ ſcriptæ præferant: affirmantes ipſam à Deo S. Patribus ac Moſi fuiſſe traditã: Moſen literis ſuæ legis imaginem quãdam eius expreſſiſſe: genuinam tamen ipſam mentibus ſanctorum hominum, ſeu prophetarum à ſolo Deo infundi, quibus legem ſuam interpretandi dederit auctoritatem. Horum itaque effata atque interpretationes legitima oracula & vaticinia dici poſſunt, quippe cùm mentem interpretum Deus ſuo lumine illuſtret, & Themis hæc gubernet. Cetera, quæcunq; aliunde proueniunt, malorum geniorũ præſtigiæ, faſcinationes, ac meræ ſunt

Lex nõ ſcripta legi ſcriptæ præcellit.

Legis nõ ſcriptæ interpretationem à ſolo Deo infundi mentibus ſanctorũ hominum.

Oracula & vaticinia interpretationes eſſe legis non ſcriptæ.

impofturæ. Lex autem fummi boni regula, atque volũtatis diuinæ fignũ eft. Oraculum verò legis interpretatio, adeo vt nihil à lege differat; ita videlicet nuncupatum, quòd in eo Dei contineatur oratio, quæ voluntatis eft index. Hoc quidem Cicero in Topicis affirmat. Oracula, inquit, ex ipfo appellata funt, quòd eft in his Deorum oratio. Atque ab eodem etymo ducũtur fata, καὶ τὰ λόγια, nempè à fando, & oratione vel fermone. χρησμὸς autẽ oraculum vocatur, quafi index voluntatis diuinæ, quodq́; indigentiam feu neceſſitatem quandã adferat vi rationis impellentem, vt illud fequamur quod iubet. τὸ τεθείμενον verò (quo ipfo & oraculum appellari teftatur Marcellinus) vt eiufdem eft fignificationis cum lege & Themide: ita ab vna & eadem voce deriuatur, qua θεμὸς, καὶ θεσμὸς, καὶ θέσμις,

Oraculum vnde dicatur

Fata, καὶ τὰ λόγια vnde.

χρησμός quid.

τὸ τεθείμενον.

Legis fcriptæ, & oraculi vicinitas.

μις, καὶ θέμις, nempè à τίθημι, eo quòd terminum ponant ac præſcribant, quem excedere nefas eſt. Hinc etiam eſt, quòd θεμιςέυειν tam ſignificet vaticinari, & reſponſa dare; quàm leges ferre, & iura reddere. Atq; ex his manifeſtum opinor, cur Themin oraculis præeſſe dicant poëtæ, cùm ab ea prouenire, legisq; diuinæ oracula eſſe interpretationes docuerimus. Vt autem his applicemus fabulas, Ouidius canit diluuij tempore Themin in Beotica iuxta Cephiſum habuiſſe templum, & reſponſa ibidem dediſſe Deucalioni & Pyrrhæ conſulentibus poſt diluuium de reparatione generis humani. Orpheus autem in Themidis hymno eam hominibus primam vaticinium purum declaraſſe dicit, ac Delphico in ſpecu reſponſa dantem in Pythijs regnaſſe, Phœbumq; regem æquè recta con-

Themidis oraculum in Beotica diluuij tempore.

Oraculum Delphicum Themida obtinuiſſe, & poſtea Apollinem.

ſilia ſeu oracula docuiſſe, quæ pulchrius & breuius poëta ſic cecinit.

ἣ πρώτη κατέδειξε βροτοῖς μαντήιον ἅγνον
Δελφικῷ ἐν κευθμῶνι θεμιστεύουσα θεοῖσι
πυθίῳ ἐν δαπέδῳ ὅθι πυθοῖ ἐμβασίλευεν,
ἣ καὶ φοῖβον ἄνακτα θεμιστοσύνας ἐδίδαξε.

Python draco Delphicus. VETVSTISSIMVM autem atque olim toto orbe celeberrimũ illud Delphicum antrum fabulantur primum à dracone belua dira obſeſſum diu deſertum, hominibusq́; interclusum fuiſſe. Quem natum ibi volunt ex terræ putredine poſt Deucalionis diluuium, & poſtea Apollinis occiſum ſagittis ibidem computruiſſe, inde & ipſi nomen Python, cùm prius Delphines appellaretur, manſiſſe, vt refert Suidas. *Apollinis exilium.* Apollinẽ deinde tam hac quàm Cyclopum, qui Ioui fulmen fabricauerat, cæde pollutum, Olympo depulſum, diuinaque poteſtate ſpoliatum, nouem annos

annos in Thessalia exulasse ad Tempe, atque Admeti regis boues pauisse. Cuius fabulæ interpretationem, quia ad nostrum scopum non adeò pertinet, nunc quærere supersedebimus. Alij nõ exilium illud fuisse volunt, sed eum huius orbis solum alio orbe mutasse, & illic (vt refert Plutarchus de oraculorum defectu) nouem magnorum annorum anfractibus purgatum, vereq́ue Phœbum, id est, mundum redijsse, atq; oraculum apud Delphos à Themide accepisse. Vt auté iam libro dicto Plutarchus asserit, Apollo præstat idem menti, quod sol corpori; cùm eam foueat, illuminet, temperet, & expurget. Pura itaque & nitida mens esse debet ab affectuũ passionumq́; tabe, priusquam diuinorum cõsiliorum veram interpretationem assequi possit. Et illa ipsa supremi luminis à Deo pro-

Apollo cur Phœbus dictus.

Apollinis & Solis comparatio.

manantis agitatio ignea mentes cõmouens expurgando, quam Apollinem vocant, in illa putri inferiorum corporum corruptione diu plerunque laborat ac luctatur: ſed tandem exuperans diuinę legis cognitionem amplexa, veritatis ingens lumẽ adipiſcitur. Hinc eſt quòd Plutarchus idem de ſera numinis vindicta ſcribat, ex tripode Delphico ſplendidiſſimum lumen per Themidis ſinus in Parnaſſum tranſparere, quo ſignificat per diuinam legem totum illud Muſarum domicilium vera diuinarum humanarumq; rerum cognitione illuſtrari. Inde etiam Homerus Themin immortalibus manibus Apollini nectar & amabilem ambroſiã propinare dicit in Apollinis hymno.

Apollo quid in mente.

Per Themidis ſinus lumen ingens in Parnaſſum trãſparere.

Themis Apollini nectar & ambroſiã propinat.

Ἀλλὰ θέμις νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Ἀθανάτῃσιν χερσὶν ἐπήρξατο.

ET

Et quidem ſcitiſſimè. Sed quid intelligit quæſo per nectar & ambroſiam? non aliud (vt autumo) quàm ipſas Deæ ſeu legis diuinæ virtutes, innocentiam atq; immortalitatem. Deducũt enim νέκταρ παρὰ τὸ νε ςερητικὸν, καὶ τὸ κτῶ, τὸ ἀναιρῶ, ἢ φονεύω quaſi minimè deſtruens vel occidens. Et ἀμβροσία, vt aiunt etymologici, σημαίνει τὴν ἀθανασίαν. ἀμβροσία δὲ, ἡ ὄντως σοφία τοῦ θεοῦ. ἀμβροσία, θεῖα τροφὴ, ἧς βροτοὶ οὐ μετέχουσιν. ἢ ἧς οὐχ οἷόν τε βροτὸν ἅψασθαι. ἔστιν οὖν βρόσις, καὶ βροσία, καὶ κατὰ στέρησιν καὶ πλεονασμῷ τοῦ μ. ἀμβροσία. Tria verò ſignificare videmus apud Græcos veteres ambroſiæ vocabulum, nempè immortalitatem, ſapientiam Dei, & diuinũ nutrimentum, cuius mortales non participant, aut cuius vſus immortalitatem præſtat. Itaque Plato de pulchritudine in Phædro nec nõ in Philebo de ſummo bono, vbi de cæleſti

Nectar & Ambroſia quid ſignificent.

Nectar vnde dicatur.

Ambroſia vnde dicatur.

Tria ſignificare ambroſiam apud veteres.

& vera disserit vita, animę bonũ esse probat integram diuini luminis cõsecutionem. Id lumen in mente primò, in voluntatem deinde descẽdere dicit. In mente veritatem esse, vocaríque poëtico inuolucro ambrosiam: in volũtate gaudium, & appellari nectar. Gaudiũ verò illud in Ioue de vaticinio differens à Deo prouenire, mentemque supra hominis naturam erigere, ac velut in Deum transferre docet, furoremq́; esse quédam diuinum ac poëticum, appellatqúe illustrationem rationalis animæ, per quam Deus eandem ex alto delapsam ad infera, ex imo retrahit ad supera, sibique vicinam collocat. Motus autem igneus ille diuini luminis calore suo mentes exagitans, quem Apollinem nominarunt, eas illustrat per Themidis sinus, hoc est, per legis diuinæ rationes atque præcepta,

Animæ bonũ esse diuini luminis consecutionem.

Furor poeticus quid sit.

cepta, in Deum ſupra omnia mortalia vertit atque erigit, ibidemq́; veritatis æternę cognitione tanquam ambroſia paſcit, eiuſdemq́; cognitæ gaudio vel nectare voluntatem inebriat, atque in furorem quendã diuinum vertit, animumq́; totum felicem ac beatum & immortalem reddit. Igitur cùm Apollini ambroſiam & nectar Themis infundere dicitur legis diuinæ virtute, mentem æternę ſapientiæ participẽ fieri intelligunt; qua quidem ſapientia non ſolũ præteritorum ac pręſentium, verùm etiã futurorum certa continetur notitia. Quapropter mihi quidem eſt dubiũ, an vlla ſalubrior vel auſpicatior reperiri poſſit ſalutationis formula, quàm illa Græcorũ, χαῖρε. Hac enim vna voce accedentes abeunteſúe ſimul valere, ſapere, & gaudere iubemus, omnigenæ felicitatis ambroſiã atque

χαῖρε, Græcorum ſalutatio.

atque nectar imprecantes. Sed hæc de vaticinatrice Themide, quam νοντικὴν appellari diximus, eiusq; oraculis iam ſatis multa. Somaticam verò, quam Pighio noſtro monente obiter attigimus, eidem relinquemus alio loco exactius examinandam. Nō malè etenim hoc tēpore me nauaſſe operā arbitror, ſi priorem illam, quæ regit animos, vtcunque explicarim. Neq; enim quicquam obſtat, quin plurima quæ de hac diſſeruimus, atque dicemus deinde, etiam de altera poſſint intelligi. Vnam namq; Themin vnamq; legem probauimus eſſe, eamque non aliter plures videri, quàm diuerſo reſpectu, inquantum eadem eſt rebus diuerſis præſcripta. Cur autem Termini quadrati forma hanc nobis repręſentarit antiquitas, haud obſcuras etiam rationes quaſdam ſuis locis pro argumenti occaſione

Cur Themis Termini forma.

ſione adduximus. Neq; verò legi diuinæ conuenientior figura reperiri poſſe videtur, quàm illa quadrata, recta, alta, plana, ſimplex, virtutibus eius congruens, humanam quidem exprimens proportionem altitudine ſua ſeptem pedum, vel quatuor cubitorum; ſed imaginem reliqua corporis forma minimè, præterquam capite, in quo rationem cum virtute Platonici tanquam in arce collocāt. Ideoq́; mentis animæque rationalis ſedem appellat Galenus. Quam in vertice præſidere dicit Xenocrates, in cerebro cubare Hippocrates, vel circa cerebri fundamentū Eraſiſtratus. Non ineptè igitur Homerus & Democritus in Phyſiologumenis caput Ioui ſacrum eſſe dixerunt, quando is anima mundi mens eſſe putatur. Sanè caput præcipuum ac maximè diuinum corporis membrū æſtimarunt

Caput mentis ac animæ rationalis ſedes

Caput Ioui ſacrum.

Caput præcipuum membrum.

marunt veterum philoſophorũ doctiſſimi quique, quod ad mundani orbis ſimilitudinẽ compactũ videatur. In eoq́ue duos animę diuinę circulos poſitos Plato tradat, rationis ſcilicet atque memoriæ. Quodq́; reliquorum omnino membrorũ, velut princeps, miniſterio vtatur, ſignificatq́; id ipſum quoque diadema regni inſigne, ſeu faſcia quę caput Themidis cingit, indicans legem diuinã, rectamúe rationem mundo rebusq́; in eo creatis omnibus imperare.

Diadema Themidis quid ſignet.

Quam idcircò Tullius aptiſſimè Tuſculanarum quæſtionũ ſecundo, dominam atq; reginam omniũ appellat. Neque ab hac ſententia diſcrepãt noſtræ religionis antiſtites antiqui, vt D. Auguſtinus de Ciuitate Dei libro primo cap. XVI. affirmans virtutem qua rectè viuitur ab animi ſede membris corporis imperare, ſanctum-

Lex Diuina domina ac regina omnium.

ctumq́; corpus vſu fieri ſanctæ volũtatis. Caput item docet Heſichius Hieroſolymitanus allegoricè vniuſcuiuſque animalis ratione pollentis mentem dici, cuius (inquit) ſedes cerebrum, vnde caput & cuncta, quæ adhærent iecori, ſuper altare in holocauſtum ponere iubemur. Nam & cor & iecur concupiſcentiæ noſtræ impetum motumq́; continent. Quapropter (vt ad Terminũ noſtrum redeamus) honoratiſſimæ apud Athenienſes olim, alioſq́; Græcos fuerunt ſtatuæ illæ terminales, effigiem tantum capite, ſine manibus, ſine pedibus, & humanam altitudinem recta quadrangula columna ab humeris deorſum exprimentes, vt quæ mentis ingeniiq́; vim quandam diuinam ſignificent, cui nec manibus nec pedibus eſt opus, vt quod facere deſtinarit, efficiat. Nec minus firmam ac

Caput mentẽ ſignificare.

Terminales ſtatuæ honoratiſsimæ.

conſtan-

Forma quadrata quid notet.

constantem designat iustitiam recta & æqualis illa forma quadrata, proportionem vndiq; iustam, & immotam stabilitatem retinēs. Quare nec

Heroum statuæ terminales.

his statuis donabantur nisi heroës virtutis ergô, nempè ingenio, prudētia, doctrina, rebusúe præclarè gestis conspicui, quorum vita ad legis diuinæ vel virtutis regulam probè facta erat, quos Plato passim sapientes

Quinam heroes dicãtur.

ac diuinos appellat. Homerus verò θεοεικέλους, καὶ θεοτιδεῖς. Inter quos etiam referendos censet apud Tullium Africanus, qui præstantibus ingenijs in vita humana diuina studia colũt. HIC denuo Cardinalis. Profecto verum dicis mi Morillone; plures enim eius generis statuas & illustriũ ducum, & doctorum hominum adhuc videmus, quas partim è Græcia allatas, partim ad imitationem Græcarũ factas arbitror. Multæ enim nomina

mina ſua pectori inſcripta præ ſe fe-runt, vt Miltiadis, Socratis, Platonis, Theophraſti, P. Valerij Poblicolæ, aliorumq́;. Reperitur & Numæ Pompilij effigies terminali forma in denarijs argenteis, qui Numa Terminum Deum Romæ primus conſecrauit. TVM ego, Cardinalis verba comprobans: Rectè, inquam; vidi enim denariũ illum his diebus apud humaniſſimum eruditiſſimumq́; virum Achillem Maſſæum, qui cuſus à M. Varrone fuerat cùm legatus eſſet, proqueſtore Cn. Pompeij Magni bello Piratico & Mithridatico. Ceterùm plurimas eius generis ſtatuas è Græcia in villam ſuam Tiburtinam tranſtuliſſe Hadrianum Imperatorẽ colligo ex fragmẽtis, quæ nuper ibidem vidi cum titulis adhuc ſuis, vt potè Themiſtoclis, Cimonis, Alcibiadis, Heracliti, Andocidis, Iſocra-

Heroum ſtatuæ quæ Romæ viſantur.

G tis,

tis, Aeſchinis, Ariſtotelis, Carneadis, Ariſtogitonis, & Ariſtophanis: Sed capita (quod dolendum) ferè omnia temporis iniuria perierunt: Tituli Græci quadratis litteris elegãtiſſimè inſculpti permanent. Hic iterũ Morillonus. O miram antiquorũ in obſeruando decore, atque in exprimẽda ratione diligentiam, qui quadraturam illam æquitatis & iuſtitię non ſolũ in æquilatero termino, ſed etiã in litterarũ figura retinere voluerũt! Hanc enim vel in corpore vel in plano vel in numeris mathematici inter rectilineas figuras perfectiſsimã exiſtimant: ideoq́; vt veteres Fortunam in volubili globo ſolent pingere, propter inconſtantiam: ita Sapientiam in quadrato ſtatuebant, cuius ſedes firma atq; inconcuſſa eſt, nempè ipſa lex diuina, quæ vitijs omnibus reſectis exciſisq́;, quadratũ vitæ

Quadratæ litteræ in heroum terminis.

Fortuna in globo. Sapientia in quadrato.

iuſtioris

iuſtioris tenorem , & ex omni parte libratum demonſtrat. Quapropter apud Arcades nõ Mercurij tantùm, verumetiam Iouis aliorumq́; Deorũ, vt Pauſanias auctor eſt, ſtatuæ quadratæ fiebant, rectam, iuſtam, & cõſtantem numinis potentiã deſignantes. Nam & Poëta quidam cecinit. *Deorum ſtatuæ quadratæ apud Arcades.*

Iupiter ipſe manens ſtabilis facile omnia voluit.

QVADRATVM inſuper hominem antiquo prouerbio virum omnibus numeris abſolutum, probum, ac iuſtum appellarunt, veram felicitatem atque gloriam in animi bonis & lege diuina collocantem: qui aſſiduè faciet, cogitabitq́; omnino, quæ ſunt virtutis, & fortunæ caſus optimè feret, vbiq; moderatus & rectus, ὅγ᾽ ὡς (inquit Ariſtoteles Ethicorũ primo) ἀληθῶς ἀγαθὸς, καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου, hoc eſt, is verè bonus & quadrã- *Homo quadratus qui dicatur.*

 gulus

gulus ſine nota vel vitio. Rhetoricorum quoque libro tertio ad Theodecten perfectum virum metaphoricè quadrãgulum vocari dicit. Sed raram ſemper fuiſſe hanc in terris auem, Sopatri verba demõſtrant, quæ apud Stobæum ſermone XLIIII. hæc legimus. τίς οὖν οὕτω, κατὰ τὸν Σιμωνίδου λόγον, τετράγωνος, ὅς κατὰ πᾶσαν τύχην, καὶ πραγμάτων μετάστασιν ἀσφαλῶς ἑστήξεται; συναρμόζων μὲν ἑαυτὸν τοῖς τε ἄρχουσι, καὶ ἀρχομένοις, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἁρμόζων ἅπαντας πᾶσαν δὲ πάντων διαφορὰν πρὸς ἕνα τὸν τοῦ καλοῦ συνυφαίνων λόγον. Dubitat enim vehementer quiſnã adeò iuxta Simonidis poëtę dictũ, quadratus reperiri poſſit, qui per omnẽ fortunam rerumq; mutationem firmiter conſiſtat, accõmodãs ſe principibus, ſimul & ſubditis; & ſibi ipſi concilians cunctos, atque omne rerum omnium diſſidiũ ad vnam recti rationem componẽs. Igitur cùm lex diuina ſit optima atque

Rarus vir quadratus.

que

que perfectiſſima, Themin Deam aptiſſimè veteres quadrangulá quoque formarunt, quæ verè ſe colentes reddit bonos, perfectos, atque quadratos. Eademq́; figura quaternarij numeri vim atque perfectionem cõplectitur, æqualibus quatuor lateribus ſemper recta, & quatuor lineis totidemq́; angulis vndequaq; conſpicua, & ſibi vbique ſimilis. Adde quòd Themis ipſa cum tribus filiabus quaternarium expleat, atque ita vt ſuper tria imponatur ipſum vnũ, principium ſcilicet omnium, auctore Pythagora. Cui vni quidam ex veteribus adeò fauere viſi ſunt, vt deũ ſupremũ illud eſſe dixerint, qui vnus ſimplex, & immobilis omnia ternario conficit, quem & ipſum in ſe cõplectitur. Trias namq; princeps impariũ perfectus numerus ipſum omne ſignificat, principio, medio & fine

Themida vnum ac tria complecti.

Vnum.

Trias.

ne cõtentum. vt Ariſtoteles in libro de Cælo diſſerit. Itaque Pythagorici rerum omnium menſurã eſſe dixerũt Triada, ob eam opinior cauſam, quòd Deus per legem ſuam ternario mundum gubernet. Vnde eſt & Maronis illud: *Numero Deus impare gaudet*. id eſt, bono, iuſto, & pulchro. Bono, vbi creat: iuſto, vbi diſponit: pulchro, vbi ſingula perficit. Huic igitur Triadi ſi monada ipſam adiungas, cõficitur inſignis quaternio, ſeu τετρακτὺς illa Deum opificem cum toto vniuerſo ſuo opificio repręſentans, ſacerrimum Pythagoreis olim iuſiurandum: quam perennis naturæ fontem in ſe complecti dicebant. Illud autem iuſiurandum tale fuiſſe Plutarchus nobis prodidit de Philoſophorum placitis libro primo.

τετρακτὺς Pythagorica.

Οὐ μὰ

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρα ψυχᾷ παραδόντα τε-
τρακτὺν
παγὰν ἀεννάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν.

PORRÒ quaternarium cunctas tum numerandi, tum canendi proportiones continere, ex Pythagoricorum sententia tradit Athenagoras. Quem idcirco numerum omnẽ vocabant, quod denarij numeri ab ipsis τέλειος appellati, atq; mundo cõsecrati, vim plenitudinemque cõtineat, velut cardo numerorũ omniũ. Nã vnũ, duo, tria, quatuor si iungantur, summã decadis cõstituũt· quam quadraturam primã appellãt, trigono æquilatero consistentem, cuius principiũ monas est.

Quaternius numerus omnis, mundo sacer apud Pythagoricos.

I
I I
I I I
I I I I

Idem triãgulus per decades iteratus centenarij summã explebit: atque deinde per cente-

X
X X
X X X
X X X X

narios millenarij. Deniq; per millenarios myriada conficiet. Cùm igitur quater variata tetras perfectissimá vbique summá cõstituat, profectò & ipsa summæ debet esse perfectionis, & quę habeatur in precio dignissima. Omnia namque quæ sunt, quaternarius numerus conficere colligareque videtur. Elementa namq; rerum ferè omnium quatuor esse constat: Atq; etiam consensu quodam tacito gentes plerasque omnes præcipuum Dei nomen quatuor litterarum elemẽtis scribere nouistis; quod profectò fortuitum censeri nõ debet; nam absq; diuinæ potestatis ordine non videtur euenisse. Appellatur igitur rectissimè tetras solidi perfectio, nam omnia

Tetras quater variata.

	C		
C		C	
C	C	C	
C	C	C	C

	M		
M		M	
M	M	M	
M	M	M	M

Quaternarij numeri vis eadem quæ legis diuinæ.

Tetras solidi perfectio.

nia quæ cõsistunt, pũctum, lineam, superficiem & corpus habẽt. Appellatur & harmonia; nam epitritus est ad ternariũ, ad binarium diplasius, ad vnitatẽ tetraplasius. Adijcere hic nõ fuerit fortassis absurdum symbolorum Themidis quaternionẽ mysticum, quem Gręci olim religiosissimè inter arcana seruabant; videlicet origanum, lucernam, ensem, & pectinem muliebrem, quibus deæ virtutes designabantur. Per origanũ enim notabant mentem eleuatam atque contemplantem summum bonum, quæ legis diuinæ vim nobis declarat: origanum namq; montibus atq; alto gaudere, & visum illustrare, nomen ipsum indicat. Summos autem montes, vt Olympum, cælo compararunt veteres, atq; ab Indis Caucasi summum vocatur deorum domicilium, vt Philostratus in Apollonij

Tetras harmonia.

Quaternio mysticus symbolorum Themidis.

Origanum quid notet.

Origani natura.

Montes altos cælo comparari.

 vita

vita libro ſecundo teſtatur. Sic Hanno θεῶν ὄχημα rupem altam appellauit, hoc eſt, deorum vehiculũ. Quin etiam nunc temporis in Fori tranſitorij vetuſtis illis ſculpturis Deos ex rupium cacuminibus ſe monſtrãtes videmus. Hos fingit & Homerus ex Ida monte prælia Græcorum Troianorumq́; ſpectare. Sed hæc de montibus ſatis. Valet inſuper origanum mirificè contra venena & ſerpentes, vt Ariſtotelem & Pliniũ auctores habemus. Quare ſanitatis atque ſalutis quoq; myſterium eſt, quæ cæleſtẽ illam contemplationem ſequitur. Lucerna autem antiquis vitam animũq́ue ſignat; vnde illud Euripidis, χαῖρε φίλον φῶς, quod morituri dicere ſolẽt. Hinc lãpadũ quoq; ludus antiquiſſimus vitæ propagationẽ ſignificat, cùm per vices alter alteri ſuccedunt.

Et quaſi curſores vitai lãpada tradũt.

Deorum vehiculum. — *Deorũ ſimulachra in foro tranſitorio* — *Ida mons.* — *Origani vis* — *Lucernæ ſignificatio.* — *Lampadum ludus.*

vt Lucretij verbis dicam.

Nec ineptè Plutarchus lucernæ hominem comparat rationis lumine præditũ, quo obſcura & incognita nobis illuſtrantur. Cedunt enim tenebræ, vbi veræ ſcientiæ lumen effulſerit, quod legis diuinæ imprimis ſtudio adipiſcimur; quam ipſam lucernam nobis eſſe dicit magnus propheta: Lucerna pedibus meis lex tua ”
& lumẽ ſemitis meis. Mentem enim ”
atque intellectum illuſtrat hæc ſola, & veri vaticinij fontem detegit. Atque hæc duo Noëticæ Themidis ſunt ſymbola. Sequentia ad Somaticam pertinere videntur. Per enſem *Enſis ſignificatio.*
namq; malorum depulſionem, iuſtitiam, atq; recti executionem intelligunt: poteſtatis enim publicæ indicium eſt gladius, quẽ à Deo non ſine cauſa magiſtratui traditum affirmat Apoſtolus. Vindex enim legis diuinæ is

næ is eſſe debet, atq; eos punire qui contra eam malè operantur. Quinetiam Origenes Eſaię verba exponẽs, quibus fertur Dominus intentato nos gladio viſitare; per gladiũ intelligit diſſectionẽ, vt ait, ſpiritus à carne, quam facit legis diuinę ſtudium, virtutis amorem producens. Is enim rectæ rationis gladius affectuũ, paſſionum, aliorumq; vitiorum ſuperflua ac fœda impedimẽta ab animo

Pectinis ſignificatio. abſcindit ac aufert. Pecten denique muliebris generationis ſignum eſt, quam propagare Themida diximus. Nam & pudendum muliebre κτενὰ vocant Græci, atque hoc occultè per pectinem intelligi teſtatur Clemens Alexãdrinus in Protreptico ad Gentes, vbi nobis hęc ſymbóla ſic prodidit: καὶ προσέτι τῆς Θέμιδος τὰ ἀπόῤῥητα σύμβολα, ὀρίγανον, λύχνος, ξίφος, κτεὶς γυναικεῖος: ὅ ἐστιν εὐφήμως, καὶ μυστικῶς εἰπεῖν, μόριον γυναικεῖον.

γυναικεῖον. Itaque Veneri ſacer pecten eſt, quem idcirco Cytheriacum appellat Naſo poëta de Salmaci canés. *Pecten Veneri ſacer.*

Sæpe Cytheriaco deducit pectine crines.

VERVM hæc de Themidis ſymbolis hactenus; breuitati enim vt demus operam, nunc tempus ſuadet. Videmus igitur vt nihil ocioſum in hoc ſimulachro, vt formarum excellentia, numerorumq́; ſacerrimorum proportione legis illius primariæ virtutes atque ipſam diuinitaté demõſtret, vt Themidis antiquiſſimæ Horarumq́ue pulcherrimarum poteſtates exprimat; quarum illius quidem contemplatio ſapientes, harum verò cognitio prudentes, deniq; omnium plena τετρακτύς percepta, prorſus diuinos facit. De numeris hæc dicta ſufficiant; iam enim tempus eſt, vt ad Horas deſcendamus, Themidis tres filias καὶ Ζηνὸς ἄνακτος, quemadmodum *Horæ Themidis ac Iouis Regis filiæ.*

Orpheus

Orpheus cecinit,& nos antè declarauimus ex Hesiodo atq; alijs. Neque verò ineptas eas esse fabulas nũc docebo. Mundum, vt nouimus omnes, Deus omnipotẽs sibi similem, atque omnibus numeris absolutũ creauit, tribusq́; dotibus à se prouenĩetibus insignẽ Themide procreata, seu lege sua diuina imposita reddidit: nempè bono, iusto, atque pulchro. Quæ primum, vt Platonici volũt, menti atq; animæ vniuersali mũdanæ à Deo infusæ, ab eadem deinde in potentias cælestes lege illa cælesti propagãtur, & hinc in rerũ ideas, naturã, ac materiã, corporaq́; vniuersa, vt his creata singula perfectionem suam declarẽt: scilicet vtilitate bonũ, ordine iustum, ornamẽto pulchrum. Atq; his dotibus ternæ Iouis ex Themide filiæ præsidere putantur, & quicquid in mundo commodorũ felicitatisq́;

Mundus absolutus, & tribus dotibus insignis.

pro-

prouenit, diuino quodã nutu suppe ditare atque administrare. Quas idcirco cęli portas obseruare fabulatur Homerus, & ex eodem Lucianus & Pausanias: Apud Ouidiũ quoq; Fastorum primo Ianus sic loquitur; *Horæ cæli ianitrices.*

Præsideo cæli portis cum mitibus Horis.

A cælo namque virtutes omnes suggerentibus Horis atq; disponentibus profluere, opinione receptum fuit. Quapropter Horatius poëta Lyricus Iouem patrem rerum omnium cõditorem varijs Horis mundum moderari pulcherrimè cecinit.

Qui res hominum, deorum,
Qui mare ac terras varijsq; mundum
Temperat Horis.

VARIAS autẽ videtur appellare poëta à multiplici ac diuersa dearum potestate, quæ cùm omnia ad bonum iustumq; ac pulchrum dirigãt, varia subeunt officia, omnigenæque *Horæ variæ.*

sunt

ſunt felicitatis largitrices, & vbique benefaciunt. Nam ab Orpheo propterea ſplendidis admodum laudantur epithetis à virtutum pulchritudine atque munerum gratitudine multiplici, quibus tã animos quàm corpora commodè exornant, atque afficiunt. Inuocantur enim in hymno eius his verbis.

Horarum multæ virtutes.

Ειαριναὶ, λειμωνιάδες, πολυάνθεμοι, ἁγναὶ
παντάχροοι, πολύοδμοι, ἐν ἀνθεμοειδέσι πνοιαῖς,
Ὧραι ἀειθάλεες, περικυκλάδες, ἡδυπρόσωποι,
πέπλους ἑυνόμεναι δροσεροὺς ἀνθῶν πολυτέρπων.

QVIBVS allegoricè ſignificat virtutes earum perpetuò in ambitũ ire, & florere, atque in vſu, gratia, honore & oblectatione deorum hominumq; ſemper eſſe. Quin diuerſa earum poteſtas atque adminiſtratio etiam vnius & ſimplicis nominis diuerſa

uerſa etymologia ſignificatur. Appellantur enim ὧραι, παρὰ τὸ ὠρεῖν, τὸ φυλάττειν. Credebantur enim nō modò Iouis aulæ cuſtodes eſſe cælíue portis præſidere, atque elementorū ſupernos ſpiritus, influentiasúe (vt vocant) cæleſtes ad legis diuinæ regulā dirigere, ſed & hominum acta obſeruare, inferioraq́; omnia in bono ſtatu continere, quemadmodū Heſiodi ſcholiaſtes tradidit. Sunt item ab ὁρίζειν ὅραι nominatæ, vt quidā volūt, inter quos Plato magnus auctor eſt, veteri Attica lingua ſic ſcribi per ó. ſolere nomen affirmans, propterea quòd limitibus ſuis omnia iuſtè circunſcribant, ſtatum anni, ventos, & fructus æqua temporum proportione terminent, bonum à malo ſecernant, ad ſua quæq; redigendo, concordiam ac pacem concilient, generationem propagent. Has nobis

Horæ à cuſtodiendo dictæ

Horæ à terminando dictæ.

ſaltantes, atq; annũ conſertis manibus circunagentes graphicè depingit Philoſtratus Lemnius, quadruplices eas faciens, vernas, ęſtiuas, autumnales, & hybernas, ternario quater iterato tam diei quàm anni partes æquas pulcherrimè referentes.

Horæ quadruplices.

TVM ego: Benè quidem hęc, inquã, ad numerorum, quæ antè dixiſti, ſacra myſteria quoq; pertinent. Atque hinc etiam Horas Solis aſſeclas dici exiſtimo, quemadmodum legimus apud Ouidium Metamorphoſeos libro ſecundo, vbi Solis currum deſcribit.

Horæ Solis aſſeclæ.

A dextra læuáque Dies, & Menſis, & Annus,
Sæculáque, & poſitæ ſpacijs æqualibus Horæ.

SED cur quæſo Athenienſes Horis carnes lixas ſacrificabant, vt Philochorus memoriæ prodidit?

Horarum ſacrificium apud Athenienſes.

RESPON-

RESPONDIT mox Morillonus. Quo ſcilicet caloris humoriſq; iuſta temperie æſtus ſiccitateſque nimias deæ auerterēt. Quarum erat fructuū omnis generis maturitatem atq; abundantiā ſuggerere, elementa temperatè diſtribuendo. Erant autem Atheniēſibus antiquiſſima ſacra Pyanepſia & Thargelia Soli & Horis primum inſtituta, ſicut quidam Ariſtophanis commentatores tradidere, in ijſque pueri oleaginos ramos lana coronatos geſtare ſolēt: quos idcirco εἰρεσιώνας appellabant, omnis generis fructibus ex ijs dependētibus atque etiam ipſis Horis, eoſq; deinde pro foribus ædium conſecratos ſuſpendebant, cantantes hos verſus: *Pyanepſia et Thargelia ſacra.*

εἰρεσιώνη σῦκα φέρει, καὶ πίονας ἄρτους,
καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ἀνεψήσασθαι,
καὶ κυλίκ' εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃ.

CRATES autem in ſuo cōmen-

 tario

tario de ſacrificijs Athenienſium refert hunc ritum ex oraculo Apollinis inſtitutum eſſe, cùm olim magna fames & fructuum ſterilitas vrbem premeret. Alij ad Theſei votum referunt, cùm is in Cretam nauigaret, ac tempeſtate actus ad Delum Apollini noua hæc ſacra voueret, ſi interfecto Minotauro ſaluus rediſſet. Sed multa de his Ariſtophanis commẽtatores ſcribunt, item Plutarchus in Theſei vita, & Suidas. Nos verò ad Horas noſtras redeamus, quæ tertiò nominis etymo dicuntur ab ὡραΐζειν, id eſt ab ornando; nam ὥρα pulchritudinem, formã atq; decorem ſignificat. Vnde & ὡραῖος dicitur pulcher, maturus, ſemper florẽs, atq; in vigore conſtitutus. Hinc Floræ Deæ comites facit Ouidius Faſtorũ libro v.

Horæ ab ornando dictæ.

Conueniunt pictis incinctæ veſtibus Horæ:

Inque leues calathos munera nostra
legunt.

SATIS itaq; nunc demonstrauimus, quàm sub vno nomine triplex Dearum potestas atque virtus contineatur, quæ ab vno supremi numinis fonte profluens, in ipsa lege diuina triplicatur. Ex qua deinde tres illæ florentissimæ filiæ, quibus cælestia terrestriaq; omnia beantur, atq; perficiuntur, proueniunt. Has verò Iouem, vel mentem diuinitus mundo infusam fingunt ex Themide seu rectæ rationis meditullio procreasse. Quarũ Eunomia æquitas est ex boni ratione procedens, vtilitatem ac bonam rebus qualitatem adducens, seseque (vt asserit Plato) per omnia diffundens, cunctaque boni virtute conseruans. Dice iustitia est, ex iusti ratione omnia distribuens, quæ rectum rebus ordinem cõstituit. Quo- Eunomia. Dice.

circa diuinam mẽtem ordinatricem omnium eam appellat Anaxagoras. Plato atque Orpheus diuinã voluntatem omnia penetrantem existimãt esse. Tertia Irene, pax, concordia, atque dilectio dicitur à ratione pulchri prouenientis, rebus perfectionem atque ornamẽtum adijciens. Mentem, visum, auditum allicit pulchritudo, cui semper adsunt amor, pax atque concordia. Potestatis igitur prorsus diuinę sunt hę tres Iouis filię, in quibus mundi naturæq́; vniuersæ consistit perfectio, nec minus initium ac fundamẽtum. Elementa enim æquitate, ordine, atque concordia cõgregantur, generatio & vita promouetur, rerum omniũ societas coalescit ac fouetur. Hinc Orpheus deas inuocans, generationes fæcundas, atque irreprehensibiles operationibus suis inducere dicit.

Irene.

Pulchritudinis vis.

Horas generationem promouere.

Ε᾽υκάρ-

Εὐκάρπους χειρῶν γενέσεις ἐπάγουσαι
ἀμεμφῶς.

OELENVS poëta vetuſtiſſimus Iunonem ab Horis educatam cecinit in hymno, quo Deam exornauit, vt Pauſanias in Corynthiaca meminit. In Polycleti inſuper eximiæ magnitudinis ſigno eiuſdem Deæ celeberrimoque, quod Mycenis in fano ex auro & ebore fabricatum extitit, in Iunonis corona Horas & Gratias exſculptas fuiſſe ſcribit idem Pauſanias. Nec temerè iſta; Iunonis enim numẽ Phyſiologi volunt naturę, generationi, ac vitæ præeſſe. Quinimmo mundanæ animæ vim illam appellant, quæ auram vitalem promouet, vnde & Iouis ſororem & coniugem atque etiam ἤραν id eſt, aëra vocarunt. Iunonẽ ergo, ſpiritumúe vitalem corpori infuſum ab Horis æqua & matura cõſtitutione materię,

Horæ nutrices Iunonis.

Horæ et Gratiæ in corona Iunonis.

Iuno quid.

quæ Eunomia dicitur, iuſtaq́ue proportione atque ordine debito, quæ Dice eſt; deniq; amica elementorum concordia, quæ Irene putatur, nutricari foueriq́; intellexerunt: nec non accedentibus ſimul Gratijs ſummi decoris corona cingi & exornari. Magna quidem, vt apparet, naturæ affinitas eſt, magnaq́; virtutum ſimilitudo inter Horas, Parcas & Gratias; quæ ter ternę Iouis filiæ ſacrum Muſarum illum chorum cõſtituunt nouenario in numero, ex diſſimilibus ſcilicet quibuſdam, quæ tamen ad vnum aliquod optimum, cõmunem vtilitatem, vniuerſiq́; & ſingulorum conſeruationem mirabili cõcentu legis diuinæ vigore referũtur. Nam cùm ordinem in rebus iuſtum ferè Parcæ, Gratiæ decorem adminiſtrent, cognoſcimus Horas hæc omnia eadem, ſimulq́; bonam qualitatem,

Horarũ, Parcarũ, & Gratiarum coniunctio.

tem, vtilemq́; maturitatem ſuppeditare. Quapropter Horas in Apollinis hymno Homerus cum Gratijs choreas ducere, id eſt, vna operari coram Ioue canit. Et ex ijs tertiam Irenen pulchrã Veneris & Charitum ſociã vocat Ariſtophanes in Acharn. Quã rectè aptéq; igitur Orpheus in Horarum hymno cecinit, Proſerpinam Deam has comitari cum Parcis & Gratijs, quando illam circularibus choris ad lucem reducunt Ioui gratificantes, & Cereri matri fructuum largitrici:

Horæ cũ Gratijs choreas ducunt corã Ioue.

Irene, Veneris & Charitum ſocia.

Proſerpinæ comites Horæ, Gratiæ, Parcæ.

Περσεφόνῃ συμπαίκτορες, ἡνίκα μοῖραι ταύτην
καὶ χάριτες κυκλίοισι χοροῖς πρὸς φῶς ἀνάγωσι,
Ζηνὶ χαριζόμεναι, καὶ μητέρι καρποδοτείρῃ.

VBI Proſerpinam hic intelligit diuinus poëta, atque ex eodem Platonici, non virtutem ſeminum, ſicut Euſebius de pręparatione Euangelica libro tertio dicit, ſed vim naturæ

Proſerpina quid.

conceptiuã à ſphæris cæleſtibus promanantem in elementa, atque permeantem corpora inferiora omnia: quæ deinde Iuppiter mentis mũdanæ vigor fæcundat, vis terræ generatiua Pluto amplectitur. Hanc enim precatur idem poëta in hymno Perſephones, vt fructum è terra Horarum fauore remittat.

Pluto.

Κλῦθι μάκαιρα θεὰ καρποὺς δ' ἀναπέμπ' ἀπὸ γαίης

Εἰρήνῃ θάλλουσα, καὶ ἠπιόχειρ' ὑγιείᾳ,

καὶ βίῳ εὐόλβῳ λιπαρὸν γῆρας κατάγοντι.

VERVM hic Deas à ſuis effectibus deſcribit, & nominat Irenen virentem, eò quòd viuere, creſcere, & gaudere faciat: Dicen verò, quòd aſpera, iniqua & noxia depellat, Sanitatem vocat dulces & lenes manus habentem. Cõſiſtit enim hæc virtus in iuſta elementorum complexione, atque in recta qualitatum primarũ diſtri-

Irene virens.

Dice Sanitas

Sanitatẽ in iuſta temperatura cõſiſtere.

diſtributione, vel temperatura. Quapropter elegãter admodum Plato de republica libro quarto, iuſtitiæ germanam dicit eſſe temperantiam; iiſdemque rationibus Iuſtitiæ harmoniam docet eſſe ſanitatem, probatq; multis ibidem, tam animo quàm corpori ſanitatem à iuſtitia conciliari, cùm omnia ad diuinã naturæ legem diſponat ac digerat. Eadem denique ceſſante ab officio, ſuccedere morbũ, adeo vt virtus ipſa per ſe tam animi quàm corporis ſit ſanitas; prauitas ſeu iniuſtitia, morbus. Hæc eſt illa Epicuri iſonomia, cuius vim ſummam atque infinitam Tullius de natura Deorum libro primo dicit eſſe, vt per eam omnibus omnia, paribus paria reſpondeant. Quę æquabilis diſpenſatio vbicunque fuerit, adeſſe profectò illi corpori debet ipſa ſanitas. Aptiſſimè igitur iuſtitiam Orpheus ab

Iuſtitiæ harmonia ſanitas.

Epicuri iſonomia.

effectu ſuo vocat ſanitatem, nõ ſecus atque tertiam Horarum Eunomiam (quæ bona eſt qualitas, & recta materiæ conſtitutio) vitam beatam & prudentem appellat, quæ maturam vegetamq; adfert rebus ſenectutem. Nec poſſet profectò melius Eunomiæ virtutes exprimere poëta, ſiue mentem animumúe, ſiue corpus reſpicias. Nã ἐυνομοῦμαι bonis legibus regi, & bene lauteq́; viuere nutriríue ſignificat: Ita νομὸς nutrimẽtum & legem ſignificat; νομεὺς paſtorem & regem. Adeoq́; non temerè principale illud regendi atq; paſcendi munus vnum idemq́ue eſſe exiſtimarunt Homerus & Plato, pro ea quæ eſt inter animũ & corpus connexione, gubernaculo & paſtu ſemper indigente. Et in vtroq; ſicut Themidis diuinam illam poteſtatem aſſiduè operari, iam antè diximus: ita & Horarum virtutes omnino quoque requi-

Eunomia, vita beata.

Eunomiæ etymologia.

requiruntur in vnum commune, ſingulorumq́; bonum cum matre conſentientes. Nec requirũtur ſolùm in quouis genere mortalium ſingulatim, verùm etiam in conuictu familiari ac diſpenſatione domeſtica non minus, quàm in omni adminiſtratione publica. Is igitur verè vir prudens dici poterit, qui harum plenam cognitionem, rectumq́; vſum poſſidet. Easq́ue meritò felices domos, familias atque reſpublicas appellabimus, in quibus ij vel patres vel principes potiuntur rerum, quorum cogitationes & ſtudia hæ gubernant. Nam omnia quæ ad humanæ vitæ cultum commoditatemq́; pertinẽt, iſtas procurare veteres crediderunt, vt Diodorus Siculus ex Cretenſium antiqua philoſophia libro Bibliotheces ſexto memoriæ prodidit. Neſcio igitur an quis vnquam magis dignè *Vir prudens.*

Corynthum quomodo laudet Pindarus

dignè Corynthũ laudarit, quàm Pindarus poëtarum extra cõtrouersiam in suo genere summus. Non potuisset enim in cęlum altiùs haud dubiò euehere felicem eius reipublicæ statum, quàm canendo in eadem versari tres aureas diuitiarum dispensatrices Themidis bene consulentis filias coætaneas, vrbium fundatrices, Eunomiam, Dicenq; cautam, & cõcordem Irenen: quæ Saturitatis temerariæ & gloriosè loquentis filiam Cõtumeliam semper profligare student. Sed ipsum quæso audiatis poëtam, cuius verba hæc recensenti mihi in labris versantur. leguntur autẽ ode Olympiorum XIII. quam Xenophonti Corynthio scripsit, eius patriam imprimis commendans.

Horæ dispensatrices diuitiarum.

Contumelia Saturitatis filia.

Ἐν τᾷ δὲ δ' Εὐνομία ναίει κασίγνη-
ταίτε βάθρον πολίων.
Ἀσφαλὴς Δίκα, καὶ ὁμό-

τροπος

τροπος Ειράνα, ταμίαι
Ἀνδράσι πλοῦτου, χρύσεαι
Παῖδες εὐβούλου θέμιτος.
Ἐθέλοντι δ' ἀλέξειν ὕβριν κόρου
θυγατέρα θρασύμυθον.

EASDEM deinde mox Horas pulchrè florentes sæpe cordibus hominum veterem sapientiam, hoc est, excogitatas primùm artes immittere dicit.

πολλὰ δ' ἐν
καρδίαις ἀνδρῶν ἔβαλον
ὧραι πολυάνθεμοι ἀρ-
χαῖα σοφίσματα.

MERITÒ itaque beatam atque florentem dicemus illam ciuitatem, in qua ea politia est, vt in ipsa hæ deæ tres virgunculæ reperiantur, omnis boni, cunctarumq; quas natura dare potest, opum largitrices. Nihil enim, vt dixi, naturæ magis amicum, nihil ad omnium rerum procreationé & conseruationem est aptius, magisúe necef- *Quæ felix ciuitas.*

necessarium; quàm bona cõstitutio, iusta distributio, & amica rerum cõciliatio. Quæ tria dearum trium officia sunt, imò singulæ hæc simul omnia, atque omnes simul singula administrant. Itaque manibus inter se connexę, conformes, vnoq́ue vestitu similes conspiciuntur, stolatę, breuibusq́; pallis amictæ, vittis vel tenijs capita cinctæ, & pectora zonis. Qui habitus virgineum pudorem, continentiam, atq; honestatem ingenuam designat. Castitas autem atque honestas vt D. Cyprianus moris antiqui non imperitus asserit, nõ in sola carnis integritate consistit, sed etiam in cultus & ornatus decore pariter ac pudore. Quocirca cuiusq; sexus, ætatis, conditionis, atque ordinis honestas in habitu semper obseruata & expressa fuit, tam apud Romanos, quàm apud Græcos. Quod ipsum

Cur manibus connexis Horæ visantur.

Earum descriptio.

vno

vno alteróue hic exemplo, pro vt argumenti noſtri ratio requirit, probare conabor. Valerius Maximus libro VII. cap. III. ſtolam verecundiæ vocat: & Poëta Martialis inter indecora & inſueta recenſet, meretricem ſtola veſtitam,

Stola pudoris & verecundiæ.

Quis, inquit, Floralia veſtit? et ſtolatũ
Permittit meretriculis pudorem?

TAENIAS, vittas, & zonas ſignare temperantiã continentiamúe, Phyloſtratum in vita Apollonij auctorem habemus, idemque oſtendit ipſa vocum Etymologia, atque eorũ vinculorũ vſus, cùm tæniæ vel vittæ crines, zonæ mamillas cõtineant, & compeſcant, ἀπὸ τοῦ ταινιόω, namq; ταινία dicitur, quod coronare, cingere, vel ligare ſignificat; & vittę à vinciẽdo nominatæ ſunt. Iam dictas ob cauſas igitur Ouidius amandi præcepta daturus, è ſchola ſua tales ha-

Tæniæ, vittæ, & zonæ quid ſignificent.

bitus abigit, cùm admoneant castitatis & continentiæ.

Este procul vittæ tenues insigne pudoris,
Quæq; tegis medias instita longa pedes.

Instita quid. ET quamuis instita propriè extremam stolę fasciam significet: hoc tamen loco eam poëta pro stola ipsa posuit, partẽ eius pro toto accipiens. *Zona quid notet.* Zonam verò pectoris, quo fluxæ animorum cupiditates fouẽtur, vinculum constat virginalem notare pudicitiam, quam idcircò sponsus *Virginiensis deæ.* Virginiensi Deæ, siue Dianæ virginis in honorẽ, antequam nouæ nuptæ coniungeretur, soluere solebat. Vnde & *Lysizone Diana.* Lysizonæ, Dianæ nomen Theocrito, Orpheo, & Hesychio. Zonam igitur soluere, virginitatem eripere est, quo modo debet intelligi illud Poëtæ:

λῦσαι δὲ παρθενίην ζώνην.

Quod

Quod Catullus ijſdem pene verbis ſic latinè eſt imitatus.

Quod zonam ſoluit diu ligatam.

Eò etiam ſpectat Ouidij illud:

Caſtaq; fallaci zona recincta manu.

VERVM hęc nimis forſan curioſè nunc perſequimur, apud vos pręſertim, quibus grauiora ſunt curæ, conueniuntq́;. Sed elatus diſſerēdi quadam cupiditate ſiſtere curſum, retrahereq́ue habenas, in curriculo præſertim tam latè patenti, ac mihi prorſus inſueto, facile nō poſſum; ideoq́; non ægrè ferendum, ſi aliquando à metis aberrem. IMO perplacet, inquit Cardinalis, hæc tam varia, tam iucūda tua diſputatio, quæ plena eſt omnigenæ eruditionis. Ideoq; & hoc amplius à te velim intelligere, cùm manibus inter ſe connexis Horas dixeris, cur videam tertiam chlamyde circunuoluta manibus demiſſis

Cur Irene circum voluta chlamyde.

 atque

atque tectis seorsim stantẽ? IRENE est, respondit Morillonus. Pax enim tranquillè per summam quietem operatur: & cùm nihil agere videatur; omnia tamen commoda, in quibus vitæ consistit felicitas, tacitè producit. Non, vt apparet, tamen ab alijs planè disiuncta est, nam chlamyde apprehẽsam eam tenet media Dice, nec inuitam vt videmus; non enim refragatur, aut contranititur. Iustitiã enim haud illibenter pax ipsa plerũque comitatur, immo velut præmiũ operationes & acta duarum sororum vsque sequitur. Bonarũ enim legum atque iustitiæ, quæ lites & bella dirimit, vnicus est finis pax, amicitia, & quies. Cur autẽ priores duæ brachijs effictæ sint nudis, vt rectè intelligamus, altius aliquãtò repetendũ erit. Themidis seu legis diuinæ contemplationem à Platone perfectam atq; abso-

Cur chlamyde eam teneat Dice.

Iustitiã pax sequitur.

Cur brachijs nudis Eunomia & Dice.

absolutam appellari sapientiam superius diximus. Ex eadem nasci alteram in Theage multis probat, cōditionalem quippe, omnibus artibus communem, quam prudentiam vocat, ac rerum humanarum inferiorūque omniū cognitionem. Hanc tunc principalem prudentiam, ac regiam scientiam esse dicit, quando cæteris artibus, vt ministris vtitur, nempè cùm res ciuiles atq; humanas regit. Tum autem duo imprimis eius sunt officia, leges æquas & iustas cōdere, & hæc Eunomia est, & conditas exequi, legitimum & iustum cuiq; tribuendo, atq; ea Dice vel iustitia est. Dextera igitur Eunomia Dicen apprehensam tenet, quia sine hac ipsa manca atq; imperfecta est, nam vnà operentur necesse est. Quarum duarū actiones, vt legitimæ & iustæ, quia omnibus perspectæ & cognitæ esse

Sapientia.

Prudentia.

Regia prudētia.

Cur Eunomia Dicen dextera teneat.

debent, brachia visuntur nuda, atq; manus detectæ sunt. SED cur, ait Cardinalis, Eunomia sinistram tam latè expandit? AD hæc Morillonus: Quia olim Ægyptij docuere, sinistræ manus porrectæ palmã discapedinatam (vt Appulei vocabulo dicam) innocentię atq; æquitatis, quas maximè colit hęc Dea virtutes, symbolum esse: eò quòd sinistra plerunque manus debilior sit, & ad rapiendum ineptior. Ceterũ quia sæpè furta cęlare, clamúe operari solet, eadem occultata furacitatem, atque acta furtiua tenebrionum aliquando signari, plerique auctores satis indicant: quemadmodũ Plautus in Persa, vbi Lena, cùm Pechnij pueri manum deposceret, & ille dextram porrexisset, ait:

Cur sinistrã expandat Eunomia.

Sinistræ significatio.

Vbi illa altera est furtifica læua?

ATQVE ita etiam increpat furacem

cem ſiniſtram Aſinij Marrucini Catullus poëta.

Marrucine Aſini, manu ſiniſtra
Non bellè vteris in ioco, atque vino:
Tollis lintea negligentiorum,
Hoc ſalſum eſſe putas?

IGITVR Dearum nulla tegit ſiniſtram, cùm innocentiæ atq; æquitatis ſint cultrices omnes. Sola Irene dextram ſub palla occultat, quam tacitè & occultè quidem, ſed bene atque honeſtè ſemper operari diximus. Accedit & alia ratio dextræ occultatæ non indigna relatu. Eò enim ſpectare Pythagoricum illud ſymbolum autumo, quod Plutarchus in libello de multorum amicitia refert, μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιὰν, non vnicuique dextram porrigendam, hoc eſt, non temerè quemuis in amicitiæ fœdus admittendum eſſe. Quandoquidem hoc ipſum ſanctè ſemper religioſeq; ſit

Irene cur dextram occultet.

Dextera fidei atq; amicitiæ ſymbolum.

ſit colẽdum viro bono: Idq́ue etiam ex Solonis præcepto, ſuadentis amicos non citò comparandos; comparatos autem nunquam abdicandos eſſe. φίλους μὴ, (inquit) ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε. Itaque fœderis ac fidei ſymbolum celeberrimũ eſt dextra, vt palàm indicat Virgiliana Dido, dum in Æneæ Troiani religione ac pietate famoſi perfidiam decepta ſtomachatur.

Solonis præceptum.

En dextra fideſque,
Quẽ ſecũ patrios aiunt portare penates.

VT etiam Anchiſes, cùm ſit ait:

Dat dextram, atque animum præſenti
pignore firmat.

MILLE ſunt alia exempla, quæ hoc loco referre ſuperuacaneũ eſſet. Nam & hoc etiam tẽpore fidei, pacis, auxilij, atq; amicitiæ ſignũ dextra data ſolet eſſe, idq́ue ex more antiquiſſimo, & à multis ante ſæculis obſer-

obſeruato. Quid aliud enim ex Terentij poëtæ verbis colligimus? qui ſic in Andria:

Quod ego per hanc te dextram oro, et
Genium tuum,
Per tuam fidem, per huius ſolitudinem
Te obteſtor.

Vbi cõmentator Donatus ait, fœderis ac fidei membrum erat dextra. Quapropter ad hanc velut ad aram ſacram confugere ſolent afflicti. Occurrit enim nunc Iuliani Cæſaris dictum, quod apud Ammianum Marcellinum legimus libro hiſtoriarum XXI. ad cuius dextram cùm Nebridius præfectus non admodum amicus, qui vnus contra Conſtantium Auguſtũ iurare noluerat, in ſummo vitæ periculo confugiſſet, atque vt eam porrigeret, ſuppliciter oraſſet: Ecquid, inquit, præcipuũ amicis ſeruabitur, ſi tu dexterã attigeris meã? „ „

Dexterã amicis ſeruandã eſſe, nec temere cuiuis dandam.

Non mirum igitur, ſi Pax ipſa, quæ ſine fœdere, fide, atque amicitia diu in ſtatu ſuo permanere non poteſt, dextram velut chariſſimum fidei pignus ſanctè tutetur, religioſè conſeruet, atque obtegat: nec cuiuis temerè violãdam exponat, ſimul nos omnes docens, fidẽ ſanctiſſimè, ac ſumma cum cura cuſtodiendam eſſe:

Qua ſine non tellus pacem, non æquora norunt.

QVEMADMODVM Silius Punicorum ſecundo cecinit. Quod ipſum antiquiſſimo ritu Numa Pompilius rex Fidei ſacra inſtituens Romanis ſuis, eodem ferè modo demõſtrauit, iubens huic deæ ſacrificare dextra panno obuoluta albo, ſicut apud Seruium Virgilij commentatorem legimus. Et hæc quidem de dextera pacis obuelata ſatis; reſtat vt ad pedes dearum nos demittamus, vt, (quod

Numæ regis inſtitutum.

Fidei ſacrificabant dextera obuelata

(quod vobis placere video) nihil omittatur, atque ita finem sermoni huic imponamus. Socculis indutas esse Deas videmus, quòd modestę, lenes, nec non faciles sint: non iracũdæ, superbæ, vel intractabiles. Hoc enim genus calciamenti, apud antiquos modestiæ, facilitatis, atque humilitatis erat indicium, ideoq; Comicis personis proprium solet esse; vt econtra cothurnus calciamẽtum sublime atq; altum Tragicis, quod idcirco superbiam significabat frequẽter. Hinc Quintilianus libro x. cap. 11. Nec Comœdia, inquit, in cothurnos assurgit, nec contrà Tragœdia socco ingreditur. Iam vt Tragœdiæ argumẽtum grande, altum, ac sublime est; ita plerunq; inamœnũ & triste, cùm interim Comœdia non nisi humilia ac læta tractet. Itaque Ammianus Marcellinus, cuius iam paulo an-

Socculorum significatio.

Soccus Comœdiæ proprius modestiam signans.

Cothurnus Tragœdiæ, superbiam notans.

lo antè memini, libro XXVII. non
„ ineptè probi præfecti prætorio mores
„ deſcribens, ait. Erat tamen interdum
„ timidus in audaces, contra timidos
„ celſior, vt videretur, cùm ſibi fideret,
„ de cothurno ſtrepere Tragico; & vbi
„ paueret, omni humilior ſocco. Et
„ rurſum libro XXVIII. eadem vſus
eſt metaphora, additque ex Ennio &
Terētio perſonas Comicas & Tragi-
cas aptiſſimas. Cùm mutuū, inquit,
illi quid petunt, ſoccos & Mitiones
„ videbis & Lachetas; cùm adigun-
„ tur vt reddāt, ita cothurnatos & tur-
„ gidos, vt Heraclidas illos Creſphon-
„ tem & Themenum putes. Superbiā
igitur deſignat cothurnus, velut ex
antedictis patet: nec minus incōſtan
tiam & lubricam fidem, prorſus alie-
na à moribus dearū vitia. Nam am-
bidexter erat cothurnus, & vtrilibet
cōueniens pedi; vt etiam prouerbio
vetuſto

Vide rhetoricam ad Herennium secundo, & Non. Marcell.

Cothurnus ambidexter.

vetuſto occaſionem dederit,quo cothurnos, vel cothurno verſatiliores appellarunt olim inconſtantes: Socculorum contraria eſt ſignificatio, de quibus nihil addã præterea; nam huic tẽpori & loco ſufficiunt ea,quæ diximus. Quinimmo videmur, Rudolfe Cardinalis ampliſſime, iam abũdè ſimulachri tui ſignificata expoſuiſſe, niſi prolixa nimis diſputatione magis fatigauerimus, quàm oblectauerimus. Vergit enim in noctem dies, adferuntq; iam candelas pueri, adeoque partem eius pomeridianam totam dicendo extraximus. Verùm aurea illa virtutum catena, quam deæ tuæ connectunt, peramplam diſſerẽdi materiam nobis præſtitit. TVM Cardinalis. Profectò aduẽtus Morillone cum Pighio tuus hodie mihi meritò gratiſſimus fuit, ideoq; kalẽdas anni noui primas nobis

Cothurno verſatilior.

Epilogus cũ excuſatione.

Lis auſpicatiſſimas exiſtimo, quod his inexſpectato ter felices hæ Deæ tuarum Muſarum ductu tãquam de cælo deſcendẽtes, in noſtram arctiorem familiaritatem notitiamq; ſe inſinuarint, quæ mihi quidẽ hactenus ignotæ & obſcuræ fuerant. Qua de cauſa ſi vnquam hoc ſignum mihi propter raritatem fuit charum, certè nunc in ſanctiore ceimeliarchio inter res chariſſimas precioſiſſimasq́ue ſeruabitur. Mox Cardinali aſſenſus Auguſtinus. Admodum (inquit) dignæ ſunt antiquitatis reliquiæ, quæ amentur ſeruenturq́ue ab homine virtutum ſtudioſo. Equidẽ mihi valdè cuperem ſigni huius typum ex gypſo mea impenſa effingi, quod eſſet ornamẽtum muſæo proprium meo, ſtudijſq́ue atque profeſſioni meæ prorſus accommodum. Ad hæc Cardinalis: Immò ſine tua impen-

impenſa hoc habebis , nam plaſtes domi mihi eſt, qui probè curabit. Dabo ſuum quoque ſignum Morillono noſtro, cuius ingenio & eruditioni debemus hoc lumẽ, quod hodie velut ex ipſius Themidis Deæ ſinu, atque Delphico Tripode nobis clariſſimum effulſit. Nec prætermittendus mihi Pighius eſt , cuius curæ & conſilio nobis hæc tam oportuna iucundæ diſputationis occaſio eſt ſuggeſta. Has igitur anni noui ſtrenas à nobis expectate, & quid veſtris virtutibus magis dignum rependi poſſit, poſt hac cogitabo. DVM nos hic reuerenter, vt decet, Cardinali gratias agimus ob ſummam eius humanitatem atq; beneuolentiam, leniter arridens Auguſtinus , ait: STRENAM nullam Morillone puta Cardinali vnquam fuiſſe gratiorẽ, quàm hodierna tua de Themide hac diſſer-

dissertatio ei accidit; nam virtutem verã rectè nouit æstimare, cuius limpidissimum fontem has Deas disertè pro tuo ingenio dum explicas, nobis aperuisti: quæ cùm adeò charæ fuerint ipsi necdum cognitæ, nunc multo magis eas pectore atque oculis est obseruaturus, elegorum Theognidis poëtę memor, qui nos cum bonis assiduè conuersari, comedere, bibere, atque vnà sedere iubet. Ab his enim quorum magna potestas est, nos bona perdiscere posse. Si verò malis adhæserimus, eam mentem, quam habemus, nos esse perdituros. versus apud Platonẽ extãt in Menone & apud Xenophontem de dictis & factis Socratis.

Cum bonis viuendum.

καὶ παρὰ τοῖσι πῖνε, καὶ ἔσθιε, καὶ μετὰ τοῖσιν
ἷζε καὶ ἅνδανε τοῖς ὧν μεγάλη δύναμις.
ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ᾽ ἐσθλὰ διδάξεαι. ἢν δὲ κακοῖσι
Συμμιγῆς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

OPTIME dicis Auguſtine, Cardinalis inquit, virtutem namque legis diuinæ auxiliante Deo conſequamur ſtudio, vſu aſſiduo, atque induſtria neceſſe eſt, quam hæ Deæ pulcherrimè nobis demõſtrant: in quarum familiaritate domeſtica ſi verſemur aſſiduè, non poſſumus tam honeſto conuictu, tam ſancta cõſuetudine non fieri meliores. Vtinam verò ſæpè detur occaſio huiuſmodi conuentus celebrandi, quo poſſimus in tam frugifera meditatione frequenter mentẽ animumq; exercere. Quin vt hoc faciamus, res ipſa poſtulat, ſi perfectæ legis diuinæ cognitionem plenius aſſequi velimus. Morillonus enim apertè ſatis nobis indicauit, ad hanc diſputationem noſtram pertinere etiam Parcas & Gratias, eaſque cum Horis, vt nouenarij numeri plenitudinem conſtituere, ita & legis *Nouenarij numeri plenitudo.*

diuinæ plenam perfectionem absol-
uere. Qui numerus perfectissimus ab
impari primo quadratus, & impari-
ter impar, in tres triadas, & earũ quę-
libet in totidẽ vnitates diuisus, Mu-
Musarũ dies. sarum dies est Heliconiadũ, vt He-
siodus cecinit, summamq́; perfectio-
nem demonstrat, vtque Græci in-
quiũt ἰσάκις ἴσος ἐστί. Quis igitur explica
bit nobis Parcas? quis deinde Gra-
tias? vt cyclopædiam illam præclarã
aliquãdo perficiamus? Te verò nunc
rogarem Augustine, vt cùm primum
dabitur conueniendi oportunitas,
Parcæ. Parcarum, quæ ex iusto illo primo in
comprehẽsibili procedunt, & ad tuã
imprimis professionem spectant, in-
terpretationem tibi sumeres, nisi te
prius tam anxiè & accuratè excusas-
ses, & nisi sciremus omnes negotia
publica talium studiorũ verum fru-
ctum in tui similibus intercipere, at-
que

que impedire; quæ quia animos hominum diſtractos particularibus rebus tenent, eos exurgere ad ſublimes illas meditationes ægrè patiuntur. Laborem itaq; geminare Auguſtino, & aliorum incõmodo à negotijs ipſum ſuis auertere non decet. TVM Morillonus. Non labor hic futurus eſt Auguſtino, ſed laxamẽtum & recreatio. Nam tanta facilitas ingenij, tantaq́ue eruditionis copia eſt, vt facilè poſſit ex tempore de his copioſè diſſerere, atque ex ſyntheſi litteraria elegantiſſima ſua ſplẽdidè hanc ſpartam adornare. Excuſet ſe tamen ipſe licet à dicẽdi munere, ſed adeſſe omninò debet, atque Theſea ſuum adducere Io. Metellum Sequanum, qui vices eius in hac palęſtra ſubeat. QVOD cùm approbaret admodum Cardinalis: BENE (inquit Auguſtinus) ſi vobis ita videtur, Metello

Antonij Auguſtini laus.

Io. Metellus Sequanus.

hanc ſarcinam imponere poterō, atque hortari eundem, vt Parcarū pensa diligenter euoluat examinetq́;, ne malè inſtructus vobiſcum in arenam deſcendat. Scio lubenter cum mea cauſa ſuſcepturum hanc prouinciā, tum quia hiſce ſtudijs mirificè eſt deditus. Et dolebit procul dubio vehementer, cùm intelliget à me inſignem hanc Morilloni noſtri diſſertationem, quòd huic ſermoni nō interfuerit. Tu verò mi Pighi ſocculos interim tibi nouos etiam pares neceſſe eſt, præſultor enim Gratiarum eſſe debes, atq; eas deas concinnè in chorum ducere. HIC ego cùm verecundia ſuffuſus erubuiſſem: Malè (inquam) mecum agitur, qui in foueam, quam Morillono meo paraui, nunc ipſe etiam incido. Nam veſtro imperio refragari nō poſſum, quāuis intelligam, quàm mihi curta ſit do-

Parcarum pensa.

mi

mi ſupellex, & quàm ridiculus ſim futurus orcheſtes. HIC Morillonus non ſine cachinno. Eia quàm recte, inquit, hic tua Dice rem ſuam agit Auguſtine; nam vt vetuſto prouerbio fertur, turdus ipſe ſibi malum cacauit. SVBSECVTVS eſt aliorum riſus: nos accepta ab vtriſque patronis licentia, domum ſimul inde conceſsimus.

Dice Nemeſis.

FINIS.

AVCTORVM CATALOGVS

QVORVM TESTIMONIIS IN hoc Dialogo vsi sumus.

A

Arnobius.
Aristobulus Iudæus.
Apollodorus Atheniensis.
Anaxagoras.
Aristoteles.
D. Augustinus.
Ammianus Marcellinus.
Athenagoras.
Aristophanes.
Apuleius.

C

M. Cicero.
Cyrillus Alexandrinus.
Chrysippus.
Catullus.
Clemens Alexandrinus.
Crates.
D. Cyprianus.

D

Diodorus Siculus.
Dionysius Areopagita.
Democritus.

E

Eumelius Corinthius.
Ephorus.
Eusebius.
Eustathius
Euripides.
Eucherius.
Ennius.
Erasistratus.

F

Flauius Sosipater.
Ficinus.

G

A. Gellius.
Galenus.

H

Hesiodus.
Homerus.
Hyginus.
Hyppias sophista.
Herodotus.
Hesichius.
Hippocrates.
Hesichius Hierosolymitanus.
Horatius.

I

Iamblichus.
Ioannes Tzetzes.
Iustinus Martyr.
Iulius Firmicus.
Isocrates.

Lucilius

HIEMS
LIBERÆ DEÆ.
SOLST.
HIBER.
AVTVMNVS
LIBERI PATRIS.
SOLSTITIVM
ÆSTIVVM.
ÆSTAS
PANIS. D.
VER
VENERIS.

Back of
Foldout
Not Imaged

MYTHOLOGIA

ΕΙΣ ΤΑΣ ΩΡΑΣ,

vel

ANNI PARTES.

Ex symbolis antiqui cuiusdam Toreumatis argentei, quod extat apud Reuerendissimum Episcopum Atrebatensem.

DOMINICI LAMPSONII EPIGRAMMA IN Toreuma Antonij Perenotti argenteũ antiquissimum.

Quod tibi in Atrebatum campis, Perenotte, repertũ
Nobile Mentoreæ Sors dedit artis opus,
Tempora perpetuò labentis quattuor anni
Arcanis signans irrequieta notis,
Ceu priùs, obscura tectum tellure iaceret,
Nilq́; videretur Diua dedisse tibi:
Pighius antiqui nisi consultissimus æui,
Vt vixisse virum plurima sęcla putes,
Sculpta retexisset diuinis symbola chartis
Non tibi, non aliis sat bene nota prius.
Scilicet huic debes, dulce hoc, atque vtile donum
Vt Crœsi anteferas diuitiisq́ue Midæ.
Dulce, quia ars melius facit intellecta, vel auro,
Vel gemma vt spreta suauius inde bibas:
Vtile, purgatam tacita quia voce bibenti
Personat auriculã: DVM BIBIS, HORA FVGIT.

REVE-

REVERENDISSIMO
ET ILLVSTRISSIMO Atrebatensium Episcopo, D. Antonio Perrenoto, Stephanus Vinãdus Pighius, Campensis, S. D.

OREVMA illud argenteum in Atrebatum agro repertum, Presul amplissime, antiquissimũ esse, tam forma, quàm artificis non imperita, sed planè secura manus indicat. Videtur autem ex eo poculorum genere esse, quæ apud veteres ob cælaturæ argumentum vocabantur Dionysiaca, tam in mensis quàm in sacrificijs vsu cognita, & à Græcis ob formã κότυλοι, vel si minora erãt κοτυλίσκοι vocabulo proprio appellata. De quorũ forma & vsu hîc adijcere quędam, non absurdum videtur. *Dionysiacũ poculum.* *Cotyliscus.*

Forma cotylis erat orbiculata, profun- *Cotylorum forma.*

funda, & ſine merginis latitudine ampliore. Apollodorus poculi genus altum & profundum eſſe vult. nam omne concauum antiqui κοτύλην (inquit) appellarunt: vt manuum & etiã coxendicum concauitatem. Sic Æſchylus cymbala, vocauit cotylas, vt apud Athenæum legimus. Et in polypi flagellis extremi caliculi quibus ſorbent, & adhærent, deriuatiuè cotyledonas dixêre Græci, acetabula vocãt Latini, à ſimili vaſculo, quo in menſis acetum apponi ſolebat, quod Græcis item cotyledõ, vel oxybaphũ nuncupatur. Variaſſe ſæpius cotyli formam veteres, ex Athenæo facilè colligitur: apud quem Alcęus aurem aliquoties vnam habuiſſe prodidit. Diodorus aures nõ habere, & labello profundo ſimile eſſe contendit, adeò vt quandoque anſatum, quandoque verò ſine anſa fuiſſe, fiat veriſimile.

Cotyle quid.

Polyporum caliculi.

Cotyledon.

ſimile. Vino autem potando cõmodũ fuiſſe, & vſitatũ docet Ion. Chius, Cotylum vino plenum dicens. Probat hoc itidẽ vulgatiſſimũ antiquitus prouerbium, quod ex Clitarcho & Zenodoto ita citat Athenæus. *Cotyli vſus.*

πολλὰ μεταξὺ πέλει κοτύλης, καὶ χείλεος ἄκρου.

Quod paulò apud Gellium aliter recitat Sulpicius Apollinaris grammaticus, pro cotyla calicem ponens: iam verò vt in ſacrificijs etiam vſui fuerit, ex Platone, Eubulo, Ariſtophane, & Polemone latiùs explicat idem Athenæus libro XI. adijcitq; ex Pamphilo proprium Dionyſio eſſe poculum, cui ſententię ſuffragatur etiam Iulius Pollux libro VII. ἔστι δέ τι κότυλος (inquit) διονυσιακὸν ἔκπωμα. De cotyliſco idem ſentit Athenæus libro ſupramemorato, κοτυλίσκος δὲ καλεῖται, ὁ ἱερὸς τοῦ διονύσου κρατηρίσκος. Et vas ex quo Bacchi myſtæ

Cotylus Dionyſio proprius.

Cotyliſcus.

myſtæ effundunt, etiã cotyliſcus appellatur, vti Nicander ait Thyatirenus illud ex Ariſtophanis Nebulis apponẽs, μὴ δὲ ϛέψω κοτυλίσκον. Nõ igitur mirũ quod Bacchici argumẽti cęlatura videamus plerunque ornata Dionyſio ſacra hæc pocula, qualia extant duo magnitudine, & artificio

Cotylus Neapolitanus. cõſpicua. Alterũ Neapoli in S. Reſtitutæ templo ex baſalte marmore duriſſimo, anſas habens duplicatas, hederaceis obuinctas coronis, laruas inſuper thyrſos, & elemẽtorũ ſymbola

Cotylus Caietanus. cõtinens: Alterũ Caietæ ſine anſis ex marmore Pario candidiſsimo, exprimẽs Bacchi infãtis educationẽ, ſculptura peritiſsimi artificis, qui nomẽ ſuũ operi pręclaro adſcribere nõ erubuit, legitur enim ita eius titulus.

Salpion Athenienſis ſculptor. ΣΑΛΠΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ.

Tantæ autem ſunt capacitatis hæc

vaſa,

vaſa, vt nunc in templis pro ſacri baptiſmatis lauacris commodè ſeruiant, qualia plerumque heroibus ſolis dicari, & ῥυτὰ appellari ob amplitudinem & pondus, auctor eſt Athenæus, licet alibi rhyta inter capacia quoque vaſa enumeret, quæ refrigerando erant accommoda. ῥυτὰ.

Sed hæc de cotylorum forma atque vſu ſatis multa, ſi illud vnum adiecerim, tuum illud Toreuma mihi videri nobilis alicuius & perchari adoleſcentuli aliquando cinerarium fuiſſe. Nam aureis argenteiſúe vaſis Principum ac nobilium cineres condi ſolere quis neſcit? Cæterũ à paucis forſan animaduerſum eſt, Romanos ſymbola, fabulas, & hiſtorias, quibus monumenta, aras ſepulchrales & loculos ornabant, plærumque ætati vitæ, & conditioni in ijs conditorũ accõmodare cõſueuiſſe, id *Cinerarium.* *Mos effingẽdi imagines in ſepulchris.*

ſe, id quod nos diligēti obſeruatione didicimus. Imò & deorum perſonas ad eius effigiem ſæpius effictas vidimus, cuius in gratiam opus illud elaboratum erat neq; ſecus in hoc tuo argenteo cotylo. Panis larua imberbis, ac planè iuuenilis (Paniſci diceres magis propriè) cornibus puſillis, ac primùm enaſcentibus, ætatem indicare videtur immaturam, morte ſubrepti præpropera, cuius cineres in eo clauſos fuiſſe ſuſpicamur. Eò tendunt etiam cerui & bouis cornua tenella, ex quibus facilè animaliū anni colliguntur. Animalia quatuor inſuper pernicißimi curſus, in hoc electa apparent, vt vitæ breuis ſpatiū citiſſimè præterlapſum exprimerent.

Argumētū Toreumatis. Sed vt argumentum operis breuiter aperiamus, illud nō videtur ex indocti ſculptoris arbitrio confictū, verùm (vt priſci moris erat) omnino

eſt

eſt eruditũ: nõ magis oculos intuentium paſcens, quàm animos antiquę religionis, vel potius philoſophiæ fundamẽtis imbuens. Complectitur enim laruas deorũ, qui quatuor anni partibus præſident, intermixtis & adiectis non temerè ſymbolis alijs, quibus cęli annuam circumuolutionem, elementorũ cõiunctiones, Solis ac lunæ in rebus omnibus procreandis ſocias vires, & effectus demonſtrat. Naturæ igitur ſpeculum hoc tuum Toreuma rectè ne nuncupabimus? ſi Theopompus Thericleum calicem ſuum affabrè factum & vino plenum laudans, ita alloquitur aptiſſimè: *Naturæ ſpeculum.* *Theopompi calix.* *Thericleus.*

Χώρει σὺ δεῦρο Θηρικλέους πιστὸν τέκνον
Γενναῖον εἶδος, ὄυνομά σοι τιθώμεθα
Αρει κάτοπτρον φύσεως, ἣν πλῆρες δοθῇς.

Imò litterata non minus videri poſſunt huius generis pocula, quàm *Litterata pocula.*

quæ ob litteras inſculptas à Græcis γραμματικὰ ποτηρία vocari prodidit Athenæus, quale fuit illud Enalli aureum, quod è mari extractum Methymnéſibus attulit, cuius in circulo vndecim litteræ ΔΙΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ conſpiciebantur, veluti refert Anticlides Athenienſis libro XVI. de reditibus: & illud argenteũ quod Capuæ quondam Artemidi depoſitum fuiſſe ſcribit idem Atheneus, Homericis carminibus inſignitum.

Porrò morem ornandi Toreumata & quæuis etiam vaſa, Bacchi, Apollinis, Herculis aliorumq; deorũ fabulis, atque ijs etiam philoſophiæ ſymbolis, quibus æquè nobis mundi imaginem, & naturæ ordinem tacitè demõſtrauit vetuſtas, multis antè ſæculis, quàm Romanum floruit imperiũ, apud Græcos in vſu fuiſſe, atque ab his ad Romanos defluxiſſe

existimo, à quibus philosophiæ, religionis, & artium bonarum omnium ingens habuerunt augmentum. Docent hoc Græcorum commenta & fabulæ, quę occasionem & materiam amplissimá artificibus ingenijs primũ dedére, vt potuerint diuersimodè in hisce picturæ atque sculpturæ delitijs etiam seriò ludere.

Sed quare in poculis cursum Solis frequenter notis varijs expresserint, dicendũ erit, in causa esse videtur: quod vt Baccho, & Herculi, ita Soli cognato numini pocula sacrarit capacia Græcorum religio. Habere enim Solem aureũ poculum à Vulcano fabrefactum fingunt Stesichorus, Antimachus, & Æschylus poëtarum vetustissimi, in quo Oceanũ ab occasu Orientem versus nauigare solet. Theoclytus autem ἐν δευτέρῳ ὡρῶν, lebetem vocat Solis hoc nauigium, *Solis aureum poculum.* *Lebes nauigium Solis.*

veluti & ille, qui multo prior Titanomachiam conſcripſit. Plutarchus verò περὶ σαρκοφαγίας oratione prima ex poëta forſitan aliquo vetuſto, calycem appellare videtur, quaſi receptaculũ in ſe continens florum & fructuum omnium ſemina. Dicit enim mundi atque aurei illius ſæculi primordio Solem curru ſuo incertũ tenuiſſe tramitem, & vix auroram ab occaſu ſeparaſſe, neque vt nunc conuerſas anni partes frugiferis calycis coronis circunduxiſſe. Extant Mimnermi poëtæ verſus pulcherrimi apud Athenæũ, quibus Solem fingit in aureo lecto dormientem, in hunc vſum ſibi à Vulcano facto, ab Heſperidum terris per ſumma Oceani ad Æthiopes traijcere: per ænigma tale poculi profunditatem ſignificans, vt ait Athenæus.

Solis calyx.

Solis lectus.

Eius itaque generis fabulas, occa-

ſionem

ſionem dediſſe veteribus arbitror, vt voluerint cæli & aſtrorum rationes, Solis atque Lunæ meatus per fabuloſa ænigmata in ipſis etiam poculis repræſentare, & aptè compoſitis figuris rerum cauſas, tanquam muta quadam poëſi exprimere: vt non ſolum inani ſpectaculo delectarẽt oculos, ſed animos etiam tacitis religionis, & philoſophię pręceptis inſtruerent, & vitam humanam ad bonos mores pellicerẽt. Multa enim in hoc videntur efficta, vt templis, aris, atq; ſepulchris conuenirent, plurima etiã reperta cognoſcimus, quæ cœnaculis, balneis, triclinijs, & vaſculis etiã omnis generis ſunt accõmoda. Nõnulla quoque ob argumenti fæcunditatem & præſtantiam, tam ſacris quàm profanis locis ſunt apta. Sic quatuor anni tẽpeſtates, quæ à Græcis vnico vocabulo ὧραι vocantur, in

Cur fabulæ in poculis.

Fabularum rationes diuerſæ.

Bacchi, Apollinis & Herculis tẽplis, Solis & Lunæ operationes, effectuſque demõſtrant. In ſepulchris vitam mortalium terminis circumſcribũt, & omnia in lucem exorta, ad mortẽ & tenebras neceſſariò recidere docent. Auferunt vitę pręſentis deſiderium, & ad immortalitatis ſtudium animos accendunt: In profanis autẽ locis, nempe cœnaculis, balneis & conuiuijs oblatę τ῀ ὡρῶν picturæ, temporis præterlabentis, & vitæ fugacis memoria, ab ocio & ludicris ad ſeria & res agendas, à luxu ad frugem ſollicitant, vel ſaltem (quod corruptiſſimo illo ſæculo non raró interueniſſe puto) mortis neceſſitate perſuaſa, exploſis curis, animos ad lętitiam excitant, illud poëtæ auribus hominum tacitè occinentes:

Quid cineri ingrato ſeruas bene olentia ſerta?

An ne coronato vis lapide iſta tegi?
Pone merum, & talos, pereat qui craſtina curat.
Mors aurẽ vellens, viuite ait, venio.

Adeo nihil tam præclarè inuentum, quod non tãdem in abuſum trahant humana vitia. Sed in meliorem profectò finẽ, clariſſime Antiſtes, magnã veteris picturæ partem excogitatam videmus luce clarius. Monſtrat idem tui Toreumatis cælatura. Namq; eos typos, nõ Gryllos eſſe (vt Plinius appellat varias & ridiculas picturas) ſed ſerij quid omnino cõtinere viſo opere ipſemet primo ſtatim aſpectu agnouiſti. Igitur me accerſito, poculoq́; tradito, vt viderem omnino voluiſti, nunquid abſtruſi poſſem ex ijs quæ cõplectitur, è tenebris in lucem eruere. Parui tuis iuſsis ex animo lubens. Et licet ab ea philoſophiæ parte me non parum alienarit hiſtoriæ Grylli.

ſtudium, quod me iam quadrienniũ ferè tenuit, nihilominus pro mei ingenioli modulo, ſymbolorum omnium contextum ordine interpretari, & quam potui breuiſsimè eorum rationes veterum auctorum teſtimonijs probare conatus ſum. In quo labore, ſi vel ex parte aliqua tuæ expectationi me ſatisfeciſſe intelligam, nihil eſt quod cerebroſa morer amplius quorundam iudicia, animuſq; ad maiora in huiuſmodi argumento tentandum tuis auſpicijs mihi plurimum augebitur. Sed interim vt inſtituimus, ad rem ipſam pergamus.

VER.

Ordinis ſymbolorũ ratio.

ET in primis, vt ordinẽ ſequamur naturæ (quẽ artifex ex vetuſsimo ſcribendi vſu in dirigendis per vaſis ambitũ ſymbolis, curſum Solis diurnum imitando obſeruauit) à notis Verni

Verni temporis, nobis etiam aptissimè incipiendum erit. Veri enim adscribunt philosophorum probatissimi quique, nō solum anni, sed etiam mundi & sæculi initium. Eius autem est symbolū Veneris larua, quæ Dea presidet verno tempori, & in eius peculiari tutela est mensis Aprilis, animalium generationi accommodus: Cùm enim omnia per eam veniant, id est oriantur, rectè Venus est dicta, vt testatur Cicero de natura Deorū libro secundo.

Ver mundi initium.

Ver Veneri sacer.

Venus vnde dicta.

Pulchrè igitur operis sui exordio Lucretius, vbi Venerem inuocat:

Per te quoniā genus omne animantum
Concipitur, visitq; exortū lumina solis.

Et iterum.

Nam simul ac species patefacta est verna diei;
Aëriæ primū volucres te diua, tuumq;
Significant initū perculsæ corda tui vi.

Et poſtea.

Quæ quoniã rerũ naturam ſola gubernas,
Nec ſine te quicquã dias in luminis oras
Exoritur.

Sic alia multa ibidem canit, quibus vernam illam temperiem, & animantum omniũ procreationẽ Veneri attribuit. Rationes plurimas enarrarẽ latiſſimè ex Ouidio, Macrobio, & alijs multis auctoribus, niſi propoſitum eſſet obiter tantùm cauſas rerũ attingere, quæ ad præſens ſpectant argumentum: alioqui nimis longa texenda mihi eſſet hiſtoria.

De haſtarũ religione & ſignificatione varia, quas ſumma ſuperſtitione colebant veteres, nos multa in ſacris Quirinalibus. In hac autẽ cælatura ſingulas ſingulis Deorum laruis adiunctas videmus cuſpidum varietate differentes, ſed vittis obligatas omnes: vt dijs ſacratas eſſe conſtet: quod

Haſtæ Deorum ſacræ.

quod ſignum etiam victimis addere ſolent ad aram ducendis. Alioquin & propriam hoc loco habent interpretationem haſtæ tęnijs obuinctæ. Solis enim & Lunę conſenſum in rebus procreandis indicant. Nam haſtam Oſiridi vel Soli, tęnias verò ſeu vittas Iſidi (quę Luna eſt) tribuere ſolẽt Ægyptij. Iſidis ideo ſtatuas multicoloribus faſcijs veſtiebant, Lunæ varias in elementorum coaugmẽtatione operationes & effectus his repręſentantes: Licet Heliodorus ad varias Lunæ φάσις id eſt facies, vel aſpectus hanc tęniarum diuerſitatem referat. In tabula tua hieroglyphica, quam ex ahenea Bembi antiquiſſima depingi tibi curauit vir omnigena eruditione præclarus Antonius Morillonius (vt haberes etiam typũ eius philoſophię, cuius in gratiã philoſophorum omnium pręſtantiſſimi qui-

Haſtæ Oſiridis.

Vittæ Iſidis.

Tabula ahenea Bembi.

quiq; ſunt peregrinati) videmus Iſidem alibi candidis, alibi verſicoloribus toto corpore vittis obuolutam.

Pomum ac roſæ quid notent.

Sed quod ad Veneris haſtam attinet, in eius cuſpide vides pomum roſæ folijs cinctum, quod florum & fructuum primitias ſignare videtur aduenientis æſtatis.

Pomum Veneris.

Poma autẽ Veneris in tutela eſſe, maximè ἐαρινὰ, καὶ γλυκέα, auctor eſt Artemidorus: & licet pomorũ inuentorem Dionyſium velit Theocritus, Veneri tamẽ ea tribuunt Antiphanes, & alij quidam.

Venus victrix.

Romani ob victoriam formæ, quam Paridis iudicio eſt adepta, Victricem Venerem cum pomo, & palmę ramo depingunt, qua ſpecie frequenter videmus in antiquis ſtatuis & numiſmatibus.

Diademáta Venus.

Addunt fronti diadema, vt in larua eius vides, victoriæ & Imperij inſigne, quod ſimul cum triumpho in-

uenit

uenit primũ Dionyſius deuictis Indis, vt apud Plinium legimus.

Roſis autẽ gaudere Venerem poëtæ fabulantur omnes, quod odorum ſuauitate, & aſpectus lepôre & gratia excitetur Venus. Ob pulchritudinis ſanè opinionẽ Veneri roſam eſſe ſacram & propriam teſtatur Pauſanias in Eliacis. Quã ipſa primum inuenit odoris gratitudine ducta, cùm in formæ cõtrouerſia à Iunone, & Pallade ceſtum amoris faſciã deponere cogeretur, veluti diſerta ludit fabella Libanius Sophiſta. Cùm igitur pulchritudinis augmentũ & victoriæ adminiculũ fuerit Veneri roſa, nõ mirum in delitijs illi eſſe poëtas canere, vt Martialis ad roſam libro VII. *Roſa Veneri cur ſacra.*

I felix roſa, mollibusq́ue ſertis
Noſtri cinge comas Apollinaris,
Quas tu nectere candidas, ſed olim;
Sic te ſemper amet Venus, memento.

Eandem

Rosa rubra vt facta sit. Eandem quoq; fingunt suo sanguine ex alba rubram fecisse, pede in rosarum spinis vulnerato, cùm Adonidi sub apro periclitãti vellet succurrere. Fabulã lepidissimè recitat Aphthonius in progymnasmatibus. Attingit etiam Claudianus de raptu Proserpinę libro secundo de Venere in campis Siculis rosas colligente, ita canens:

Sic fata, cruoris
Carpit signa sui.

Quam lectioné sequitur Politianus. In multis tamen exemplaribus, *doloris*, non *cruoris* habetur, quod neque potest improbari, vt de Adonio etiã flore locus intelligatur. Tam enim in *Flos Adonius.* rosa, quàm in Adonio flore signa doloris sui reliquit Venus, sanguinem amasij in hunc mutando, & illã proprio cruore tingendo. In rosæ autem elegidio, quod quidam Virgilij, quidam

dam verò Ausonij esse volunt, auroræ rosa comparatur aptissimè, & in Veneris tutela esse sic canitur.

Ambigeres raperet ne rosis aurora ruborē,
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros vnus, color vnus, et vnū mane duorū,
Sideris, et floris est domina vna Venus.
Forsan & vnus odor, sed celsior ille per auras
Difflatur, spirat proximus iste magis.
Cōmunis Paphiæ dea sideris, et dea floris
Præcipit vnius muricis esse habitum.

Fax ardens, & erecta vt orientis & ascendentis est Solis; ita etiam amoris, ac vitę nota creditur: hinc Veneri nō tantum, & Cupidini tribuitur, sed etiam Ilithyiæ quæ parientibus adest, & Lucina vocabatur, id quod Homerus testatur aliquoties, neq; præterit Pausanias. *Facis symbolum.* *Ilithyia.*

Quin etiam Matrem magnā, quā terram credebant, cum face erecta, & *Mater Magna.*

tympano

tympano pingebāt: cuius ſacra quot annis Megaleſia principio menſis Aprilis ſummo cultu celebrabant Romani.

Tympanum. Per tympanum verò quale etiam Veneris laruæ ſubiacet, terræ ſuperficiem intelligebant aëri contiguam, quæ magis fertilis & germinabũda, animantibus vitam & alimenta ſuppeditat. Hæc de Verni tẽporis ſymbolis hoc loco ſatis.

AESTAS.

Panis larua. SEquitur Panis larua, Solis æſtiui hoc loco ſymbolum, quando cooperante cæli & aſtrorum virtute vim genitalem per orbem vniuerſum diſtribuit, omnia prognata vegetat, & calore ſuo matura reddit: Semina enim mundi propellere, & diffundere credebatur Pan Deus (qui ſol eſt) vt multis probat Macrobius, vimq́; ge-

nitalem

nitalem illi curæ eſſe dicebãt. Quam ob cauſam τραγοπρόσωπον Pana fingunt Ægyptij, & μένδην eodem quo hircũ nomine vocabant. Hoc enim animal natura libidinoſiſſimũ Pani ſacrũ eſt, & maxima religione colunt Mendeſij apud Ægiptyos. Auctores ſunt Herodotus, Diodorus, Suidas, & alij. Hircus Pan.

Porrò ad vegetandi augmentãdíque potentiam Solis pertinet, quod ἁδρὸς καὶ αὐξητὴς Pan appellatur à Græcis, quo etiam reſpiciunt principes poëtę, cùm Orpheus de Pane Deo in hymnis ita canens: Pan ἁδρὸς καὶ αὐξητής.

Βόσκων ἀνθρώπων γενεὴν κατ' ἀπείρονα κόσμον,

tum Homerus qui Deum paſtoralẽ appellat dicens,

Παν' ἀνακεκλόμεναι νόμιον θεὸν ἀγλαέθειρον.

Sic pedum paſtorale datur illi pro haſta, baculus ſcilicet incuruus, & impolitus, qui res quaſcũque è terra natas, pro curſu temporis rurſum Pedũ paſtorale Panis dei.

in terram redire ſignificat.

Cornua & iubæ. Cæterũ cornua, & iubæ in Panis fronte, item capilli ſetarum in modũ obdurati, ſiluas ac ſegetes, æſtiuo ſolis calore adultas, & maturas ſignare volunt quidã, ſed radios ſolis intenſos interpretantur Macrobius, Placiades, D. Auguſtinus, Euſebius, Valerius Probus, & alij multi. Neque diſſentiunt Græcorum vetuſtiſſimi quique, qui aurea illi cornua & rutilam ſplendentemq́; comam tribuũt. Ex quibus Homerus in ſuperiore verſu ἀγλαέθειρον, & alius quidam apud Hepheſtionem χρυσοκέρειον Pana inuocant, radiorum Solis ſplendorem intelligentes.

Fiſtula Panis. Laruæ adiacet Panis fiſtula ex ſeptem cannis cõpacta, quam eius inuẽtioné eſſe teſtatur Virgilius: ait enim,

Pan primus calamos cera coniungere plures Inſtituit.

In

In ſeptemplici hac fiſtula licet aliqui ſpirantium in orbe toto ventorū imitationē eſſe velint: plures tamen harmoniam cæleſtē, hoc eſt, mundi, ſeptem planetarum, aliorumq́; ſiderum conſenſum interpretantur. Quibus accedit Orphei auctoritas, qui Pana deum ἁρμονίαν κόσμοιο κρέκειν ſcribit, & ampliſſimis nominibus κοσμοκράτορα καὶ ἀστροδίαιτον appellat, inſinuās quòd mundi & aſtrorū concors virtus Solis vigori viuificè ſubſeruiat, & materiam ſeminum ſuppeditet per corpora inferiora diſtribuendam.

Adeſt laruæ pini vel piceæ conus in patella, ſacrificijs frequentiſſimus fructus, flammis adhibitus gratiſſimi odoris. Cæterùm non ſolum Matri Magnæ, ſed & Pani Deo ſacra pinus eſt, Solis ac naturæ imaginē quandā referens, vertice videlicet globato altiſſimè creſcens, folijs radios ſolares *Pini conus.*

imitantibus, quæ prætenuia, longa, & acuta nunquam decidunt, & ſemper virent. Ipſa etiam nux pinea flãmæ aſcendentis ſpeciem præbet, lacunatis reticulatim toris, & in turbinem aſcendentibus. Sed qua ratione Matri Magnæ tribuatur, & naturæ terręve ſymbola contineat, exponere huius loci non eſt. Etenim noſtro argumẽto ſubſeruiſſe ſufficiet. Adijciemus tantum ob alimenti præſtantiã, & vbertatẽ paſtorali deo hanc arborem quoq; ſacrari, quam ἀπὸ τῆς πιτυᾶς πίτυς appellari poſſe exiſtimo, licet à πίπτω quidam deducant: Eius enim πιτυίδες, id eſt, nuclei, vel ſtrobili plurimum (vt auctor eſt Diphilus) præbent nutrimenti. Mnaſitheus verò pinguefacere corpora ſcribit, & ad bene digerendũ conferre plurimum, vrinam ciere, & ventrem bene diſponere. Rectè igitur Pani Deo quem ſe-

Pani ſacra pinus.

mina

mina vniuersi propellere, ac omnia vegetare diximus, pinum sacrasse veteres videntur. De Pityde verò Nympha, ob amorem Panos in arborẽ pinum conuersa Boreæ riualis inuidia, pulchram fabellam ex Pausania cecinit Achilles Bochius, Symbolicarũ quæstionum libro vltimo. Ob quam causam pinum volunt Pani Deo in delitijs esse. *Pitys nympha.*

AVTVMNVS.

TErtia est Bacchi larua, qui Romanis Liber Pater dicitur, & Græcis Dionysius, quasi διδοίνυσος, quia sit vini dator, vt apud Hesiodi interpretẽ legimus. Autumno autẽ præesse constat, ideoque ab Orpheo βοτ̔ρυφόρος, & Homero πολυστάφυλος nuncupatur. Nam Solis tertiam anni stationẽ peragentis, vel declinantis in hiemem, symbolũ est Bacchus, qui τρίγονος inde *Bacchi larua.* *Trigonus Bacchus.*

 ab

ab Orpheo quasi tertiæ geniturę, vel ætatis: quam Sol autumnali conuersione peragit. Porrò Lysiū, vel Alysium & Lyeum à Græcis à soluendo vocari constat, & Liberū Romanis à liberamēto, vti Varro auctor est, non solùm quòd animū à curis liberet vinum, sed etiam quòd Sol Autumnalis semina & fructus maturos à stirpibus suis dissoluat, & separet.

Lyeus & Liber.

Insignia laruæ sunt Bacchicæ corona hederacea, quam primus portauit, auctore Plinio, Thyrsus & scutū, victoriæ atq; triumphi Indici argumenta, ob cuius rei memoriam in solennibus Bacchi sacris Thyrsos, galeas, & scuta hederæ folijs adornata ferre solent Thraces, de quo nos latiùs alibi.

Corona hederacea. Thyrsus & scutum.

Hedera verò Bacchū gaudere ab omnibus decātatum est, quam ideo Dionysium vocant Græcorū aliqui,

Hedera cur Baccho sacra.

&

& ipſe Deus κισσοφόρος καὶ κισσόβριος à poëtis frequẽter appellatur. Cauſam nonnulli ad fabulã referunt. Bacchũ videlicet infantẽ à nutricibus nymphis hedera occultatum fuiſſe atque ſeruatũ, cùm à Iunone nouerca quæreretur. Plutarchus autem in problematibus Baccho ſacram dicit, quòd ſit quædam hederæ ſpecies, quæ comeſta abſque vino ebrios reddat, & mentes ad furorem incitet. Atq; hinc etiam poëtarũ corona eſt hedera, vt apud Perſium in prologo:

Quorum imagines lambunt, hederæ ſequaces. Et apud alios frequenter. Poëtis enim facilius eſt κατ' ἐνθουσιασμὸν καὶ μετ' οἰνοποσίαν carmina cõdere. Sed quod ſcopo noſtro conuenit, Baccho hederam ſacram ob id etiam eſſe volunt, quòd plantas omnes (veluti Sol autumnalis) quibus adhæret, in ſenium cogat, alimẽta ſubtrahendo:

hendo: Teſtatur hoc non ſolum Plinius, ſed extant etiam Laberij carmina, in quibus pulchrè hederam ſenio comparat dicens:

Vt hedera ſerpens arborũ vires necat:
Ita vetuſtas ambitu ánnorum necat.

HIEMS.

Liberæ larua REſtat vltima Liberæ deæ larua, extremi temporis ſymbolũ. Cognoſcitur ex Thyrſo; nam Romani eam cum Cerere & Libero conſecrarunt. Ex Cerere autem natos Liberũ & Liberã affirmat Cicero, & in Verrinarum ſexta Liberam Proſerpinã eſſe dicit, quã terræ vim genitalem eſſe, qua fruges & herbas producit, ex Mythologorum ſententia docet D. Auguſtinus. Vnde Proſerpinam dictam volũt Latinis à proſerpendo, vt & Hecaten Græcis, ob fecunditatẽ, quòd in centuplum plerumque pro-

Proſerpina.

Hecate.

paget

paget accepta ſemina; qui numerus frequenter à Grȩcis pro multitudine incerta ſolet accipi. Rectè igitur canitur in Orphicis Perſephone καρποῖσι βρύουσα: & iterum λειμωνιάσιν χαίρουσα πνοῇσιν. Eam enim in Ennenſium nemore (qui locus, cùm quòd in media inſula eſt, tum quòd perpetuò floreat & fertiliſſimus ſit, Vmbilicus Siciliæ nuncupatur) à Plutone raptam finngunt poetȩ, quod per hiemem vis illa genitalis ob ſolis abſentiam & circunſtantia frigora deficiat, & terræ viſceribus abſcondatur. Sic inferorũ reginam vocant Proſerpinã, & Plutonis coniugem fabulantur, cui Deo terrena vis omnis eſt ſacra, Cicerone auctore.

Proſerpinæ raptus.

Adferemus & aliam rationem ex Macrobio, huic loco non inconuenientem, quæ Proſerpinã vel Liberã hibernũ tẽpus referre docebit. Aſtro-

Liberæ ſymbolum.

nomi Zodiacum in duo hemiſphęria ſecare ſolēt, ſuperius videlicet, & inferius. Superius autē aſcendentis eſt Solis, lucemq́; adaugentis & vitam, quod Venerem inhabitare tradunt, cuius terminos ponunt ab Arietis ſigno ad Libram. Inferius verò quod à Libra per vltimos piſces extenditur, qua Solis declinantis eſt via, vt tenebrarum & mortis, ita Proſerpinę domicilium appellant. Eadem ratione Phyſici terram ipſam partiuntur, ſuperius eius hemiſphæriū, cuius partem incolimus, Venerem appellātes: Inferius verò aliqui Plutona, aliqui Proſerpinam vocauerunt. Adonim igitur Veneris delicias (quem Solem eſſe volunt) Aſſyrij ſumma religione coluerunt, & ſex menſibus eſſe apud Proſerpinam dixerunt, id eſt in inferiori hemiſphærio, quod lucem & calorem eius minuit, & ſex apud Venerem

Veneris domicilium in Zodiaco.

Proſerpinæ domicilium.

Adonidis fabula.

nerem

nerem, cùm incipit alterum aſcẽdere cum incremento caloris, & luminis. Sacra verò quæ Adonia ab eius nomine vocabantur, quotannis per omnem Syriam celebrari ſolent, per flebiles vlulatus, & lugubres ſonitus menſe Iulio, quem D. Hieronymus ideo Adonium appellat, quo vt in venatione ab apro occiſum plangebant, ijs ritibus ſacris diſceſſum Solis ad inferius hemiſphærium proſequentes.

Fingebatur & Venus plangens amaſij ad Proſerpinam abitum, cuius ſimulachrum viſebatur in Libano monte (quod ipſius Adonidis quidam volunt eſſe) capite obnupto, ſpecie triſti, faciem manu læua intra amictum ſuſtinens, lachrymæ, vt teſtatur Macrobius, vberes viſione cõſpicientium deſtillare ex oculis credebantur. Quæ omnia ſpeciem nobis

Venus plangens.

bis hiemis describunt, quo tempore terra languens & tristis Solis calore destituta est, atque is ipse nubibus obtectus rarum ac breuem sui dat conspectum; aër verò pluuiosus fontium ac fluminũ alueos exturgescere cogens, omnia passim lachrymis suis madefacere videtur.

QVATVOR FERA-rum Significationes.

DIcendum nunc erit de quatuor feris, quas laruis intermixtas videmus. Sunt autem ex quadrupedũ siluestrium genere pedum, ac corporis naturali pernicitate notissimæ, atque in hoc argumentum selectæ, vt properantis anni fugacitatem exprimerent. Sunt etiam Dianæ ob venationem sacra, quam Lunam esse auctorum vtriusque linguæ consensu re-

Ferarũ pernicitas.

Luna.

ſu receptum eſt. Rectè autem Solis annum cõficientis adijciuntur ſymbolis, quod in generatione propaganda Solis adiutricem eſſe Lunam Phyſici tradant. Vitalem enim ſpiritum & ſentiendi vim à Sole: alimentum verò, & augmentationem à Lunari globo ſortiri animata, humore denique vnius, & calore alterius inferiorum corporum ſubſtantias omnes ſubſiſtere volunt.

Hebræorum autem arcana quæ vulgo Cabaliſtica vocantur, contendunt ſiderum atque Idearum cæleſtium virtutes omnes ad inferiora manantes Lunari globo primùm excipi, atque inde tanquam ex Amaltheæ quodam cornu per ſubiecta elementa, vt genitale ſemen diffundi atque erogari. Itaque Lunam elementorum temperamentis, & inferorum corporum coaugmentationi *Virtutũ cæleſtium fluxus.*

&

& diſſolutioni non leue momentum adferre conſtat.

Sed animalium laruis quibusque additorum rationes indagandæ ſunt aliquantò diligentiùs, ſi prius illud cornu vnicum inter Veris ſymbola locatum quidnam ſibi velit explicauerimus. Quod etiam ad Lunæ ſignificationem referendum videtur, quam Solis in generãdo adiutricem diximus. Eius enim primam φάσιν vt Græci vocant, cùm exoritur emergitque à Sole, corniculationem appellant: qua ſpecie cùm viſitur μηνοειδὴς dicitur, hoc eſt falcata, ſi Martiano Capellæ, & Firmico credimus. Scarabeorum quoq; ſecundum genus quod bicorne eſt, Lunæ ab Ægyptijs ſimili ratione conſecratur, vt auctor eſt Orus, quæ ταυροκέρως etiam nuncupatur in Orphicis, & Lunę altitudinem Taurum eſſe tradunt A-

Cornu.

Luna ταυροκέρως.

ſtrolo-

ſtrologi. Item Iſis cum cornibus ab Ægyptijs colitur, quæ eadem Luna eſt, vt Diana apud Græcos, cuius numini cornua ſacrauit antiquitas, non radios tantùm ſolares ſignificantia (vt ſupra retulimus) ſed etiam ſummam rerum abundantiam & fertilitatem, cùm ex humoris ac alimenti ſuperfluitate naſcantur in corporibus animantium. Igitur Lunę aquis, & humoribus omnibus dominanti τῷ φερεκάρπῳ (vt Orpheus ait) atque Dianæ quam καλοὺς καρποὺς ἀπὸ γαίης ἄγειν dicit idem, non ineptè cornua dedicarũt. Aequè etiam fluuios paſſim ταυροκράνους, cornigeros, vel bicornes nominant poëtæ, ob vbertatem & rerum omnium abundantiam, commoditatemque quas vicinis regionibus ſubminiſtrant. Qua forma Acheloum atque alios fluuios aliquãdo pingere ſolent Romani, apud quos

Iſis cornuta.

Fluuiorum cornua.

quos etiam fuit vſitatiſſimũ fluuijs cornu omniũ fructuũ copia & varietate conſpicuum adiungere, Veluti etiam Felicitati, Liberalitati, Copiæ, Annonæ, & Fecunditati, quorum omnium ſymbolis plena ſunt veterum numiſmata, vt & aliorum numinum quę beneficijs ſuis egeſtatem & rerum inopiam ab humano genere arcere credebantur. Eò reſpicere videtur Horatius de Italiæ felicitate ad Iccium ſcribens,

Aurea fruges
Italiæ pleno diffudit Copia cornu.

Quid igitur mirum, ſi Lunæ ac fecunditati proprium cornu, feraciſſimi veris ſymbolis adiungatur.

Vt ordinem a nobis propoſitum ſeruemus, ex quatuor animalibus occurrit imprimis Veneris laruæ additus Hinnulus, anni noui, Solis creſcentis, vel Verni temporis argumen-

Hinnuli ſymbolum.

mentum adiuuans. Eſt enim ceruorũ fætura à Græcis νεβρός appellata, quaſi νεωςὶ βορὰν ἐνδεχόμενος, id eſt, nunc recens alimentum admittens, vt pulchrè Anacreon inſinuat νεβρὸν, νεοθήλεα γαλακτηνὸν nuncupans, id eſt nuper vireſcentem & lactantem. Attici, & Iones indifferẽter tam fœminas, quàm mares νεβροὺς nominãt. Primogenios etiam ceruos procas vocari veluti repentè, ac nuper natos obſeruauit ex Græcis auctoribus Cœlius Rhodiginus, πρὸ ἐξ ἐλάφου γέννημα aiunt Suidas & Varinus. Licet Gaza damas velit eſſe procas, & Plinius capreas ita videatur appellare. Sanè diuerſitas hæc nominum & animalium ſimilitudo non parũ adfert obſcuritatis, vt dorcadis, damæ, capreæ, cerui, nomina plerumq; confundant auctores, vtque omnes cerui appellatione comprehendere Ariſtotelem dicat Au- *Procæ.*

gustinus Nyphus. Sed parum aut nihil huic nostro argumento illud adfert difficultatis, siue enim nebrum dicamus esse hoc tui Toreumatis symbolum, siue ceruam: semper nascentium cum anno exurgente rerum nobis erit nota. Eiusdem namq; generis sunt animalia, ætate tãtum differentia. Cerua etiam huic loco non malè cõueniet, ob Telephi fabulam, quem à cerua nutritum fingunt poëtæ, Solem orientem nobis describẽtes, τήλεφος enim quasi τηλεφῶς procul radians lumen est. licet sint qui rationem nominis ad historiam ipsam referant, vt διὰ τὸ θηλάσαι αὐτὸν ἔλαφον Telephus sit nominatus. Auges fertur filius, αὐγὴ splendorem significat & aurorã. Cerua quæ eum lactauit, principium motus esse vult, & temporis. ἔλαφος enim quasi ἐλαφρός agilis, leuis, & velox.

Telephus à cerua nutritus.

Auge.

Sed

Sed nos ad ceruum transeamus, qui alto iugo apud Panis laruam insidens solstitij æstiui nobis imaginèm præbet, quando Sol Cancri Tropicum occupans, toto die quiescere videtur, viæ reliquum sibi decliue respiciens. Habet enim hoc ex natura ceruus, vt in ipsa pernicissima fuga stationem faciat, & requiem interponat, donec qui sequitur appropinquet, tum fugam rursus arripit. Esse autem nondum ætatis perfectæ, curta, & nõ valde ramosa cornua indicant, vt iuniori laruę Panicę aptius accommodaretur, quod cur ita factũ fuerit, superius declarauimus. Cemadem igitur potius appellabimus, quæ proxima adultis species est. Nominant & Dorcades τὰ τοῦ ἐλάφου γεννήματα ob acutiem visus. ὀξυδερκὲς γὰρ τὸ ζῶον ἐστὶ καὶ εὐόμματον, inquit Varinus. Quapropter non ineptè Soli, quem

Cerui symbolum.

Cemades.

Dorcades.

Sol mundi oculus.

mundi oculum & luminis fontem nuncupant philoſophi, poteſt attribui. Nocte etiam videre, & oculis apertis dormire Dorcades, auctores aſſerunt: denique non ſolum perſpicere acerrimè, ſed etiam humorem quendam habere intra viſcera, qui caliginem depellit oculorũ tradunt: vt apud Origenem legimus in vna ex Homelijs quæ extant in Cantica Canticorum. Porrò Solis æſtiuo calori rectè ceruum comparaſſe veteres, ex varijs quas habet huic ſideri conuenientes proprietates, animalis naturam indagãti facilè patebit. Viuaciſſimum in primis eſt, ob idque Soli vitæ principia excitanti ſacrum, vt coruus Apollini, qui Sol eſt exoriens. Mutat annuatim ſemel cornua, & ijs amiſſis ſemet abſcondit, quoad altera renaſci cœperint, veluti Sol hieme à nobis refugere videtur,

Cerui proprietates Soli cõuenientes.

radio-

radiorum vigore destitutus. Seriatim tranant maria, ac flumina porrecto ordine, & capita cornibus põderosa præcedentiũ imponunt clunibus, & primus defatigatus postremum se in locũ recipit, requiem capiti quærẽs, atq; ita in orbem redeũtes Solis reuolutionẽ seriatim dies cõnectẽtis imitari vidẽtur. Deniq; quod Panicæ libidini vel Solis vigori viuificæ cõuenit, cùm coitum appetit ceruus (post Arcturi illud sidus mense Augusto cõtingere scribunt Aristoteles & Plinius) calore exasperatur, & fit ferocior, neq; vna tantũ cõtentus est, sed mutat sępius, & discurrens aliam atq; aliam subitò supergreditur, subigitq́; nõ stando, sed currendo, atq; implet vnus multas breui tẽpore. Veluti Sol in cõtinuo motu passim & vbiq; generationẽ propagat, diuersissimisq́; plagis rerũ naturæ satisfacit. Hæc ex
 Oppia-

Oppiano, Plinio, Solino, atq; etiam Aristotele, qui item simos natura libidinosos esse conijcit, ex ceruorum similitudine, de quibus nunc satis multa diximus.

Pantheræ symbolum. Panthera Indiæ atque Orienti notissimum animal Bacchi laruæ tertio loco adiunctum est, quod ex mammarũ ordine cognoscimus. Auctores enim habemus Aristotelem & Plinium, quatuor mammas medio ventre gerere Pantheram. Difficile alioquin est in picturis vel sculpturis antiquis Leopardos, Lynces, Tigrides & Pantheras cognata & similia ferè animalia ab inuicem discernere, *Baccho sacra Panthera.* quæ Baccho (in cuius tutela Autumnũ esse diximus) ob similes ferè caussas sacrarunt veteres. Sed de pardali siue panthera, ne nimis longi simus, quædã solummodo adferemus; quã Baccho dedicatam esse ex varijs au-

ctoribus

ctoribus facilè probabimus. Refert Philoſtratus libro ſecundo de vita Apollonij, Pantheram captam fuiſſe in Pamphilia, magnitudine, & aurea torque inſignem, in qua ſcriptũ erat Armenijs litteris, Regẽ Arſacem Armeniæ Niſæo deo ſacraſſe feram, quam ex eo tractu ſtyracis odore illectam per Caucaſi iuga in Pamphiliam penetraſſe volunt. Gaudet enim mirum in modum aromatibus hoc animal. Vidimus Venetijs apud Æneam Vicum Parmẽſem, antiquitatis ſtudioſiſſimũ virũ, nũmos Galieni Imperatoris quàmplures, & inter eos vnũ cum Panthera, & hoc titulo: LIBERO P. CONS. AVG. Rectè ait Varinus, Lyæus, à Lycophrone & alijs, tauro atque pardali comparatur, cuius cauſam referunt Plato de legibus, & Athenæus libro ſecundo: nos eam breuitatis cauſa

 omit-

omittemus, cùm huic noſtro argumento parum ſeruiat. Baccho imprimis Pantheras ſacrarũt veteres, quòd vino delectentur, & inebriatæ facilius capiantur. Hinc φιλάκρητοι ab Oppiano nuncupantur, qui Bacchi nutrices in Pantheras fuiſſe mutatas, & Penthea dilaniaſſe ſcribit libro tertio De venatione. Ob macularum quoque varietatẽ Bacchus Autumni præſes habet hoc peculiare ſibi animal: nam autumnalis temporis incõſtantiam naturæ perfidia, & colorum diuerſitate refert. Porrò moribus variũ hominem pardalea veſtitum dicunt Græci, atque etiam παρδαλωτὸν appellant, teſte Varino. Pantheræ item hieroglyphico hominem doloſum, & fraudulentum ſignant Aegyptij, ſi Oro Apollini credendum eſt. Itaque per ſomnium viſam Pardalim ab infidis & maleficis periculum portendere

Bacchi nutrices in pantheras mutatæ.

dere docent Onirocriti, ob varietaté animalis. Significat etiam morbos, vt Artemidorus auctor est, quorum Autumnus est ferax.

Capræ siluestris symbolũ.

Ex caprarum siluestriũ genere est quartum animal hiemali Liberę deæ symbolo additũ, ἀιγαγρίονα Græci vocant, parum aut nihil discrepans ab Ibice. neque enim adeo superstitiosam hoc loco differentiã requirimus. Idem est fortè Homero animal ἀίξ ἴξαλος: summos autem vertices alpiũ incolit, vbi perpetuæ niues, vbi glacies nũquam soluitur. Natura enim sua frigus requirit Ibex, quòd per calorem cæcutiat, & visum omnino perdat, vt nonnulli scribunt, qui eius animalis naturam diligentius sunt perscrutati. Ceruum cruribus, capite, & corpore exprimit, sed color masculo subfuscus est, caput oneratum vastis cornibus in ceruicem leniter

Ibicis natura

reclinantibus, ad quorum magnitudinem respicit Homerus, qui Pandari arcum sedecim palmarum ex feræ capræ cornu fuisse concinnatum fabulatur Iliados lib. quarto: femellæ autem minus fuscę masculis sunt, & capris villaticis aliquãto maiores. Ex quarum imagine Capricorni signum traxére Astronomi: quod parti Zodiaci attribuerunt, in qua sol stationem hiemalem facit, dies perbreues, & tenebras longissimas terris distribuens. Tropas Chymærinas appellarunt antiqui solstitium illud, vt vetus Kalendarium rusticum monstrat, χίμαιρα enim capra est hieme nata. Hesychius capram feram exponit, & χίμαῤῥοι torrẽtes vel riui, qui ex niuibus liquefactis præcipitantur mõtibus. Ex hieme autem deducta sunt hæc vocabula Græcis, quibus χιμὼν hiems est, eodem Hesychio, & Vari-

Solstitium hibernum.

no auctoribus. Quàm pulchrè igitur hibernæ tempestati caprarum omne genus adsignarunt antiqui, facilè patebit, non oscitanter, sed cum iudicio auctorũ scripta perlegentibus: ἄιξ autem apud Gręcos commune vocabulum est caprigeno pecori (liceat poëtæ verbis vti) vt ἔλαφος ceruis, ἵππος equis. Magnos item fluctus caprarũ vocabulo ἄιγας vocari, ex Homero docet Artemidorus, qui λάβρος ἐπαιγίζων dixit, hoc est, fortis caprisans, vel vndosus; αἴγις, καὶ καταιγὶς ventus est, turbo, vel procella: αἰγίζω deniq; capras pascere, & insuper vehementius flare significat. Et idem Artemidorus ait, mare omnium tempestuosissimum, ideo vocari Aegæum, quòd fluctibus & nauigandi periculo sit terribile, cuius etiam Dionysius poëta, & Suidas meminêre. Sed iam de caprarum significatione satis multa, si vnũ hoc de

αἴξ

Aegæum mare.

de feris adieccerimus, quo Solis in hiemem euntis præcipitem lapſum imitantur. Stupendæ enim ſunt pernicitatis, itaq; venationibus actæ altiſſima montium petunt, quo etiam ſi venator euadat, ex præruptiſſimis ſcopulis leniter ſemet præcipitantes cornibus illæſæ ſuſpiciuntur. Tangit hanc eorum naturam Virgilius Aeneidos quarto:

Caprarum ſilueſtriũ pernicitas.

Ecce feræ ſaxi deiectæ vertice capræ
Decurrêre iugis.

Refert Varro ex Catonis Originibus in Soracti monte Fiſcelio capras feras reperiri ſolere, quę ſaliant è ſaxo pedes plus ſexagenos, ab his capras quas paſcimus ortas eſſe.

FVNDI TOREVMATIS *explicatio.*

REliquũ eſt vt ad vaſis ὑποδεκτὸν, vel fundũ capax liquoris deſcẽdamus,

damus, quod vndis marinis (me Hercle) circumluitur aptiſſimè. Eas ſecant blandi delphines, Bacchi & Veneris delitiæ. Continet inſuper quatuor animalia terreſtria in piſces deſinentia, ſuperiori argumẽto haud incongrua. Repręſentant enim nobis elementa cum quatuor anni partibus, quibus quæque dominantur. Sed quia alterius nobis commentarij ſufficientem materiam cõmodiore occaſione præbere poterunt, leuiter ſaltem & quaſi per tranſennam hoc loco monſtrare propoſui. Terreſtria ſunt quidem, ſed in piſces deſinũt: vt terram & aquam coniuncta elementa exprimerent, quę generationi ſedem præſtãt, & animata omnia in lucem proferunt. Ex his aquam facilius in materiam genitalem transformari, philoſophorũ quorundam opinione receptũ eſt, rerum principia ex aqua cõſtituentium. Nã chaos

Terra & aqua generationi ſedem præſtant.

Chaos.

chaos illud primum ex quo omnia nata fingit Hesiodus fluidum atque aqueum valde fuisse volunt, qui ἀπὸ τοῦ χύσιος illud nomẽ deriuãt, χυτὸν γὰρ, καὶ ῥυτὸν, τὸ ὕδωρ, vt inquit ille. Suá opinionem hausisse videtur ex eodem fonte Thales Milesius, qui rerũ naturas penitius indagauit, Deũ mentem cuncta ex aqua formasse adserens. Virgilius etiam ex Cleantis, & Anaximenis sententia Deum æthera appellans, eum fecundis aquis terrã impręgnasse scribit, canens pulcherrimè.

Tum pater omnipotens fecundis imbribus æther,
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omneis
Magnus alit magno permistus corpore fetus.

Venus ex aqua.

Neq; aberrat Græcorum theologia, quæ Venerẽ ex aqua prognatam fingit,

fingit, & aquam illi ſacrauit. Naſcitur enim ex pluuia hoc piſcis genus, & apud ignem ſoluitur rurſus in aquã. Nõ igitur mirum, quòd tantopere aquã laudauerit Pindarus, cùm generationis primordia ex ea prodijſſe credere videatur, vt etiam qui hæc quatuor animalia ſolis circumuagi, atque anni quadrifidi, tum elementorũ generationisq; ſymbola in aquis exponere nobis voluit. Quæ quid ſingula ſibi velint, quã breuiſſimè potero (vt commentariolo finem imponam) percurrere viſum eſt.

Cur in aquis quatuor animalia viſantur.

Bos terram & Vernum tempus ſignificat, Telluri enim Cererique & Lunæ ſacer eſt, cùm ob agriculturã, tum quòd fecũditatẽ naturæ multis proprietatibus demõſtret. Quam ob cauſam Verni temporis mediũ menſem Tauro deſignarunt Aſtronomi, ſub Veneris almæ quaſi productorũ

Bos.

omniũ

omnium matris tutela existẽtem, quã sub bouis effigie à Phrygibus cultam fuisse legimus.

Gryphus. Gryphus, ignis & æstatis symbolũ est, quẽ Soli vel Apollini sacrarũt. Inter Galieni nũmos Venetijs vidimus etiam cum Grypho, & hoc titulo APOLLINI CONS. AVG. Eius autem currũ trahere fingit Claudianus. Ab Indis Soli Gryphos dedicari auctor est Philostratus, quos in Aethiopia, atque Hyperboreis mõtibus reperiri scribit Plinius. Nihilominus fictitium animal esse constat, Romanis in Hieroglyphicis frequẽs, & variè depictum, plerumque tamẽ ex aquila & leone compositum. Sed addunt aures, ob Apollinem, qui à Lacedæmonijs τετράωτος colebatur. *Leonum & aquilarum natura.* Ignita autẽ prorsus est Leonum, atque Aquilarum natura: huius enim pennæ cæterarũ auium plumis commixtæ,

mixtæ, Plutarcho tradente, eas calore ſuo conſumunt; ex illius verò oſſibus inter ſe colliſis ignem excitari ſcribit Aelianus.

De Pãthera quæ aërem & autumnum hoc loco notat, ſuperius nõnulla, ſed alibi plura dicemus.

Supereſt equus, aquam, & hiemẽ nobis ſignans. Neptuno enim ſacer eſt, qui in equum mutatus cum Cerere concubuit, & ſuo tridente ex vndis illud animal primus excitauit, vt habent fabulæ. Extat etiam Galieni nummus inter alios quos Venetijs vidimus cum equo in piſcem deſinente, & his litteris, NEPTVNO CONS. AVG. Coluerunt autẽ Neptunum equeſtrem Romani, & in eius Dei tutela dicebant eſſe menſem Februarium, quando Sol gelidum & vdum occupat Aquariũ, quem prodigum vrnæ dicit Poëta. Parthi igi- Equus.

tur & Thraces equum fluminibus mactabant, vt Lacedęmonij ventis, Lunam quoque, quæ aquis dominatur, φίλιππον cognominat Orpheus. Sed horum omnium rationes alibi cõmodiore occasione declarabimus latiùs.

Hæc sunt Patrone dignissime, quæ huc reuersus, & studiorũ ocium nactus, in tui Toreumatis symbola commentatus sum. In quibus si quæ offendant delicatiora forsan ingenia, excusabit me spero vix exiguum tem poris spatium, quod huic operi impendere licuit, cùm me aliò vocarent occupationes. Grauis insuper atque perplexa est materia, quæ summam philosophiæ cognitionem & omnigenam veterum auctorum lectioné omnino requirit, quam in me (nisi planè sim perfrictæ frontis) nullo modo possum agnoscere. Alio igitur

opus

opus eſſet Oedipo, imò Morillono quodam, qui hoc argumentum ex plena litterariæ ſupellectilis ſuæ ſyntheſi dignè potuiſſet excolere, niſi eum virum, prô dolor, fata nobis inuidiſſent. Ego autem tibi ſatisfaciēdi ſtudio παρέργως hæc effudi: ex ijs ſi vel paucula tuo iudicio probari ſentiam, non omnino me oleum atque operam perdidiſſe putabo. Bene vale ſtudioſorum Mæcenas optime.

FINIS.

AVCTORVM NOMINA QVI IN HOC OPVSCVLO CITANTVR.

Aelianus.
Aeſchylus.
Achilles Bocchius.
Alcæus.
D. Ambroſius.
Anacreon.
Atimachus.
Antiphanes.
Anticledes Atheniẽſis.
Aphthonius.
Ariſtoteles.
Ariſtophanes.
Artemidorus.
Athenæus.
D. Auguſtinus.
Auguſtinus Nyphus.
Auſonius poëta.
Cælius Rhodiginus.
Cicero.
Claudianus poëta.
Clitarchus.
Diodorus.
Diodorus Siculus.
Dionyſius Afer.
Diphilus.
Eubulus.
Euſebius.
Fulgentius Placiades.
Gellius.
D. Hieronymus.
Heliodorus.
Herodotus.
Hepheſtion.
Heſiodus.
Heſychius.
Homerus.
Horatius.
Ion Chius.
Iulius Pollux.
Iunius Firmicus.
Laberius.
Lucretius.
Lycophron.
Macrobius.
Martialis poëta.
Martianus Capella.

Mnimerinus.
Mnaſutheus.
Nicander Thyatirenus.
Oppianus.
Origenes.
Orpheus.
Orus Apollo.
Ouidius.
Pamphilus.
Pauſanias.
Perſius.
Philoſtratus.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Polemon.
Solinus.
Steſichorus.
Suidas.
Sulpitius Apollinaris.
Theoclytus.
Theocritus.
Theodorus Gaza.
Valerius Probus.
Varinus.
Varro.
Virgilius.
Zenodotus.

SVMMA PRIVILEGIORVM.

CAVTVM est Regio priuilegio, ne quis alius præter Christophorum Plantinum librũ, cui titulus est, *Themis dea, seu De lege diuina*, imprimat, vel alibi impressum vendat hinc ad sexennium, sub pœna confiscationis librorum, vt latiùs patet in litteris datis Bruxellæ 2. Decembris. M. D. LXVII.

Subsignat.

De Langhe.

Idem cautum est in Consilio Brabantię ad totidem annos, & sub pœnis ijsdem, vt in superiori Priuilegio: quemadmodum latiùs patet in litteris datis Bruxellæ 3. Decembris eiusdem anni.

Subsignat. ab eodem

De Langhe.